Carmen Iordăchescu

Să dezlegăm tainele textelor literare

clasa a IV-a

Semestrul 2

Ministerul Educației și Cercetării AVIZAT

Editura CARMINIS

Scanned with OKEN Scanner

carnet adul duminică

Carmen Iordăchescu

SĂ DEZLEGĂM TAINELE TEXTELOR LITERARE

Clasa a IV-a

EDITURA CARMINIS
PITEȘTI

Scanned with OKEN Scanner

Coperta: **Giorgian Ion Gînguţ**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

IORDĂCHESCU, CARMEN
Să dezlegăm tainele textelor literare: clasa a IV-a:
Carmen Iordăchescu. - Piteşti: Carminis Educaţional, 2006
ISBN (10) 973-7826-89-2; ISBN (13) 978-973-7826-89-3

821.135.1-82(082)(075.33)

Copyright © Editura CARMINIS

Redactor: **Cristina-Diana Neculai**
Tehnoredactor: **Giorgian Ion Gînguţ**
Cules: **Anastasia Lungu, Mina Suditu**
Tehnoredactare computerizată: **Editura CARMINIS**

Tiparul executat la **S.C. EUROPONTIC SERV. S.R.L. Cluj-Napoca**

Comenzile se primesc la tel./fax: 0248/**253022**, 252467, 648457
sau pe adresa: **Editura CARMINIS**, str. Exerciţiu, bl. D 22, sc. B, ap. 1
cod 0300 - Piteşti, jud. Argeş
e-mail: editura_carminis@yahoo.com

ISBN (10) 973-7826-89-2; ISBN (13) 978-973-7826-89-3

www.carminis.ro

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Cuvânt-înainte

Această ediţie continuă seria începută cu volumul „Să dezlegăm tainele abecedarului" şi este concepută în conformitate cu obiectivele din actualul curriculum la limba română. Lucrarea oferă un material suplimentar de investigare complexă a textelor pentru fiecare lecţie din manual, respectiv: seturi variate de exerciţii, modele şi structuri pentru compunerile solicitate, lecturi diverse, curiozităţi, proverbe, grile etc., legate de tema dată, cu caracter interdisciplinar.

Lucrarea îşi propune să ajute elevii în cunoaşterea aprofundată a conţinutului fiecărei lecţii, pentru a fi capabili: să rezolve în totalitate exerciţiile şi temele indicate în manual, să folosească în mod corect, precis şi nuanţat resursele de vocabular ale limbii române, să formuleze cu uşurinţă mesaje proprii, să-şi argumenteze un anumit punct de vedere etc., să susţină cu succes testările semestriale şi finale la limba română, să obţină rezultate bune la concursurile şcolare pe discipline. Astfel, elevii se vor familiariza cu exigenţele ciclului gimnazial în care vor păşi în clasa a V-a.

Tipurile variate de exerciţii şi portofoliile propuse stârnesc curiozitatea şi interesul elevilor, făcându-i să îndrăgească lectura şi învăţându-i să lucreze independent, să se documenteze, să argumenteze, să-şi spună părerea în raport cu un subiect dat.

În plus, oferind elevilor modelele unor mari personalităţi ale poporului român, îi învăţăm să muncească, să aibă încredere în forţele proprii, să lupte pentru a-şi realiza visul, să-i respecte pe cei din jurul lor şi să nu uite nici o clipă că sunt români, fiii unui popor demn trăind într-o ţară liberă.

Lucrarea mai conţine *teste de evaluare* după unităţile de învăţare prevăzute în manual, precum şi fragmente din *lecturile suplimentare* din bibliografia specifică vârstei, constituindu-se într-un ghid plăcut şi antrenant.

Autoarea

CARTEA – MODEL DE COMUNICARE

CARTEA – CA O GRĂDINĂ

de *Marcela Peneş*

1. Completaţi asemănările cu citate din poezie:

Model: *Cartea – „grădină"*

- cerneala şi literele – .....
- povestitorii – .....
- literele mari – .....
- sunetele – .....
- desenele – .....
- paginile – .....
- lecturile – .....
- semnele de punctuaţie – .....
- paragrafele – .....
- vocalele şi consoanele – .....
- silabele – .....
- cuvintele – .....
- cititorii – .....

2. Legaţi cuvintele care au acelaşi sens:

tainic •	• imaginat
a povesti •	• bătrân
moşneag •	• vesel
arbore •	• cărare
potecă •	• copac
desen •	• misterios
explicaţie •	• a istorisi
răzor •	• ilustraţie
zglobiu •	• strat
închipuit •	• motivaţie

Scanned with OKEN Scanner

3. Alcătuiţi enunţuri utilizând „jocurile“ amintite în carte:

- ✔ „se joacă de-a sunetele“
- ✔ „au plecat la plimbare“
- ✔ „se învârt în horă“

4. Bifaţi explicaţiile potrivite şi apoi refaceţi în câteva enunţuri semnificaţia fiecărui vers:

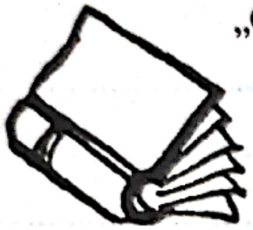

„Cartea este o tainică grădină“ sugerează:

- ❑ viaţa misterioasă ascunsă între paginile cărţii
- ❑ locul unde rodeşte învăţătura
- ❑ spaţiul necunoscut al cunoaşterii care trebuie descifrat
- ❑ o lume îndepărtată

„Scrisă cu jocuri de iarbă“ semnifică:

- ❑ beţişoarele şi liniile mişcătoare ale literelor asemănătoare firelor de iarbă
- ❑ literele se leagă şi se dezleagă în cuvinte şi texte asemenea jocurilor de iarbă
- ❑ în „grădina“ imaginară a cărţii fiecare fir de iarbă este important

„povestită de moşnegii arbori cu barbă“ înseamnă:

- ❑ autorii plini de experienţă sunt imaginaţi ca nişte copaci bătrâni
- ❑ în „grădina“ cărţii povestitorii apar ca piticii din poveste
- ❑ crengile copacilor seamănă cu bărbile bătrânilor povestitori

„se joacă de-a sunetele bondari“ exprimă:

- ❑ sunetele prind viaţă în imaginea bondarilor
- ❑ literele sună, se pronunţă asemenea zumzetului bondarilor
- ❑ bondarii sunt jucăuşi

„Să citim cartea fremătătoare
Frunză cu frunză şi floare cu floare“ sugerează:

- ❑ să parcurgem fiecare rând al cărţii
- ❑ să citim cu atenţie pagină cu pagină tot ce este scris
- ❑ să înţelegem fiecare ilustraţie a cărţii

„Iar pâlcurile de sânziene sunt desene,
Închipuite de grădinarii copii“ sugerează:

- ❑ copiii sunt cititorii, cei care au grijă de carte
- ❑ copiii desenează în cărţi
- ❑ în minunata „grădină“ a cărţii copiii sunt grădinari

Scanned with OKEN Scanner

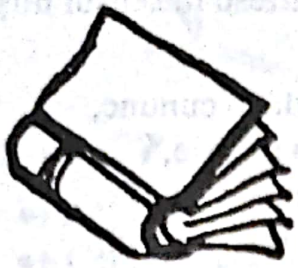

5. Explicaţi versurile:

„Vocalele şi consoanele,
Mai dolofane, mai slabe,
Se prind de mână, în silabe,
Se învârt în cuvinte zglobii
Şi se fac poveşti şi poezii.“

6. Argumentaţi !

Lumea cărţii este o lume însufleţită, plină de viaţă şi de culoare.

7. Descoperiţi sensurile cuvântului „carte“.

carte

- Am aşezat ***cartea*** nouă în bibliotecă.
- Lipsea o ***carte*** de joc.
- Tata luase un document de ***carte*** funciară unde era înregistrat terenul bunicilor.
- Căutasem numărul şcolii în ***cartea*** de telefon.
- Ai ***carte***, ai parte.

8. Despărţiţi în silabe cuvintele: *paragraf, fremătătoare, punctuaţie, propoziţie, explicaţie.*

Citiţi şi aflaţi mai mult !

Sânzienele

Sărbătoarea de *Sânziene* se prăznuieşte pe 24 iunie, de ziua naşterii Sf. Ioan Botezătorul. I se mai zice şi *Drăgaică*.

Legendele spun că Sânzienele sunt nişte fete frumoase, care trăiesc prin păduri sau câmpii. Ele se prind în horă, Hora Sânzienelor (sau Drăgaicelor) şi „dau puteri“ deosebite florilor şi buruienilor, acestea devenind plante de leac, bune la toate bolile. Bătrânii spun că în noaptea de Sânziene ielele se adună şi dansează în pădure. Cine le vede înnebuneşte sau rămâne mut. Se mai spune de asemenea că Sânzienele îi pedepsesc pe cei care nu ţin sărbătoarea de pe 24 iunie.

În popor se crede că în noaptea Sânzienelor zânele zboară prin aer şi umblă pe pământ. Astfel, ele cântă şi dau rod holdelor, femeilor căsătorite, înmulţesc păsările şi animalele, vindecă bolnavii, apără semănăturile de grindină.

În ajun de Sânziene, seara, se întâlnesc fetele şi flăcăii care doresc să se

Scanned with OKEN Scanner

căsătorească. Băieţii fac ruguri, aprind făclii şi le învârtesc în sensul mişcării Soarelui, strigând:

„Du-te, Soare, vino, Lună
Sânzienele îmbună,
Să le crească floarea – floare,
Galbenă, mirositoare,
Fetele să o adune,
Să le prindă în cunune,
Să pună la pălărie,
Floare pentru cununie,
Babele să le rostească,
Până-n toamnă să nunteasca."

9. Alcătuiţi enunţuri cu grupurile de cuvinte:

- ✔ copiii zglobii
- ✔ codrii aurii
- ✔ fumurile cenuşii
- ✔ frunzele ruginii

10. Completaţi:

- *pâlcuri de margarete* .....
- stoluri de .....
- cârduri de .....
- turme de .....

Reţineţi !

Autoarea Marcela Peneş imaginează cartea sub forma unei grădini pline de viaţă şi de taine. Cititorii, adică micii grădinari, sunt invitaţi să descopere lumea fremătătoare a cărţii, în care totul se transformă în joc în mijlocul naturii. Lumea miraculoasă a cărţii atrage şi impresionează, pregătindu-i pe copii să devină nişte grădinari destoinici în viitor.

11. Completând corect, veţi obţine pe verticala A– B cuvântul cel mai important din această lecţie, iar în definiţii, elementele sale componente.

1. Învelişul protector cuprinzând: titlul, numele autorului, editura etc.
2. Faţa unei file.
3. Sumarul cărţii.
4. Partea laterală unde se prind filele cărţii.
5. Foile de hârtie care alcătuiesc un volum.

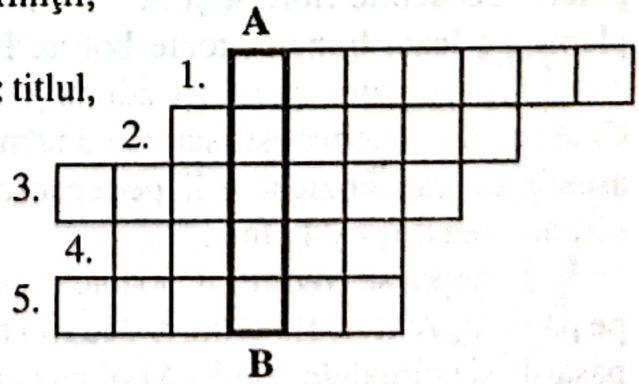

Scanned with OKEN Scanner

CHEIA

după *Mihail Sadoveanu*

Știați că... ?

- Atunci când s-a întâlnit cu Ion Creangă, Sadoveanu era doar „un țânc bălănel".
- Cei nouă copii ai lui Sadoveanu îl considerau un tată de temut.
- În 1950, Mihail Sadoveanu a fost președinte al secției de Limbă și Literatură a Academiei Române.
- Scrisul lui Mihail Sadoveanu era mărunt, mărunt, dar foarte citeț.
- Contrar aparențelor, scriitorul nu era foarte vorbăreț.
- Începând din 1920 și până la moarte, Sadoveanu a fost supranumit „baci" al literaturii noastre.
- A fost un adevărat eveniment faptul că, după Primul Război Mondial, Sadoveanu a predat la Liceul particular „Mihail Kogălniceanu" de la Iași câteva lecții de Limbă și literatură română la clasa a V-a (corespunzătoare clasei a IX-a de liceu din zilele noastre).
- În vila de la Copou (Iași), în care Mihail Sadoveanu a locuit timp de 20 de ani, au mai stat, înaintea lui, Mihail Kogălniceanu și George Enescu.

1. Puneți în ordine ideile din planul de idei de mai jos, apoi dezvoltați-le într-o povestire.

- ☐ Povestea „Capra cu trei iezi".
- ☐ Cheia tainei cititului.
- ☐ Propunerea învățătorului.

2. Dezvoltați și formulați cu propriile voastre cuvinte explicațiile potrivite citatelor de mai jos:

◆„pe ferestrele deschise, năvălea lumina nouă, ca o fulguire de aur"

- prin ferestrele deschise se revărsa lumina blândă de primăvară, asemenea unei ninsori de aur;
- lumina puternică pătrundea prin ferestrele deschise.

◆„să ieșim și noi la soare"

- după o iarnă lungă, școlarii ieșeau din clasă ca să se bucure de soarele cald al primăverii, precum făceau gâzele.

◆„În mine pătrunsese o înfiorare caldă, ca totdeauna când se pregătea Domnu' Trandafir să ne citească ceva."

Scanned with OKEN Scanner

- şcolarul simţi emoţia cuprinzându-l ca totdeauna când învăţătorul urma să le citească ceva;
- îi plăcea mult să-l asculte pe Domnu' Trandafir citindu-le.

◆„Şi ascultai cu ochii pe jumătate închişi."
- îi plăcea să viseze, să-şi imagineze mai bine scena, închizând ochii pe jumătate;
- nu era prea atent la povestire;
- era prea puternică lumina soarelui.

◆„În depărtare, spre Siret, vibra lumina."
- lumina se mişca încet ca o vibraţie, în depărtare;
- lumina puternică a soarelui de primăvară privită prin ochii întredeschişi ai băiatului părea că vibrează.

◆„Abecedarul pe care trudiţi voi ca nişte bucheri harnici"
- abecedarul asupra căruia se ostenesc elevii din clasa întâi învăţând literele alfabetului;
- învăţătura alfabetului nu este uşoară, ci presupune multă muncă pentru învăţăcei.

◆„Nu ştiu ce lumină a trecut din soarele acela în ochii mei."
- deodată, şcolarul s-a luminat înţelegând ceea ce nu înţelesese până atunci;
- ochii lui au dezlegat o taină, el a reuşit să citească;
- dezlegând taina cititului, o parte din lumina primăverii a trecut în sufletul lui.

◆„Cu o clipă mai-nainte eram ca în faţa unor hieroglife. Acum, cu bătăi de inimă, înţelegeam că am găsit cheia care deschide taina citirii"
- deşi se aflase până atunci ca în prezenţa unor semne neînţelese, şcolarul descoperi brusc că înţelege textul, că a găsit „cheia citirii";
- literele nu i-au mai părut grele şi străine, iar el a înţeles ce înseamnă, ce lucruri tainice se ascund în cărţi şi pot fi descoperite prin citit.

◆„Acest ceas al luminii şi-al înţelegerii celei mari a rămas legat în amintirea mea de «Capra cu trei iezi»"
- ora aceea în care bucuria primăverii i-a luminat parcă înţelegerea tainei celei mari a cititului a rămas legată în amintirea şcolarului de povestea „Capra cu trei iezi" a lui Creangă.

Scanned with OKEN Scanner

◆„apa, care curgea cântând şi scânteind pe marginea drumului“
- copilul era atât de bucuros de ceea ce descoperise, încât i se părea că şi pâraiele primăverii curgeau cântând şi scânteind de bucurie;
- toată natura împărtăşea bucuria copilului.

◆„perioada de întuneric“ şi „cheia de aur“
- perioada grea când se trudea să citească fără a înţelege rostul literelor e comparată cu perioada luminoasă când a descoperit cheia cititului, cheia cea mai importantă care i-a deschis tainele înţelegerii.

◆„am izbutit să scot din ceaţă“
- astfel a reuşit să descifreze, să înţeleagă povestea;
- cititul nu a mai însemnat a înainta prin întuneric, prin „ceaţă“, copilul a văzut că paginile scrise au un înţeles.

◆„dragostea către marele meu învăţător a rămas neştirbită“
- înţelegând ce lucruri minunate transmit cărţile, înţelegând rostul învăţării literelor, dragostea şi recunoştinţa lui faţă de I. Creangă au rămas la fel de mari;
- a înţeles că învăţând să citească va putea să afle mai mult decât îi dezvăluise învăţătorul său în acea oră de lectură.

3. Găsiţi şi alte comparaţii:

- lumina nouă ca o fulguire de aur
.....
- ieşim ca gâzele la soare
.....
- vibra lumina ca un far
.....
- o înfiorare caldă ca o mângâiere
.....
- astăzi e ca o zi de sărbătoare
.....

4. Argumentaţi !

De ce numeşte Sadoveanu această taină „cheia de aur“ a cititului?

Scanned with OKEN Scanner

5. Bifaţi răspunsurile corecte:

Locul unde a fost citită povestea este:

- ❑ în clasă
- ❑ în grădina şcolii
- ❑ la marginea satului

Timpul acţiunii este:

- ❑ toamna
- ❑ vara
- ❑ primăvara

Personajele:

- ❑ învăţătorul
- ❑ elevii
- ❑ preotul

„Marele învăţător" al lui Sadoveanu a fost:

- ❑ Ion Creangă
- ❑ domnu' Trandafir
- ❑ bădiţa Vasile

Mesajul textului se referă la:

- ❑ plăcerea copiilor de a asculta poveşti
- ❑ bucuria înţelegerii cititului
- ❑ strădania învăţătorului de a-i ajuta pe elevi să îndrăgească cititul.

6. Uniţi cuvintele având acelaşi sens:

înfiorare •	• a se osteni
a trudi •	• a reuşi
harnic •	• mister
taină •	• vreme
perioadă •	• emoţie
a izbuti •	• intact
neştirbit •	• silitor

7. Alcătuiţi enunţuri utilizând cuvintele următoare, care au aceeaşi formă, dar se pronunţă diferit şi au sensuri diferite: *vesélă – véselă, tórturi – tortúri, óchi – ochí, páră – pară.*

8. Formulaţi enunţuri cu sensuri diferite ale cuvintelor: *toc, broască, lac, leu, nouă, corn.*

9. Alegeţi forma potrivită, „cel" sau „ce-l", barând-o pe cealaltă:

Cosmin este *cel/ce-l* mai talentat sportiv. *Cel/ce-l* care îl pregăteşte la club este *cel/ce-l* mai cunoscut antrenor la atletism din judeţ. Acesta speră că motivul *cel/ce-l* va călăuzi pe elevul său spre performanţă va fi dorinţa de a fi *cel/ce-l* mai bun. Băiatul ştie *cel/ce-l* sfătuieşte totdeauna antrenorul şi nu uită *cel/ce-l* mai preţios dintre sfaturi: ***munca***.

Scanned with OKEN Scanner

10. Construiţi alte enunţuri cu termenii subliniaţi:

✔ Modul de calcul i se părea ***accesibil***.

✔ Bunicul său iubea şi colecţiona cărţi rare, era un adevărat ***bibliofil***.

✔ ***Exploratorul*** făcuse o nouă ***descoperire*** legată de existenţa unei peşteri în masiv.

✔ În piramidă fuseseră descoperite obiecte şi ***hieroglife*** din vremea faraonului Keops

.

11. Identificaţi sensurile cuvântului „cheie", alegându-le din coloana alăturată.

⊙ Am uitat ***cheia*** de acasă la birou.	*soluţie*
⊙ George era mulţumit, găsise ***cheia*** problemei.	*obiect care serveşte la încuierea sau descuierea unei broaşte*

Reţineţi !

Scriitorul îşi aminteşte cu emoţie de ziua în care a descoperit taina cititului. Ascultând povestea „Capra cu trei iezi" de Ion Creangă istorisită de Domnu' Trandafir, micul şcolar înţelege pentru prima oară că literele se leagă în cuvinte, care au semnificaţii adânci. În acel „ceas al luminii şi-al înţelegerii", copilul se îndrepta spre casă, mândru de descoperirea sa. Astfel, a reuşit să citească singur şi să înţeleagă lecturile de la sfârşitul Abecedarului.

Cu adânc respect, scriitorul mărturiseşte: „De atunci, dragostea către marele meu învăţător a rămas neştirbită". Domnu' Trandafir îl ajutase să găsească „cheia de aur" a cititului.

Compunere

Imaginaţi-vă că peste ani adresaţi o scrisoare învăţătoarei voastre.

Scrisoare către învăţătoare

Doamnă învăţătoare,

Au trecut mulţi ani de când am făcut primii paşi pe poarta şcolii şi multă vreme de când am privit primul zâmbet al dumneavoastră, doamnă învăţătoare. Cu un suflet cald, cu o voce blândă ne-aţi apropiat de dumneavoastră. Eu eram mai timid... Aţi stat mai mult de vorbă cu

Scanned with OKEN Scanner

mine şi m-aţi încurajat. M-aţi îndrumat cu blândeţe, învăţându-mă regulile vieţii de şcolar, mi-aţi arătat primele litere ale alfabetului.

Zâmbetul şi blândeţea dumneavoastră m-au ajutat să devin curajos şi să păşesc hotărât pe drumul învăţăturii. Aţi fost corectă în aprecieri, răsplătindu-mă după munca mea. Pentru toate acestea, doamnă învăţătoare, eu nu vă pot uita firea blândă şi delicată şi nu-mi rămâne decât să vă mulţumesc din suflet pentru modul cum m-aţi ajutat şi m-aţi format ca elev şi ca om.

Vă doresc din toată inima multă sănătate, putere de muncă, spre a putea îndruma şi alţi şcolari pe drumul vieţii, dăruindu-le prinosul dragostei şi înţelegerii dumneavoastră.

Cu dragoste şi respect
Al dumneavoastră elev
Cătălin Roşca

Proverbe

❧ Cine nu învaţă la tinereţe
Va plânge la bătrâneţe.

❧ Cine-nvaţă carte
Are bună parte.

❧ Cine nu ştie de vorbă nu înţelege nici de ciomag.

❧ O carte aleasă e un bun prieten.

❧ Cine orice învaţă
Nu uită în viaţă.

❧ Şcoala este locul
unde-ţi ţeşi norocul.

Scanned with OKEN Scanner

POVESTE

de *Ştefan Octavian Iosif*

1. Puneţi în ordine tablourile poeziei:

- ❑ Lacrimile preschimbate în mărgăritare.
- ❑ Vrăjitoarea lacomă.
- ❑ Copilul robit de vrăjitoare.
- ❑ Suferinţa poeţilor preschimbată în comoară.
- ❑ Poeţii încătuşaţi.

2. Legaţi cuvintele având sens opus:

robit •	• a râde
a strânge •	• puţin
mult •	• descătuşat
încătuşat •	• liber
a plânge •	• amintire
uitare •	• a împrăştia

Mic dicţionar

demult – odinioară, cândva, odată;
disperare – deznădejde;
încătuşat – înrobit, asuprit;
biet – sărman, necăjit;
blestemat – neîndurător, crud.

Curiozităţi

Perla sau *mărgăritarul* este o piatră semipreţioasă de podoabă, de culoare cenuşiu-argintie, cu luciu de sidef şi care se naşte în corpul unei scoici. Se formează prin depunerea unor straturi concentrice în jurul unui corp străin pătruns în interiorul scoicii sau în jurul larvelor unor viermi paraziţi.

Scoicile pescuite de scufundătorii specializaţi pe malul Oceanului Pacific şi al Oceanului Indian au fost mult timp sursa „*perlelor fine*“. „*Perlele de cultură*“ provenite din creşterea scoicilor din Japonia şi din Australia sunt obţinute prin introducerea în scoică a unei sfere de sidef în jurul căreia scoica secretă straturi care formează perla.

Scanned with OKEN Scanner

3. Dezvoltaţi explicaţiile corecte cu propriile voastre cuvinte:

◆ „Un biet copil orfan, robit
De-o vrăjitoare blestemată“
- un sărman copil fără părinţi a fost înrobit de o vrăjitoare crudă;
- situaţia lui tristă stârneşte mila şi înţelegerea noastră;
- poetul, asemenea orfanului, este încătuşat de dorinţa lui de a scrie, ca sub un blestem.

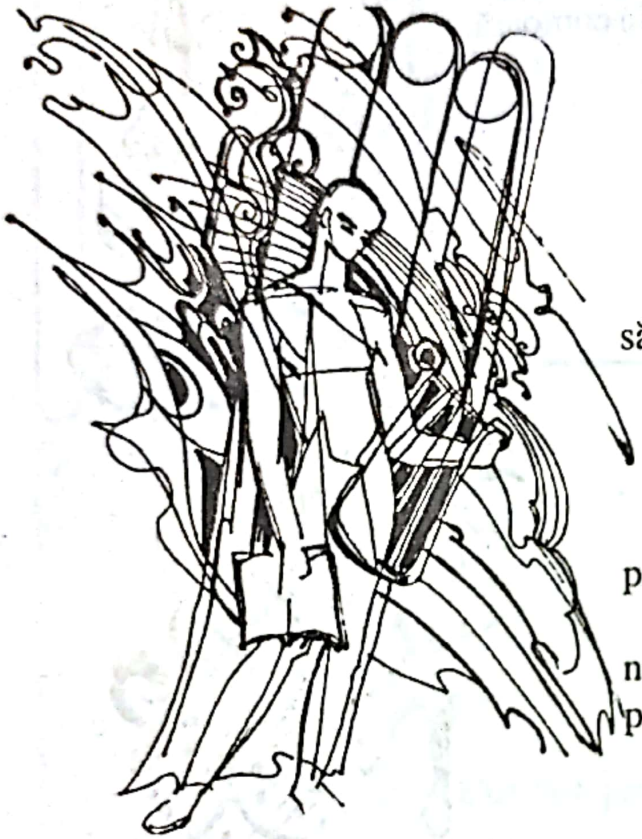

◆ „În lanţuri ea-l ţinea oricând
Şi el plângea de disperare“
- dorinţa de a scrie îl ţinea înrobit;
- el era deznădăjduit fiindcă nu putea să se elibereze.

◆ „Dar lacrimile-i, picurând,
Se prefăceau mărgăritare...“
- suferinţa şi tristeţea lui s-au preschimbat în preţioase „mărgăritare“;
- munca şi suferinţa poetului dau naştere unor opere frumoase asemănătoare perlelor.

◆ „Aşa, copii obijduiţi
Pe lumea noastră sunt poeţii,
Încătuşaţi şi chinuiţi
De vraja blestemat-a vieţii“
- poeţii suferă şi nu sunt apreciaţi la adevărata lor valoare;
- viaţa lor e chinuită de lipsuri materiale;
- nu au libertatea să scrie ceea ce doresc;
- vraja poeziei îi înrobeşte de parcă ar fi sub povara unui blestem.

◆ „Ei plâng de drag, ei plâng de dor,
Şi cearcă în zadar uitare“
- cu sensibilitatea lor deosebită, îşi exprimă în poezie sentimentele de dragoste, dar şi dorinţele neîmplinite;
- ei încearcă să uite de suferinţa lor, eliberându-se prin scris, prin poezie.

Scanned with OKEN Scanner

◆ „Sporind cu lacrimile lor
Comoara de mărgăritare!“

– orice operă valoroasă presupune un sacrificiu;

– poeziile izvorâte din suferinţă şi durere sunt cele mai sincere, fiind apreciate de cititori;

– poezia închide în ea multă muncă şi suferinţă;

– literatura reprezintă o „comoară“ de învăţăminte, gânduri, sentimente.

4. Bifaţi motivele pentru care poeţii sunt asemănaţi cu acei copii „obijduiţi“:

- ❑ sunt singuri şi neînţeleşi de cei din jur;
- ❑ nu sunt apreciaţi cum se cuvine pentru munca lor;
- ❑ sunt dispreţuiţi;
- ❑ munca lor cere sacrificarea clipelor de bucurie sau de tristeţe;
- ❑ sensibilitatea lor îi face să fie uşor de rănit;
- ❑ nu au bani;
- ❑ nu se pot bucura cum se cuvine de munca lor;
- ❑ din cauza lipsurilor materiale, nu sunt liberi să facă ceea ce vor.

5. Completaţi tabelul următor cu exemple din poezie:

Epitete	Repetiţii	Comparaţii subînţelese	Personificare
biet copil *orfan*, *robit*	*Demult, demult*	- copii obijduiţi sunt poeţii; - viaţa e vrăjitoare blestemată“;	viaţa – vrăjitoare

6. Daţi exemplu de cinci comparaţii pornind de la versurile poeziei.

Exemplu: *lacrimile ca nişte mărgăritare*

7. Completaţi spaţiile punctate cu „ca“ sau „c-a“, „sa“ sau „s-a“, „la“ sau „l-a“:

Vasile era un fecior înalt ..... bradul. El ..... lăudat celorlalţi tineri că ..... învins pe Petrache ..... trântă. A povestit ..... fost odată şi la oraş, unde a participat ..... un concurs de lupte şi ..... doborât mai mulţi adversari. Juriul ..... premiat, iar el ..... întors acasă cu o cupă. Şi-a zis în sinea ..... că va munci să ajungă un mare campion.

Scanned with OKEN Scanner

8. Completaţi textul următor cu semnele de punctuaţie potrivite:

Mama l-a certat pe Ionel ☐
☐ Uite ce murdar eşti ☐ Unde te-ai murdărit aşa ☐
☐ Am jucat fotbal cu băieţii ☐ Te rog să mă ierţi ☐ mamă ☐
☐ Îţi iei toate lucrurile ☐ adidaşii ☐ treningul şi intri în baie ☐
Te speli şi dai totul la spălat ☐ Ne-am înţeles ☐
☐ Da ☐ mamă ☐ răspunse Ionel plecând capul ☐

Reţineţi !

Poezia descrie soarta tristă şi nefericită a poetului în lume. Singur şi neînţeles, rănit adesea de cei din jur şi insuficient apreciat pentru munca sa, poetul este deznădăjduit. Suferinţa, dorinţele şi viaţa lui stau la baza operei, „comorii" lăsate urmaşilor.

Compunere

Alcătuiţi o compunere cu titlul „Ei plâng de drag, ei plâng de dor..."

Ei plâng de drag, ei plâng de dor...

Poetul este o fiinţă dăruită de natură cu talent, ale cărei lacrimi se transformă în mărgăritare, iar mărgăritarele în versuri.

Poetul ţine la cântecele lui, le adună, le apără şi le păstrează, căci sunt trup din trupul lui, fie că sună dulce, fie că vin învolburate. E mândru că a strigat deasupra munţilor precum falnicul vultur sau că a cântat duios ca privighetoarea, slăvind iubirea. Vorbele i se învălmăşesc în cuget, înghesuindu-se să iasă la lumină, altele, mereu altele, pline de miez şi de simţire.

Astfel, comoara de mărgăritare sporeşte, lucind într-o lacrimă de iarbă ascunsă ce-şi aşteaptă eliberatorul. Doamne, câtă trudă pentru o pulbere de stea cuprinsă în câteva cuvinte care nu mai au răbdare şi vor să-şi poarte înţelesurile spre lume...

Scanned with OKEN Scanner

Citiţi şi aflaţi mai mult !

☞ La 11/23 octombrie 1875 se naşte la Braşov *Ştefan Octavian Iosif*, al cincilea copil al profesorului Ştefan Iosif şi al Paraschivei.

În 1881, viitorul poet devine elev al unei şcoli de fete, mai apropiată de casă decât aceea de băieţi. În timpul liber zburdă cu prietenii prin pădurea de la Tâmpa, unde se joacă de-a haiducii şi umblă după cuiburi de păsări, simţind de pe acum farmecul naturii.

La 15 ani, poetul compunea versuri melancolice fără intenţia de a le publica, scria schiţe şi începuse o dramă istorică. Toate acestea, considerându-le nereuşite, le-a aruncat în foc.

În 1896 Iosif era copist la Ministerul Domeniilor, slujbă pe care o părăseşte fără regrete, devenind secretarul lui I. L. Caragiale, iar apoi corector la revista „Epoca".

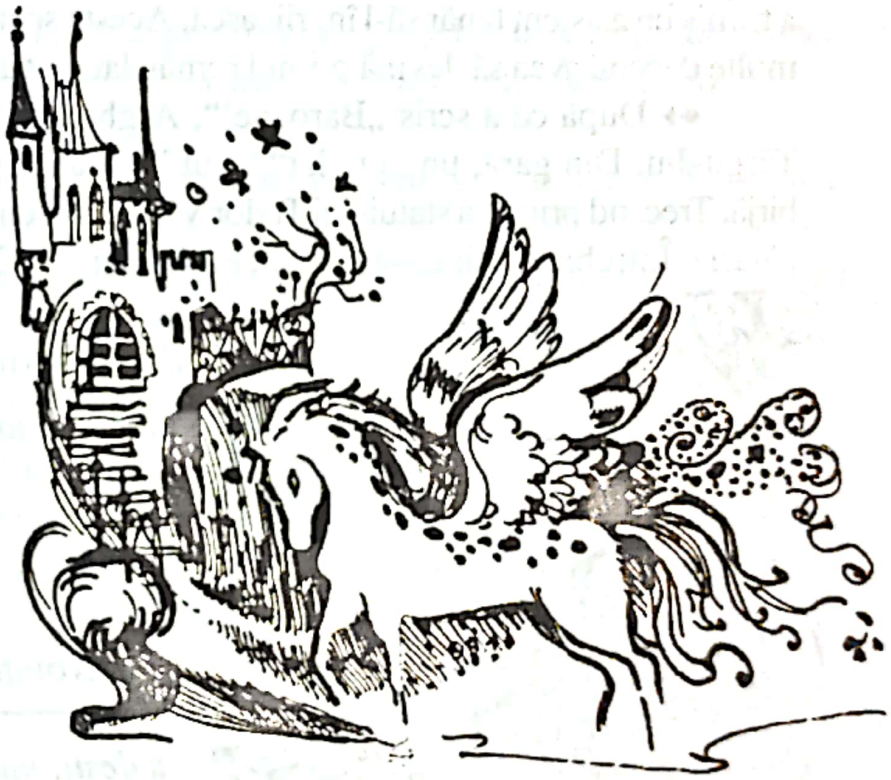

Mai târziu, Şt. O. Iosif pleacă la Paris, de unde trimite în ţară manuscrisul volumului „Patriarhale", care exprimă tristeţe. Întors în ţară, sub impresia evenimentelor din 1907 (când izbucnesc în Moldova răscoalele ţărăneşti, care se extind în toată ţara), poetul publică poezia „Rugăciune", apel îndurerat la încetarea vărsărilor de sânge.

Fiind bolnav, poetul moare în 1913, la doar 38 de ani. A fost înmormântat în cimitirul Bellu.

Scanned with OKEN Scanner

DOMNIŢA FRUMUSEŢII

de *Tudor Arghezi*

Ştiaţi că... ?

➳ Arghezi, discret în ceea ce-l privea, şi-a tăinuit (ori distrus), actele de familie, n-a iubit răsfăţul fotografilor, a dat puţine interviuri, n-a lăsat un jurnal (spre 80 de ani intenţiona să compună nişte „Memorii").

➳ Umorul şi ironia lui Arghezi îşi făceau simţită prezenţa în viaţa de toate zilele. Fiul său dorindu-şi un automobil, Arghezi spune unui amic: „Automobil n-am putut să-i cumpăr, dar i-am luat o trusă de bărbierit."

➳ Altă dată, pe când poetul era grav bolnav, amicul său, savantul Reiner, a trimis un asistent tânăr să-l îngrijească. Acesta se numea Emil Palade, şi peste multe decenii avea să devină primul român laureat al Premiului Nobel.

➳ După ce a scris „Baroane!", Arghezi a fost închis în lagărul de la Târgu-Jiu. Din gară, un „gradat" tăcut l-a luat în primire, escortându-l cu o birjă. Trecând prin faţa statuii lui Tudor Vladimirescu, poetul şi-a scos respectuos pălăria. Întrebat cu cine s-a salutat, el a răspuns: „Cu un strămoş de-al meu!"

1. Uniţi cuvintele având acelaşi sens:

a mângâia •	• întristat
a pribegi •	• a cugeta
mâhnit •	• cristal
a gândi •	• a cutreiera
convoi •	• bizar
bunăvoinţă •	• a mărturisi
ciudat •	• a alina
a destăinui •	• amabilitate
cleştar •	• coloană

2. Un cuvânt poate avea mai multe înţelesuri. Descoperiţi-le! Alegeţi din coloana alăturată şi înlocuiţi cuvântul subliniat.

dulce

- Mustul era ***dulce***.
- Caşul era ***dulce***.
- Avea o privire ***dulce***.
- O adiere ***dulce*** abia mişca frunzele copacilor.
- Era un copil ***dulce***.

nesărat
blând
lin
drăguţ
neacrit

Scanned with OKEN Scanner

a desluşi

- El ***a desluşit*** în întuneric un licurici.
- Clădirea înaltă ***se desluşea*** pe deal.
- Rezolvarea problemei ***se desluşise*** clar.

se profilase
a lămurit
se distingea

3. Completaţi enunţurile:

- Rolul scriitorilor este .....

În trecut, când nu exista tiparul, scriitorii cutreierau ţările povestindu-le oamenilor .....

- Un povestitor, pe nume ....., era ..... în poves-

tirile lui, iar oamenii nu-l înţelegeau. Nici el nu înţelegea de ce era mereu mâhnit.

- Într-o zi i s-a arătat Domniţa ....., zâna frumuseţii. Ea putea să transforme în frumuseţe tot ceea ce era ..... . Cu generozitate, ea i-a dăruit ..... vrăjită a bătrânilor cântăreţi şi a Sfinţilor Apostoli. Şi astfel Iosif a distins pentru prima oară frumuseţea şi bucuria vieţii. De atunci, povestitorul a găsit o ..... care mângâia sufletele oamenilor.

4. Numiţi alţi artişti, în afara scriitorilor, care şi-au pus viaţa în slujba frumosului.

5. Daţi câte un exemplu de mari artişti români care, în domenii diferite, au făcut ca viaţa oamenilor să fie mai frumoasă.

- ✔ **muzică** .....
- ✔ **pictură** .....
- ✔ **sculptură** .....
- ✔ **literatură** .....
- ✔ **cinematografie** .....

Reţineţi !

Lectura explică într-un mod inspirat, sub formă de poveste, menirea scriitorilor. Aceştia îşi pun viaţa şi creaţia în slujba frumosului, făcând viaţa oamenilor mai plăcută. Domniţa Pulheria, zâna frumuseţii, i-a dăruit tânărului cântăreţ Iosif oglinda fermecată. Cu ajutorul acesteia, el a desluşit pentru prima oară frumuseţea şi bucuria vieţii, împărtăşindu-le oamenilor şi făcându-i fericiţi.

Scanned with OKEN Scanner

După rezolvarea grilei, pe verticala A – B veţi obţine numele lor generic.

1. Arta de a exprima sentimente şi idei cu ajutorul sunetelor.
2. Arta care-şi propune să creeze imagini prin cioplirea sau modelarea unui material.
3. Arta care reprezintă realitatea prin forme colorate.
4. Arta prin care se înregistrează scene din realitate, dând iluzia vieţii.

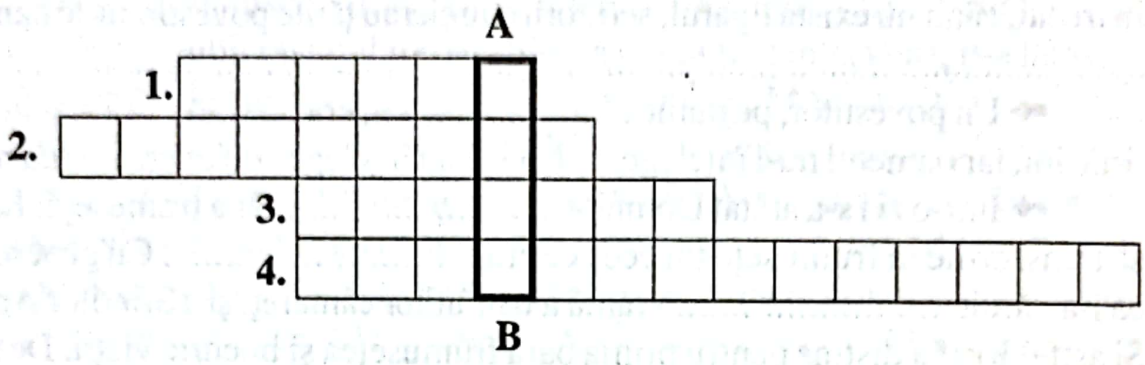

Recapitulare

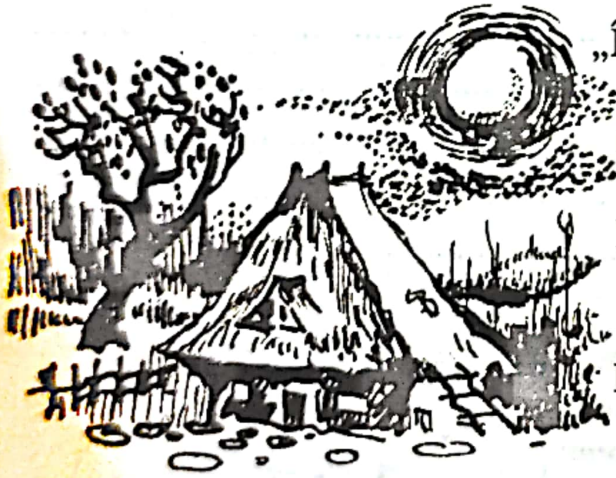

Citiţi cu atenţie textul şi rezolvaţi:

„În vaduri ape repezi curg
Şi vuiet dau în cale,
Iar plopi în umedul amurg
Doinesc eterna jale.
Pe malul apei se-mpletesc
Cărări ce duc la moară –
Acolo, mamă, te zăresc
Pe tine-ntr-o căscioară.“

(George Coşbuc, *Mama*)

1. Precizaţi ce fel de text literar este acesta. Citiţi titlul şi autorul.

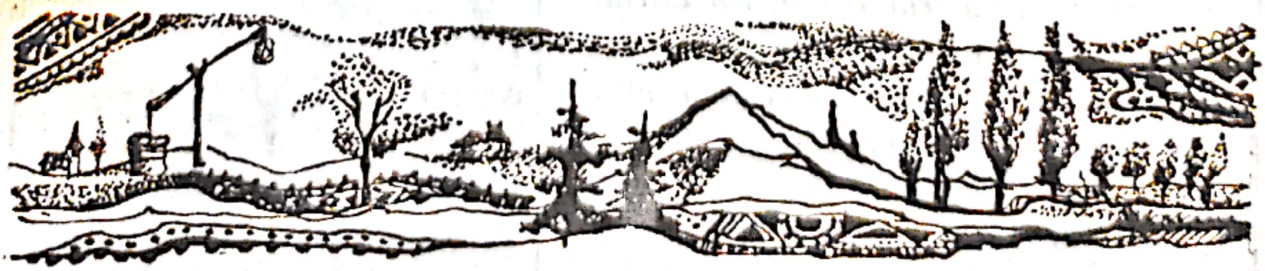

Scanned with OKEN Scanner

3. Notaţi cuvintele având sens asemănător cu următoarele: *repezi, vuiet, jale, etern, cărare, a zări, a doini.*

4. Indicaţi cuvintele cu sens opus următoarelor: *repezi, umed, jale.*

5. Alcătuiţi câte un enunţ în care cuvintele „cale", „a împleti" să aibă alt sens decât în poezie.

6. Alcătuiţi trei enunţuri utilizând cuvinte identice ca formă, dar cu înţeles diferit.

7. Precizaţi câte cuvinte apar în prima propoziţie a textului şi grupaţi-le după numărul de silabe.

8. Subliniaţi grupurile de vocale învăţate, rostite într-o silabă.

9. Transcrieţi din text trei cuvinte care conţin trei silabe.

10. Explicaţi utilizarea semnelor de punctuaţie din ultima propoziţie.

Scanned with OKEN Scanner

EVALUARE

1. Completaţi:

- Coperta conţine titlul, autorul şi ilustrația
- Filele cuprind două pagini.
- Cotorul cărţii reprezintă titlul cărții
- Cuprinsul este alcătuit din titlurile pe pag

2. Scrieţi după dictare:

Mihai i-a spus mamei sale:
– Mamă, pot să merg cu Ionel la film?
– Când vreţi să mergeţi?
– Sâmbătă, de la ora 10.
– Bine, dar îl iei şi pe frăţiorul tău!
– De acord. Mulţumesc, mamă!

3. Alcătuiţi câte un enunţ utilizând cuvintele: *ia, i-a, sa, s-a, l-a, la.*

4. Explicaţi utilizarea semnelor de punctuaţie învăţate.

5. După exemplul „frăţior“, scrieţi alte trei cuvinte care să exprime obiecte mai mici.

propoziții

Scanned with OKEN Scanner

SÂRGUINŢA LUI IANCU

după *Virgil Stoenescu*

Citiţi şi aflaţi mai mult !

Ion Luca Caragiale s-a născut într-un sat numit Haimanale, aproape de Moreni (jud. Dâmboviţa), acesta purtându-i azi numele. Când a văzut lumina zilei era iarnă – 30 ianuarie 1852 – , deşi în ziua botezului, tatăl său a dat ca zi a naşterii data de 1 februarie.

Micul Ion Luca a zburdat până a fost dat la şcoală prin poienile pădurii mănăstireşti din apropierea casei. Dacă este adevărat că de la vârsta cea mai fragedă se fixează trăsăturile temeinice ale firii, copilul îşi căuta camarazi oriunde, fără ifose de domnişor, cu ţigănuşii şi odraslele ţăranilor după el.

În 1859 este dus la carte, la Ploieşti. Ion Luca a pomenit cândva de prima lui iniţiere şcolară: „*... mi-am făcut instrucţiunea cu slovă popească, în curtea bisericii Sfântul Gheorghe; am tocat la biserică şi am tras clopotele cu dragoste. Prima slovă care am învăţat-o a fost cu dascălul de la biserica Sfântul Gheorghe.*“ De aceea n-a fost găsit printre elevii de la Şcoala Domnească Nr. 1 din Ploieşti decât din clasa a doua, în anul şcolar 1860-1861.

Fără prea multă bătaie de cap şi râvnă după distincţii, dar prevăzut cu putere de asimilare şi memorie, Ion Luca reuşeşte al treilea, premiant cu coroană, primind şi premii în cărţi.

Adevăratul profesor al lui Caragiale, cel care i-a pus condeiul în mână, cu respectul aproape religios pentru scrisul corect, a fost Bazil Drăgoşescu. Învăţăcelul a simţit prestigiul învăţătorului exigent. Încurajat de aprobările dascălului, Ion începe de pe acum a compune pentru dânsul şi, ca un adevărat discipol, imită şi scrisul lui Bazil. În acest an se produce un eveniment covârşitor, care a rămas adânc săpat în inima lui Ion, şi anume, vizita domnitorului Cuza la Ploieşti, când acesta din urmă a intrat în clasa lui Bazil.

Din anii ploieşteni, Caragiale şi-a amintit cu drag de casa în care locuise ca şcolar în clasele primare. Copiii se înfruptau din bunătăţi şi alergau neastâmpăraţi prin grădina nesfârşită. Ion nu se dădea înapoi de la nici o şotie, luând într-un rând la ţintă, cu pietre, ferestrele scoase din ţâţâni spre a fi spălate. Verile, se ţinea de unchiul Iorgu, care dădea reprezentaţii teatrale în grădina „Lipănescu“, urmărind repertoriul cu perseverenţă şi prinzând gust pentru teatru,

Scanned with OKEN Scanner

ca un vrednic urmaş al dinastiei actoriceşti. Lăutarii îl atrăgeau de asemenea, stârnindu-i gustul pentru muzică, dezvoltat şi la mama lui. În ceasurile de hoinăreală, când scăpa de sub supravegherea părintească, se lua după trecătorii ce i se păreau caraghioşi, şi, cu talentul înnăscut de mim, le maimuţărea umbletul şi gesturile. Nebunatic, dădea mult de lucru alor săi, scoţându-i adeseori din fire.

1. Dezvoltaţi într-o povestire următorul plan de idei:

1. Controlul temei.
2. Compunerea lui Caragiale.
3. Observaţiile învăţătorului.

Mic dicţionar

nerăbdare – neastâmpăr, înfrigurare, emoţie;
a împărtăşi – a destăinui, a transmite, a spune;
a controla – a verifica;
claritate – limpezime, precizie;
a lămuri – a explica, a clarifica, a preciza;
a se sili – a se strădui, a se chinui,a încerca, a căuta;
strădanie – străduinţă, perseverenţă, efort.

2. Încercuiţi răspunsul corect:

Despre dascălul Bazil Drăgoşescu aţi aflat şi din opera:

- „Momente şi schiţe“
- „După 50 de ani“
- „Nuvele“

3. Legaţi corespunzător învăţătorul şi elevul:

Bazil Drăgoşescu	Sadoveanu
Aron Pumnul	Caragiale
Domnu' Trandafir	Eminescu

4. Precizaţi sensurile cuvintelor „a împărtăşi“, „a scurta“ din enunţurile următoare:

- I-am ***împărtăşit*** impresiile mele de călătorie. (.....)
- Preotul i-a ***împărtăşit*** pe cei suferinzi. (.....)
- Mama a ***scurtat*** rochia Monicăi. (.....)
- Vorbitorul a ***scurtat*** discursul. (.....)
- Turiştii au ***scurtat*** drumul spre cabană. (.....)

Scanned with OKEN Scanner

5. Alegeţi forma scurtă şi clară a enunţului: *„Omul care are bunul obicei de a întreba atunci când nu ştie ceva, nu va greşi în ceea ce va întreprinde.“.*

Încercaţi şi voi să găsiţi o formă scurtă şi clară a acestui enunţ.

a) Omul neştiutor care întreabă, nu va greşi în acţiunile sale.
b) Cine întreabă nu greşeşte.
c) Omul care întreabă nu greşeşte.

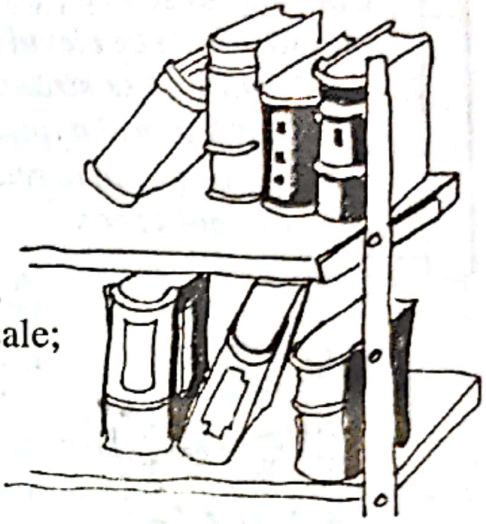

6. Dezvoltaţi explicaţiile potrivite cu propriile voastre cuvinte:

◆„Cine învaţă se bucură“
- cine iubeşte învăţătura are parte de bucurii;
- cine învaţă se bucură de roadele muncii sale;
- cine învaţă are numai satisfacţii în viaţă.

◆„Să învăţaţi, că părinţii voştri trudesc şi asudă din greu, ca voi să puteţi învăţa carte.“
- părinţii muncesc din greu pentru a oferi copiilor condiţii bune de învăţătură;
- părinţii se străduiesc ca să aibă copiii lor o viaţă mai uşoară în viitor decât a lor;
- ei trudesc cu scopul de a-şi vedea copiii ocupând o poziţie frumoasă în societate.

7. Încercuiţi cuvintele arătând calităţile compunerilor scrise de micuţul Caragiale şi descoperite de învăţătorul său:

• bogăţie	• scriere corectă	• originalitate
• concizie	• formă îngrijită	• precizie
• punctuaţie corectă	• claritate	• expresivitate

8. După modelul dat, scrieţi cuvintele cu sens opus următoarelor: *atenţie, pricepere, sinceritate, îndemânare.*

Model: *răbdare – nerăbdare*

9. Alcătuiţi cuvinte noi după model, pornind de la următoarele: *blând, pătură, boboc, puternic, bogat, puşcă, bolnav, puţin, braţ, prieten.*

Model: *bun – îmbunat; podoabă – împodobit*

Scanned with OKEN Scanner

10. Realizaţi şi voi rezumatul lecturii.

Rezumat

Învăţătorul Bazil Drăgoşescu a început orele cu lecţia de română. Controlând temele, dascălul s-a oprit lângă elevul Caragiale. El a vrut să afle de ce elevul a scris aceeaşi idee în mai multe forme. Acesta i-a răspuns că se străduieşte să-şi exprime gândurile cât mai concis.

Învăţătorul a analizat întâi compunerea lui Caragiale. A lăudat strădania elevului în realizarea unor compuneri frumoase. L-a felicitat şi i-a dat nota zece.

11. Argumentaţi cu citate din lecţie însuşirile micului Iancu:

- ✔ gândire logică
- ✔ exprimare clară
- ✔ perseverenţă
- ✔ ambiţie de a realiza compuneri frumoase
- ✔ talent
- ✔ dragoste faţă de limba română
- ✔ dorinţa de a scrie cât mai bine
- ✔ exigenţă cu propria sa muncă
- ✔ dorinţă de a se perfecţiona

12. Încercuiţi trăsăturile învăţătorului Bazil Drăgoşescu, apoi completaţi-le cu citate din lecţie. Explicaţi-le pe scurt.

- era conştiincios;
- îşi iubea profesia de dascăl;
- avea dragoste faţă de copii;
- era aspru;
- stimula elevii;
- era blând;
- dovedea corectitudine în notare;
- aprecia elevii după munca desfăşurată;
- era neglijent;
- era exigent.

Reţineţi !

Lectura ni-l înfăţişează pe şcolarul Caragiale, harnic şi ambiţios. Dorinţa lui de a-şi exprima gândurile cât mai clar şi mai concis îl impresionează pe învăţătorul său. Strădania sa de a scrie cât mai bine îl face să caute singur metodele: scrie aceeaşi idee de mai multe ori, până când e mulţumit de forma găsită. Ambiţia şi perseverenţa lui l-au făcut să realizeze compuneri frumoase, care i-au plăcut inimosului dascăl. Sârguinţa lui a fost răsplătită cu nota zece.

Scanned with OKEN Scanner

Reţineţi !

Textul narativ *înfăţişează întâmplări prezentate într-o anumită ordine.*

Dialogul *reprezintă convorbirea dintre două sau mai multe persoane.*

13. Baraţi forma nepotrivită:

Mircea nu *va/v-a* spus că *va/v-a* pleca la munte.

Când *va/v-a* ajunge acolo vă *va/v-a* telefona. Sperăm că excursia *va/v-a* fi frumoasă, iar el se *va/v-a* simţi bine. Probabil *va/v-a* amintit că intenţionează să viziteze Castelul Pelişor. Acesta *va/v-a* fi deschis în perioada respectivă după o îndelungată restaurare.

14. Completaţi cu „v-a“ sau „va“:

Felicia ..... trimite o scrisoare bunicilor, din tabără. După aceea, cum ..... relatat înainte de plecare, ea ..... vizita Acvariul din Constanţa. Cristina a avut aceeaşi idee cu sora ei şi ..... merge împreună cu Felicia în Delta Dunării. Cred că ..... fi o vacanţă de neuitat!

Redactare !

Citiţi dialogul următor, apoi alcătuiţi un altul în care solicitaţi o informaţie.

Într-un oraş necunoscut

– Bună ziua! am zis eu, oprind politicos o doamnă mai în vârstă.

– Bună! mi-a răspuns zâmbitoare aceasta.

– Nu vă supăraţi că v-am deranjat! Nu sunt din oraşul acesta şi aş vrea să vă întreb cum pot ajunge la Muzeul de Artă.

– E foarte aproape! Să-ţi explic... a spus dânsa, după care mi-a arătat drumul spre muzeu.

– Vă mulţumesc, am spus eu.

– Mi-a făcut plăcere!

– Bună ziua!

– Bună ziua!

Scanned with OKEN Scanner

VIZITĂ...

de *Ion Luca Caragiale*

M-am dus la sf. Ion să fac o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietină, ca s-o felicit pentru onomastica unicului său fiu, Ionel Popescu, un copilaş foarte drăguţ de vreo opt anişori. N-am voit să merg cu mâna goală şi i-am dus băieţelului o minge foarte mare de cauciuc şi foarte elastică. *Atenţiunea*[1] mea a făcut mare plăcere amicei mele şi mai ales copilului, pe care l-am găsit îmbrăcat ca maior de *roşiori*[2] în uniformă de mare ţinută. După *formalităţile*[3] *de rigoare*[4], am început să convorbim despre vreme, despre sorţii agriculturii – d. Popescu tatăl este mare agricultor – despre criză *ş.cl*[5]. Am observat doamnei Popescu că în anul acesta nu se prea vede la plimbare, la teatru, la petreceri... Doamna mi-a răspuns că de la o vreme i se urăşte chiar unei femei cu petrecerile, mai ales când are copii.

– Să-ţi spun drept, cât era Ionel mititel, mai mergea; acu, de când s-a făcut băiat mare, trebuie să mă ocup eu de el; trebuie să-i fac educaţia. Şi nu ştiţi dv. bărbaţii cât timp îi ia unei femei educaţia unui copil, mai ales când mama nu vrea să-l lase fără educaţie!

Pe când doamna Popescu-mi expune părerile ei sănătoase în privinţa educaţiei copiilor, auzim dintr-o odaie de alături o voce răguşită de femeie bătrână:

– Uite, coniţă, Ionel nu s-astâmpără!

– Ionel! strigă madam Popescu; Ionel! vin' la mama!

Apoi către mine încet:

– Nu ştii ce ştrengar se face... şi deştept...

Dar vocea de dincolo adaogă:

– Coniţă! uite Ionel! vrea să-mi răstoarne *maşina*[6] !... Astâmpără-te, că te arzi!

– Ionel! strigă iar madam Popescu; Ionel! vin' la mama!

– Sări, coniţă! varsă spirtul! s-aprinde!

– Ionel! strigă iar mama, şi se scoală repede să meargă după el. Dar pe când vrea să iasă pe uşe, apare micul maior de roşiori cu sabia scoasă şi-i opreşte trecerea, luând o poză foarte *marţială*[7]. Mama ia pe maiorul în braţe şi-l sărută...

---

[1] *atenţiunea* – atenţia, aici cu înţelesul de „cadou"

[2] *roşiori* – corp valoros de cavalerie în organizarea mai veche a armatei române

[3] *formalităţi* – cerinţe impuse de regulile de politeţe

[4] *de rigoare* – care este cerut de o împrejurare anumită

[5] *ş.cl.* – şi celelalte

[6] *maşină* – sobă de bucătărie, servind la prepararea mâncării

[7] *marţial* – ostăşesc, militar; de război

Scanned with OKEN Scanner

– Nu ţi-am spus să nu te mai apropii de maşină când face cafea, că dacă te-aprinzi, moare mama?! Vrei să moară mama?

– Dar – întrerup eu – pentru cine aţi poruncit cafea, madam Popescu?

– Pentru dumneata.

– Da de ce vă mai supăraţi?

– Da ce supărare!

Madam Popescu mai sărută o dată dulce pe maioraşul, îl scuipă, să nu-l deoache, şi-l lasă jos. El a pus sabia în teacă, salută milităreşte şi merge într-un colţ al salonului unde, pe două mese, pe canapea, pe *foteluri*[8] şi pe jos, stau grămădite fel de fel de jucării. Dintre toate, maiorul alege o trâmbiţă şi o tobă. Atârnă toba de gât, suie pe un superb cal vânăt *rotat*[9], pune trâmbiţa la gură şi, legănându-se călare, începe să bată toba cu o mână şi să sufle-n trâmbiţă. Madam Popescu îmi spune ceva; eu n-aud nimica. Îi răspund totuşi că nu cred să mai ţie mult gerul aşa de aspru; ea n-aude nimica.

– Ionel! Ionel! Ionel!!! Du-te dincolo, mamă; spargi urechile dumnealui! Nu e frumos, când sunt musafiri!

Iar eu, profitând de un moment când trâmbiţa şi toba tac, adaog:

– Şi pe urmă, d-ta eşti roşior, în cavalerie.

– Maior! strigă mândrul militar.

– Tocmai! zic eu. La cavalerie nu e tobă; şi maiorul nu cântă cu trâmbiţa; cu trâmbiţa cântă numai gradele inferioare; maiorul comandă şi merge-n fruntea soldaţilor cu sabia scoasă.

Explicaţia mea prinde bine. Maiorul descalică, scoate de după gât toba, pe care o trânteşte cât colo; asemenea şi trâmbiţa. Apoi începe să comande:

– Înainte! marş!

Şi cu sabia scoasă, începe să atace straşnic tot ce-ntâlneşte-n cale. În momentul acesta, jupâneasa cea răguşită intră cu tava aducând dulceaţă şi cafele. Cum o vede, maiorul se opreşte o clipă, ca şi cum ar vrea *să se reculeagă*[10] fiind surprins de inamic. Clipa însă de reculegere trece ca o clipă, şi maiorul, dând un răcnet suprem de asalt, se repede asupra inamicului. Inamicul dă un ţipăt de desperare.

– Ţine-l, coniţă, că mă dă jos cu tava!

Madam Popescu se repede să taie drumul maiorului, care, în furia atacului, nu mai vede nimic înaintea lui. Jupâneasa este salvată; dar madam Popescu, deoarece a avut imprudenţa să iasă din *neutralitate*[11] şi să intervie în război, primeşte în obraz, dedesubtul ochiului drept, o puternică lovitură de spadă.

---

[8]*foteluri* – fotolii

[9]*rotat* – (cal) cu pete de altă culoare decât restul părului

[10]*să se reculeagă* – să-şi recâştige calmul

[11]*neutralitate* – atitudine neutră a unei persoane (care nu se amestecă într-un conflict)

Scanned with OKEN Scanner

– Vezi? vezi, dacă faci nebunii? era să-mi scoţi ochiul… Ţi-ar fi plăcut să mă omori? Sărută-mă, să-mi treacă şi să te iert!

Maiorul sare de gâtul mamei şi o sărută… Mamei îi trece; iar eu, după ce am luat dulceaţa, mă pregătesc să sorb din cafea…

– Nu vă supără fumul de tutun? întreb eu pe madam Popescu.

– Vai de mine! la noi se fumează. Bărbatu-meu fumează… şi… dumnealui… mi se pare că-i cam place.

Şi zicând „dumnealui“, mama mi-arată râzând pe domnul maior.

– A! zic eu, şi dumnealui?

– Da, da, dumnealui! să-l vezi ce caraghios e cu ţigara-n gură, să te prăpădeşti de râs… ca un om mare…

– A! asta nu e bine, domnule maior, zic eu; tutunul este o otravă…

– Da tu de ce tragi? mă-ntrerupe maiorul lucrând cu lingura în *cheseaua*[12] de dulceaţă…

– Ajunge, Ionel! destulă dulceaţă, mamă! iar te-apucă stomacul…

Maiorul ascultă, după ce mai ia vreo trei-patru linguriţe; apoi iese cu cheseaua în *vestibul*[13].

– Unde te duci? întreabă mama.

– Viu acu! răspunde Ionel.

După un moment, se-ntoarce cu cheseaua goală; o pune pe o masă, se apropie de mine, îmi ia de pe mescioară tabacherea cu ţigarete regale, scoate una, o pune în gură şi mă salută milităreşte, ca orice soldat care cere unui ţivil să-i împrumute foc. Eu nu ştiu ce trebuie să fac. Mama, râzând, îmi face cu ochiul, şi mă-ndeamnă să servesc pe domnul maior. Întind ţigareta mea, militarul o aprinde pe a lui şi, fumând ca orice militar, se plimbă foarte grav de colo până colo. Eu nu-l pot admira îndestul, pe când mama îl scuipă, să nu-l deoache, şi îmi zice:

– Scuipă-l, să nu mi-l deochi!

Maiorul şi-a fumat ţigareta până la carton. Apoi se repede la mingea pe care i-am adus-o eu şi-ncepe s-o trântească. Mingea sare până la *policandrul*[14] din tavanul salonului, unde turbură grozav liniştea ciucurilor de cristal.

– Ionel! astâmpără-te, mamă! Ai să spargi ceva… Vrei să mă superi? vrei să moară mama?

Dar maiorul s-a-ndârjit asupra ghiulelei săltătoare, care i-a scăpat din mână: o trânteşte cu mult necaz de parchet. Eu aduc spre gură ceaşca, dar, vorba francezului,

---

[12]*chesea* – chisea; vas mic de sticlă sau cristal în care se ţine dulceaţa

[13]*vestibul* – hol

[14]*policandru* – candelabru cu mai multe braţe

Scanned with OKEN Scanner

entre la coupe et les lèvres...[15] mingea îmi zboară din mână ceaşca, opărindu-mă cu cafeaua, care se varsă pe pantalonii mei de vizită, coloarea oului de raţă.

– Ai văzut ce-ai făcut?... Nu ţi-am spus să te-astâmperi... Vezi? ai supărat pe domnul!... aldată n-o să-ţi mai aducă nici o jucărie!

Apoi, întorcându-se către mine, cu multă bunătate:

– Nu e nimic! iese... Cafeaua nu pătează! iese cu niţică apă caldă!...

Dar n-apucă să termine, şi deodată o văd schimbându-se la faţă ca de o adâncă groază. Apoi dă un ţipăt şi, ridicându-se de pe scaun:

– Ionel! mamă! ce ai?

Mă-ntorc şi văz pe maiorul alb ca varul, cu ochii pierduţi şi cu drăgălaşa lui figură strâmbată. Mama se repede spre el, dar până să facă un pas, maiorul cade lat.

– Vai de mine! ţipă mama. E rău copilului!... Ajutor! moare copilul!

Ridic pe maiorul, îi deschei repede *mondirul*[16] la gât şi la piept.

– Nu-i nimica! zic eu. Apă rece!

Îl stropesc bine, pe când mama pierdută îşi smulge părul.

– Vezi, domnule maior? îl întreb eu după ce-şi mai vine în fire; vezi? Nu ţi-am spus eu că tutunul nu e lucru bun? Aldată să nu mai fumezi!

Am lăsat pe madam Popescu liniştită cu scumpul ei maior afară din orice stare alarmantă şi am ieşit. Mi-am pus şoşonii şi paltonul şi am plecat. Când am ajuns acasă, am înţeles de ce maiorul ieşise un moment cu cheseaua în vestibul – ca să-mi toarne dulceaţă în şoşoni.

[15] *entre la coupe et les lèvres* – între ceaşcă şi buze, în limba franceză în text

[16] *mondir* – mundir; haină bărbătească de uniformă, de obicei încheiată până la gât

Scanned with OKEN Scanner

A MURIT LUCHI

de *Otilia Cazimir*

1. Alcătuiţi enunţuri utilizând cuvintele cu sens apropiat: *a izbuti, a reuşi, a izbândi, a răzbi.*

2. Reuniţi în perechi cuvintele cu sens opus: *înalt, strâmb, a se aşeza, linişte, scund, a râde, blând, a plânge, drept, a se ridica, gălăgie, aspru, urât, a începe, frumos, a se isprăvi, nou, adevărat, rău, sus, cunoscut, fals, bine, jos.*

3. Precizaţi între paranteze sensul cuvintelor scrise diferit în propoziţiile următoare şi ce părţi de vorbire sunt ele:

sare

- Am cumpărat ***sare*** de bucătărie. (.....)
- Iepurele ***sare*** speriat din tufiş. (.....)

nouă

- ***Nouă*** ne place îngheţata. (.....)
- ***Nouă*** zile au călătorit prin ţară. (.....)
- Mama i-a cumpărat băiatului o haină ***nouă***. (.....)

4. Bifaţi răspunsurile potrivite:

Locul acţiunii este:
- ❑ curtea şcolii
- ❑ sala de clasă
- ❑ camera lui Luchi

Timpul acţiunii:
- ❑ prima oră de curs
- ❑ prima zi de şcoală
- ❑ ultima zi de şcoală

Personajele povestirii sunt:
- ❑ Luchi
- ❑ mama Alexandrei
- ❑ învăţătoarea
- ❑ colegele

Fragmentul prezintă:
- ❑ emoţiile micii şcolăriţe în prima zi de şcoală
- ❑ durerea şi nedumeririle fetiţei în mijlocul colegelor
- ❑ cunoaşterea doamnei învăţătoare
- ❑ bucuria de a fi şcolăriţă

Scanned with OKEN Scanner

5. Puneţi în ordine ideile principale din planul de idei:

☐ Strigarea fetiţei la catalog.
☐ Intrarea în clasă.
☐ Şcolăriţa Casian Alexandra.

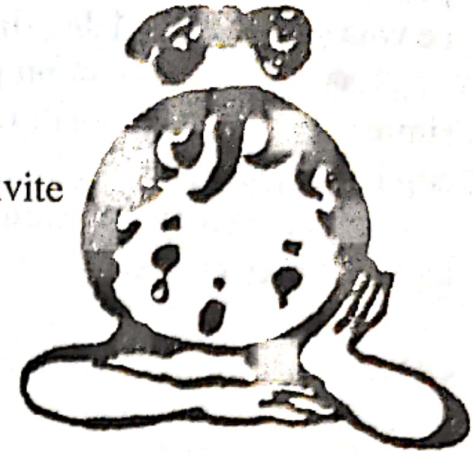

6. Argumentaţi !

Răspundeţi în câteva rânduri, găsind cele mai potrivite argumente.

◆ De ce nu răspunde Luchi?
- nu era obişnuită să fie strigată astfel;
- i se părea caraghios;
- parcă ar fi fost vorba de cineva străin;
- modul oficial de adresare de la şcoală a surprins-o şi a intimidat-o;
- era prea emoţionată.

◆ De ce râde şi doamna învăţătoare?
- a înţeles mirarea şi tăcerea fetiţei;
- fetiţa arăta caraghios aşa nedumerită cum era;
- a vrut s-o încurajeze să răspundă la întrebare;
- fetiţa era atât de adâncită în gânduri, încât nu a auzit întrebarea învăţătoarei.

◆ De ce „ochii lor împung şi dor"?
- ochii colegelor o privesc insistent şi o dezaprobă;
- caută să găsească alte motive de a se distra pe seama ei;
- curiozitatea „răutăcioasă" a copiilor devine dureroasă;
- ostilitatea fetelor o întristează.

◆ De ce Casian Alexandra este o „fetiţă nouă"?
- numele ei adevărat îi dă o nouă identitate, aceea de şcolăriţă;
- nu mai este fetiţa mică, alintată, fericită printre jucăriile sale, ci o şcolăriţă îmbrăcată în uniformă, ruşinată de aprecierile colegilor, devenită serioasă şi cuminte;
- comportarea ei se schimbase la şcoală, ca şi sentimentele pe care le încerca şi parcă nu se mai recunoştea.

7. Explicaţi într-un scurt text citatul următor, reţinând şi dezvoltând o parte din explicaţiile anterioare:

„Mă uit la mine, la fetiţa asta nouă [...] şi pe care parcă n-o cunosc. Luchi era mică, Luchi era proastă, Luchi era caraghioasă. Luchi era fericită... Îşi înghite lacrimile care au, pentru întâia oară, un gust de cenuşă."

Scanned with OKEN Scanner

◆ se uită la noua ei înfăţişare şi i se pare neobişnuită, străină;

◆ fetiţa pe care o cunoştea ea era mică, era neştiutoare, era caraghioasă prin numele ei, alintat, „ca de căţel ", dar era fericită în mijlocul jucăriilor, făcând ce voia şi fiind lipsită de griji;

◆ ea se abţine să nu plângă ca să nu se facă de râs în faţa colegelor şi simte pentru prima oară durerea şi amărăciunea de a fi lăsat în urmă ceva drag, copilăria lipsită de griji;

◆ încerca sentimentul de tristeţe că a trecut un prag înalt într-o altă lume, iar tot ceea ce cunoscuse se prăbuşise.

8. Justificaţi titlul, orientându-vă şi după explicaţiile de la exerciţiul anterior.

Compunere

Scrieţi şi voi o compunere cu titlul „Prima zi de şcoală".

Prima zi de şcoală

Îmi amintesc şi acum cu nostalgie prima zi de şcoală.

Un mic dejun înghiţit cu noduri, „echiparea" meticuloasă în noile haine, ghiozdănelul în spate şi... gata... plecăm spre şcoală: eu, mama şi tata. Emoţiile sunt mari. Ale tuturor, fie ei mari sau mici, cu sau fără experienţă.

Pe drum, observ cu uşurare că nu sunt singurul care arată ca un proaspăt şcolărel, ba chiar sunt mândru de ţinuta şi de rechizitele mele şi încep să merg mai drept, cu capul sus şi cu privirea înainte. Ai mei observă şi-şi zâmbesc cu înţeles, iar mama mă mângâie uşor pe cap.

În sfârşit, ajungem la poarta şcolii, care este invadată de copii dornici să-şi reîntâlnească prietenii, să-şi povestească amintirile din vacanţă, sau – cum era cazul meu – să vadă cum e !!!

Intrăm pe coridoarele largi, strălucind de curăţenie; păşesc cu sfială, iar curajul mi se topeşte ca bulgărele de unt în soare... Parcă n-aş mai vrea să rămân aici singur, fără mama şi tata, fără prietenii mei de joacă. Dar, asta e, a venit şi momentul când a trebuit să-mi caut clasa, să-mi iau inima-n dinţi şi să mă aşez într-una din băncile albe pe care erau aşezate frumos, cu drag, cărţi şi flori... A venit şi doamna învăţătoare, cu faţa luminată de un surâs la vederea ochişorilor miraţi aţintiţi spre ea. Gata. De-acum sunt şcolar şi trebuie să văd... cum o fi?!

Scanned with OKEN Scanner

9. Spuneţi-vă părerea !

Care este cel mai potrivit cuvânt cu care să fie înlocuit „a murit“? Alegeţi dintre:

- ○ a dispărut
- ○ a pierit
- ○ a crescut

10. Completaţi enunţurile „ia“, „va“ sau „v-a“:

Gigel ..... mingea şi merge pe terenul de sport. Acolo se ..... întâlni cu Costin, căruia ..... spus să nu lipsească. Pe teren vor exersa nişte scheme tactice ca Ronaldinho. Gigel ..... mărturisit că vrea să ajungă un mare fotbalist. De altfel, amândoi vor să devină campioni.

Reţineţi !

Fragmentul prezintă momentul în care Luchi trece pragul şcolii, într-o altă lume, nouă, lăsând în urmă copilăria lipsită de griji, jucăriile şi numele său cu care era chemată în familie. Ruşinată şi îndurerată de curiozitatea răutăcioasă a colegilor, Luchi îşi reneagă vechiul nume, devine brusc Casian Alexandra, şcolăriţa cuminte, îmbrăcată în uniformă, stând într-o bancă mult prea înaltă pentru ea. Cu amărăciune îşi înghite lacrimile, simţind că a lăsat în urmă o fetiţă fericită printre jucăriile sale, dar o fetiţă neştiutoare şi puţin caraghioasă. Duioşia şi emoţia care încălzesc inimile fac din aceste pagini o lectură de neuitat.

Scanned with OKEN Scanner

MI S-A TERMINAT CAIETUL

de *Mircea Sântimbreanu*

1. Uniţi cuvintele care au acelaşi sens:

uimire	•	• plafon
neprefăcut	•	• a se termina
a se isprăvi	•	• boală
molimă	•	• a reveni
voce	•	• a dispărea
a pieri	•	• defect
tavan	•	• sincer
vină	•	• greşeală
duzină	•	• mirare
năravv	•	• doisprezece
a se întoarce	•	• glas

2. Scrieţi cuvintele cu sens opus, alegându-le din „grămada“ alăturată:

- *a se termina* – .....
- *a intra* – .....
- *a cumpăra* – .....
- *a ateriza* – .....
- *a pieri* – .....
- *îndoite* – .....
- *năravv* – .....

a ieşi, a vinde, calitate, a decola, a apărea, neîndoite, a începe

3. Descoperiţi sensurile cuvintelor următoare:

foaie

Băiatul a făcut un avion dintr-o ***foaie*** de hârtie.
Mama a întins o ***foaie*** de plăcintă.
Turiştii s-au adăpostit sub o ***foaie*** de cort.

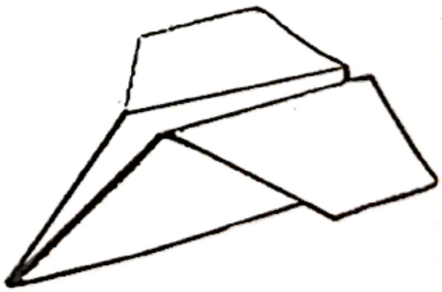

corn

Berbecul avea un ***corn*** rupt.
Instrumentistul cânta la ***corn***.
El a mâncat un ***corn*** cu ciocolată.
A înflorit galben un ***corn*** în grădină.

Scanned with OKEN Scanner

4. Tăiaţi intruşii !

Locul unde se desfăşoară întâmplarea:
- O acasă
- O la şcoală
- O în parc

Personajele acţiunii sunt:
- O băiatul
- O foile rupte din caiet
- O învăţătorul
- O autorul

Mesajul lecturii este:
- O să păstrăm caietele intacte;
- O să construim cât mai multe avioane din hârtie;
- O să reciclăm hârtia;
- O să îndreptăm elevii care au astfel de năravuri.

5. Puneţi în ordine prin numerotare ideile principale ale textului:

2 Bicicletele desenate pe foi s-au întors.
5 Foile neîndoite îl îndeamnă pe autor să scrie despre năravul băiatului.
1 Băiatul constată uimit că i s-a terminat caietul.
3 Aeromodelele au aterizat în caiet.
4 Foile din coşul de hârtii s-au plâns.

6. Bifaţi destinaţiile date de băiat foilor din caiet:

- ❑ a desenat biciclete;
- ❑ a construit avioane;
- ❑ a scris compuneri;
- ❑ a scris bileţele colegilor;
- ❑ le-a rupt pentru că a greşit ceva la teme;
- ❑ s-au desprins singure.

7. Alegeţi termenii potriviţi în funcţie de indicaţiile dintre paranteze:

Avioanele _____ (pe Pământ)
Navele spaţiale _____ (pe Lună)
Hidroavioanele _____ (pe mare)

– aselenizează;
– amerizează;
– aterizează.

Scanned with OKEN Scanner

Știați că... ?

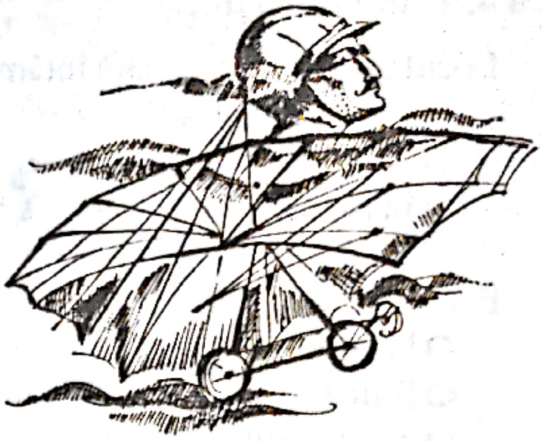

➳ *Aeroportul* este format dintr-un *aerodrom* (terenul special amenajat pentru decolarea, aterizarea şi staţionarea avioanelor) şi dintr-o *aerogară* (totalitatea clădirilor unde se află serviciile tehnice şi administrative ale unui aeroport).

➳ Dintre români, primii care au construit aparate zburătoare şi le-au pilotat au fost *Aurel Vlaicu, Traian Vuia, Henri Coandă* (care a proiectat în 1910 primul avion cu reacţie).

➳ Visul de a zbura a început cu *legenda lui Icar*, despre el spunându-se că şi-a confecţionat două aripi din pene lipite cu ceară şi s-a ridicat în văzduh, apropiindu-se de soare. Însă, din cauza căldurii ceara s-a topit, iar Icar s-a prăbuşit.

8. Spuneţi-vă părerea !

Este de condamnat pasiunea băiatului pentru desen? Ce trebuia el să facă? Daţi-i băiatului sugestii pentru a cruţa caietul de teme.

9. Continuaţi povestirea, imaginând un alt sfârşit, în care băiatul să tragă o învăţătură din cele relatate de foile de caiet „sacrificate".

10. Completaţi spaţiile punctate cu „nai" sau „n-ai":

Când ..... un lucru bun, cumpără-l! spune un proverb. Dorel îşi dorea un ..... . Îl văzuse la televizor pe celebrul naist, Gheorghe Zamfir, şi de atunci nu mai avea odihnă.

– Tată, ... vrea să-mi cumperi un .....?

– Ce să faci tu cu un .....? Nici nu ştii să cânţi la el.

– ..... grijă! Se organizează în şcoală un grup instrumental care va învăţa să cânte la ..... . Domnul profesor de muzică are specializarea în ..... şi alte instrumente populare. Mă laşi, tată? Te rog!

– Bine. Să ..... teamă! Vom merge împreună să cumpărăm un ..... sau poate îl cumpără domnul profesor de muzică.

Scanned with OKEN Scanner

11. Alegeţi explicaţiile corecte.

De ce băiatul este numit în mod ironic „stăpân“ de către autor?

- ☐ el are drept „de viaţă şi de moarte“ asupra caietului;
- ☐ face tot ce vrea cu filele din caiet;
- ☐ nu ţine seama că acel caiet a costat banii părinţilor;
- ☐ nu-i pasă că acel caiet s-a terminat în două zile.

12. Ce credeţi? Ce fel de „stăpân“ este băiatul? Motivaţi. Cum îi afectează pe ceilalţi „pasiunea“ şcolarului? Enumeraţi cel puţin trei consecinţe.

13. Joc de rol

Un dialog cu... învăţăminte

Învăţătorul îl priveşte pe Costel. În jurul lui zăceau pe bancă şi pe jos aeromodele, desene de biciclete, iar din banca plină căzuseră mai multe foi mototolite.

– Ai terminat caietul?

– Mda. Nu ştiu cum, dar mai sunt vreo două foi.

– Dar temele?

– N-au mai rămas decât vreo trei. Restul s-au desprins.

– Hai să stabilim ceva împreună. Întâi strângi toate hârtiile. Apoi, în două zile, pregăteşti pentru ora de „Abilităţi practice“ câteva prototipuri de aeromodele din carton pe care le vei denumi cum doreşti. Cu ele vom organiza o expoziţie pe holul şcolii.

– Dar..., dădu băiatul să protesteze.

– Nu este totul. De acum într-o săptămână vei transcrie pe un caiet cu paginile numerotate temele din ultimele două săptămâni. Şi frumos...! Vei primi o notă pentru scris şi alta pentru numărul de pagini din caiet. Vom face o medie. Ce zici?

Băiatul plecă ochii, roşind.

– Ne-am înţeles? spuse serios învăţătorul. Eu vreau să îi ajut pe tinerii constructori aerospaţiali.

Reţineţi !

Lectura „Mi s-a terminat caietul“ de Mircea Sântimbreanu critică obiceiul unor elevi de a rupe foi din caiete, astfel încât le termină în două zile. Băiatul prezentat desena biciclete, construia avioane din hârtie, scria bileţele, rupea paginile pentru cea mai mică greşeală. Foile albe, desprinse singure, îl roagă pe autor să scrie despre „năravul“ „stăpânului“ pentru a-l ajuta să se îndrepte.

Scanned with OKEN Scanner

Lectură

ŞCOALA

1. Completaţi corespunzător:

- Şcoala este o .....
- Intrarea se face într-o zi de .....
- Zâna cea Bună este .....
- Copiii care au vârsta ....., pot intra.

2. Argumentaţi cu citate din text:

La şcoală, se învaţă:
- ✔ alfabetul
- ✔ să numărăm
- ✔ poveşti
- ✔ se leagă prietenii

3. Spuneţi-vă părerea!

Şcoala este o cetate, **în care urcă fiecare cât poate.** Ce înţelegeţi voi prin acest urcuş după puterile fiecăruia?

4. Explicaţi!

Vă place la şcoală? De ce? Aduceţi câteva argumente.

5. Completaţi enunţurile cu ortogramele „n-ai“, „n-am“, „n-are“, „n-au“.

- Ei ..... găsit un loc de parcare în aglomeraţia străzii.
- Laurenţiu ..... ce să-i spună colegului său.
- Cât am căutat, ... putut să descopăr un bujor de munte.
- Tu ..... răcit? Mi se pare că strănuţi cam des.

Reţineţi!

Lectura oferă o definiţie atractivă şi amuzantă a şcolii. Aceasta este imaginată ca o cetate în care copiii îşi încep urcuşul în lumea cunoaşterii, fiecare cât poate, sub atenta supraveghere a Zânei celei Bune. În şcoală, copiii descoperă lucruri minunate care îi vor călăuzi în viaţă.

Scanned with OKEN Scanner

Recapitulare

Citiţi cu atenţie textul şi rezolvaţi:

„Se povesteşte că Ştefan-Vodă, când era aproape să moară, a luat ocheanul, şi s-a uitat în jos peste draga lui Moldovă, s-o vadă bine, bine de tot şi să moară măcar cu ea în minte.

Şi cum se uita Ştefan-Vodă aşa, a zărit venind asupra lui din şapte părţi, şapte neamuri pline de duşmănie. Atunci bătrânul Domn îşi luă sabia şi o împlântă într-un perete, grăind către cei ce stăteau în preajma lui:

– Dragii mei, de-a veni vrăjmaşul şi v-a cere să vă supuneţi lui, spuneţi-i că îngenuncheaţi cu dragă inimă, dar şi el să-şi arate puterea, să s-arate dacă-i vrednic să vă fie stăpân. Şi dacă vă va-ntreba: „Cum?“, voi să-i răspundeţi: „Să scoţi sabia asta împlântată pe patul morţii de Ştefan-Vodă!“

Şi Ştefan a închis ochii!

Duşmanii au sosit pe rând, şi-au dat cu ochii de sabie, şi-au aflat povestea ei, şi şi-au încercat puterile, dar ca s-o scoată, pace!

Şi de asta n-a fost Moldova în veci cotropită!“

(Snoave populare)

1. Precizaţi locul, timpul şi personajul din acest fragment.

2. Formulaţi ideile principale.

3. Delimitaţi povestirea şi dialogul.

4. Găsiţi un titlu potrivit textului.

5. Indicaţi cuvintele asemănătoare ca sens cu următoarele: *a povesti, a se uita, duşmănie, a grăi, vrednic, a cotropi.*

6. Alcătuiţi două enunţuri în care expresia „a închide ochii“ să aibă sensuri diferite.

7. Transcrieţi din text câte un verb aflat la timpuri diferite.

Atenţie! Verbele la timpul viitor au forma populară.

8. Analizaţi verbul din propoziţia: „Duşmanii au venit pe rând...“.

9. Povestiţi conţinutul textului.

10. Alcătuiţi enunţuri cu ajutorul grupurilor de cuvinte: *să fii, nu fi, n-ai, nai, v-a, va.*

Scanned with OKEN Scanner

EVALUARE

1. Alegeţi definiţia textului narativ:

a) descrierea unui tablou;
b) povestirea unor întâmplări care se desfăşoară într-o anumită ordine;
c) povestirea unei fapte.

2. Alegeţi forma potrivită „v-a", „va", „i-a", „ia" sau „n-ai", „n-am" pentru enunţurile:

- Copilul ..... merge pentru prima oară la şcoală.
- Tudor ..... dat lui Mihai bicicleta.
- El nu ..... spus adevărul.
- Monica ..... de pe raftul bibliotecii o carte nouă.
- Bunicul vă ..... istorisi o poveste frumoasă.
- Eu ..... ales numărul corect.
- Fetiţa ..... adus un coşuleţ cu zmeură.

3. Puneţi verbele dintre paranteze la timpul cerut:

Râul (*a curge* – trecut) printre dealuri de secole.
Rândunelele (*a părăsi* – viitor) meleagurile noastre în curând.
Ţăranii (*a culege* – prezent) roadele muncii lor.
Furnicile (*a aduna* – prezent) pentru iarna viitoare.
Copiii nu (*a înţelege* – trecut) bine cuvintele cântecului străin.
Munţii (*a se acoperi* – viitor) cu zăpezile iernii.

4. Se dă textul:

„M-am dus la Sf. Ion să fac o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietină, ca s-o felicit pentru onomastica unicului său fiu, Ionel Popescu, un copilaş foarte drăguţ de vreo opt anişori. N-am voit să merg cu mâna goală şi i-am dus băieţelului o minge foarte mare de cauciuc şi foarte elastică. Atenţiunea mea a făcut mare plăcere amicei mele şi mai ales copilului, pe care l-am găsit îmbrăcat ca maior de roşiori în uniformă de mare ţinută."

(I. L. Caragiale, *Vizită*...)

Formulaţi ideea principală din fragmentul dat.

5. Imaginaţi un dialog între Ionel Popescu şi autor, după prezentările de rigoare.

Scanned with OKEN Scanner

COMUNICAREA DUPĂ IMAGINI

AURUL TOAMNEI

de *Cezar Petrescu*

1. Încercuiţi răspunsurile potrivite:

Semnele toamnei prezente în text sunt următoarele:

- s-au îngălbenit frunzele
- este nor
- cad frunzele
- plouă
- zilele sunt mai scurte
- animalele îşi fac provizii pentru iarnă
- codrul este trist
- plouă
- pleacă păsările călătoare
- ninge

Spaţiul descris cuprinde:

- pădurea
- muntele
- câmpul

Băiatul trăieşte sentimente de:

- bucurie
- tristeţe
- singurătate

Personajele prezentate sunt:

- moş Gheorghe
- Mihai
- fratele lui Mihai
- toamna
- veveriţa

2. Uniţi cuvintele având acelaşi sens:

a clătina	trudit, epuizat
lin	mohorât, trist
obosit	a se strânge, a reveni
posomorât	rapiditate, grabă
a se aduna	a legăna, a mişca
iuţeală	generos, mărinimos
darnic	uşor, domol

Scanned with OKEN Scanner

3. Completaţi spaţiile folosind cuvinte cu sens opus următoarelor:

lin →		*bătrân* →	
obosit →		*iute* →	
scurt →		*harnic* →	
posomorât →		*darnic* →	

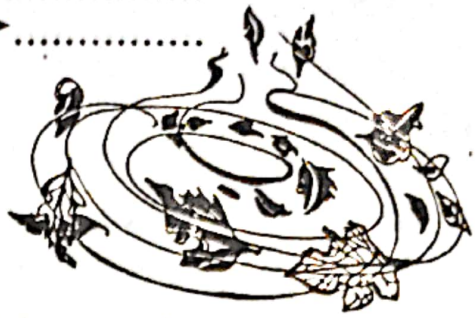

4. Delimitaţi tablourile în text.

☒ Toamna în pădure.
☐ Câmpul trist.

5. Descoperiţi sensurile cuvântului şi notaţi-le între paranteze:

a trage

- Băiatul ***trage*** după el un căruţ cu vreascuri. (a târî)
- Bunica îi ***trage*** fetiţei spinul din deget. (a scoate)
- Ea ***trage*** perdelele. (a acoperi)
- Bătrânul ***trage*** zăvorul. (a încuia)
- Pescarul îşi ***trage*** cizmele de plecare. (a scoate)
- Copilul îi ***trage*** o palmă colegului său. (a lovi)
- Tânărul se ***trage*** dintr-o familie înstărită. (a proveni)

Alegeţi dintre: *a coborî, a încălţa, a târî, a scoate, a încuia, a proveni, a lovi.*

6. Bifaţi explicaţiile potrivite:

„Frunzele s-au aurit" înseamnă:
- ☐ strălucesc în lumina soarelui
- ☑ s-au îngălbenit
- ☐ au dobândit culoarea aurului

„Drumul soarelui este tot mai obosit şi mai scurt" sugerează:
- ☐ soarele apare mai puţin
- ☐ lumina este palidă, lipsită de strălucire
- ☑ ziua se micşorează

„arbori rotaţi" înseamnă:
- ☑ cu coroana rotundă, ca vara
- ☐ înalţi
- ☐ cu frunziş bogat

„Aurul din văzduh s-a topit" sugerează:
- ☐ a început să se însereze
- ☐ cerul s-a înnorat
- ☑ a dispărut lumina verii

Scanned with OKEN Scanner

„A rămas numai argintul pe ape“ evidenţiază:

- ☐ strălucirea apelor
- ☐ valurile lacului
- ☑ oglindirea frunzişului în apă

„toamna, răsfoind cu iuţeală filele ceaslovului naturii“

- ☑ zilele trec grăbite fiindcă sunt mai scurte
- ☐ semnele toamnei apar cu repeziciune
- ☐ toamna, natura se schimbă repede

7. Spuneţi-vă părerea !

La ce se referă scriitorul când afirmă:

„Sora-soarelui şi-a desprins cea de pe urmă foaie galbenă“?

Autorul se referă la lună

8. Bifaţi trăsăturile pe care le dovedeşte Mihai în acest fragment:

- ○ sensibilitate
- ○ caracter visător
- ○ indiferenţă
- ○ dragoste faţă de natură
- ○ imaginaţie
- ○ talent
- ○ tristeţe
- ○ nesiguranţă
- ○ inteligenţă

9. Argumentaţi oral trăsăturile alese la exerciţiul anterior, folosind pentru exemplificare citate din operă.

10. Completaţi enunţurile cu „nu-l“ sau „n-o“.

Am intrat în sala de festivităţi. Un băiat a înaintat spre mine, dar..... cunoşteam. S-a prezentat şi m-a întrebat dacă ştiam programul serii. ..... ştiam. Am văzut o colegă pe care ..... mai văzusem la şedinţele cercului de jurnalism.

Reţineţi !

Personificarea atribuie însuşiri omeneşti unor lucruri sau fenomene din natură: „veverița posomorâtă“, „toamna răsfoind filele ceaslovului naturii“.

Scanned with OKEN Scanner

11. Completaţi cu alte însuşiri:

- case zâmbitoare — case triste
- frunze palide — frunze colorate
- copaci tăcuţi — copaci tânăr
- sălcii despletite — .....

12. Joc de rol

Citiţi pe roluri dialogul următor:

– Te văd tristă, frumoasă margaretă. De ce?

– În toată poieniţa, am mai rămas câteva. Şi eram multe ...

– Lasă, sunteţi cu atât mai frumoase!

– Vine toamna cea posomorâtă şi ne va smulge petalele, fără milă. Ne va duce departe, în lumea îngheţului. Ce trist va fi! şopti îndurerată margareta plecându-şi genele. Şi toate petrecerile noastre din poieniţă vor lua sfârşit...

– Lasă, nu te mai gândi! Aici e casa ta şi la vară veţi reveni mai frumoase şi mai strălucitoare, tu şi surorile tale!

– Crezi? suspină ea visătoare.

– Cu siguranţă! Noi v-aşteptăm. O să ne oferiţi şi la anul coroniţe din frumoasele voastre rochiţe.

Reţineţi !

Fragmentul înfăţişează în culori triste tabloul toamnei. Pădurea desfrunzită şi tăcută urmăreşte drumul scurt şi obosit al soarelui. O veveriţă grijulie adună alune pentru iarnă. Pe câmp, vântul suflă posomorât. Unele păsărele s-au adunat somnoroase la cuiburi, iar altele au plecat grăbite în lunga lor călătorie.

Toamna s-a întors răsfoind repede filele „ceaslovului naturii“ şi promiţând daruri bogate.

Portofoliu

Extrageţi, din opere literare cunoscute de voi, citate cu expresii frumoase despre toamnă.

Scanned with OKEN Scanner

TOAMNA

de *Octavian Goga*

Din tainele naturii

Lămâiţa (*iasomia*) este un arbust înalt de 1-3 m, cu scoarţa brună - castanie. Are frunze oval - alungite, iar florile sunt albe, plăcut mirositoare. Frunzele sale, dacă sunt frecate în mână, răspândesc un miros suav de lămâie. La noi se cultivă frecvent ca plantă ornamentală în parcuri şi grădini.

Din cele mai vechi timpuri, oamenii s-au convins de faptul că atât uscatul, cât şi adâncurile apelor sunt populate din abundenţă cu plante.

S-a constatat că şi printre plantele superioare cu flori există amatori de viaţă subterană. Planta numită „*Muma pădurii*“ cam 10 luni pe an şi le petrece sub pământ şi, după cum se potriveşte unei adevărate cârtiţe, aproape tot acest timp sapă sârguincios şi perseverent pământul cu ajutorul tulpinilor sale subterane albe şi cărnoase.

Acoperite cu solzi, acestea amintesc de tentaculele unui enigmatic animal. Ramificaţiile lor curioase, pe măsură ce cresc, alcătuiesc cele mai fantastice figuri, formând adesea intersecţii caracteristice în formă de cruce de la care provine şi denumirea rusească a acestei cârtiţe vegetale („Crucea Sf. Petru“). „Muma Pădurii“ - planta-cârtiţă - poate fi descoperită în subterana sa doar din întâmplare, săpând în sol undeva într-o porţiune mai sălbatică a pădurii. Este greu de explicat cauza, dar această plantă sălbatică preferă tocmai asemenea locuri îndepărtate.

1. Legaţi cuvintele având acelaşi sens:

suri	•	• nord
miazănoapte	•	• viscol
viforniţă	•	• a apleca
a îndoi	•	• cenuşii

2. Precizaţi sensurile cuvântului „a se îndoi“, alegându-le din coloana alăturată:

⊙ Pomii ***s-au îndoit*** sub vânt.	*a amesteca*
⊙ Ei ***s-au îndoit*** de corectitudinea colegului.	*a se gârbovi*
⊙ Vânzătoarea ***a îndoit*** bucata de stofă.	*a fi nesigur*
⊙ Bătrânul ***s-a îndoit*** de spate pe zi ce trece.	*a împături*
⊙ Barmanul ***a îndoit*** vinul cu apă.	*a apleca*

Scanned with OKEN Scanner

Să ne amintim !

■ Înaintea literelor **b** şi **p** se scrie **m**.
Exemplu: *împodobit, a îmbunătăţi*

■ Când grupul de litere **în-** se adaugă în faţa unui cuvânt care începe cu **n**, noul cuvânt se scrie cu **nn**.
Exemplu: *înnourat*

3. Completaţi literele care lipsesc:

î__cununat, î__proprietărit, bo__boane, co__bate, în__egrit, î__curca, î__prietenit, co__pune, î__negurat, î__pădurit, î__tins, î__fierbântată, î__noroiaţi, î__părat.

4. Adăugaţi cuvinte care să atribuie însuşiri omeneşti:

- creştet de dumbravă .....
- tremură porumbul .....
- vine vântul fără milă .....
- nucii bătrâni .....
- văl de brumă mi-a împodobit grădina .....
- norii suri îşi poartă plumbul .....
- viforniţa păgână smulge .....
- plânge-un pui de ciocârlie .....

5. Modificaţi, apoi completaţi enunţurile:

- ... mie mi-a împodobit
- ... ţie .....
- ... (eu) lacrima-mi
- ... (tu) .....

6. Înlocuiţi cuvintele scrise diferit cu altele având acelaşi înţeles (*culme, cap, vârf, promoroacă*):

- Pădurea era poleită cu un strat de ***brumă***.
- Tatăl l-a mângâiat pe copil pe ***creştet***.
- Pe ***creştetul*** munţilor s-a aşezat o cuşmă de zăpadă.
- Sus, în ***creştetul*** bradului strălucea o stea argintie.

7. Găsiţi versurile care exprimă sentimentele resimţite de autor: regret, milă, tristeţe, dragoste pentru natură.

Scanned with OKEN Scanner

8. Argumentaţi !

Între poet şi natură s-a creat o legătură sufletească. Natura influenţează starea sufletească a poetului. Poetul simte că există o asemănare între zbuciumul naturii şi zbuciumul său sufletesc.

9. Alegeţi explicaţiile posibile ale versurilor şi adăugaţi altele:

„Peste creştet de dumbravă/ Norii suri îşi poartă plumbul“

- ❑ norii cenuşii trec apăsători peste dumbravă;
- ❑ norii se lasă greoi peste dumbravă, ca şi când ar fi de plumb;
- ❑ norii posomorâţi ameninţă cu ploaia.

„Cu podoaba zdrenţuită/ Tremură pe câmp porumbul.“

- ❑ porumbul pare un om zdrenţăros, tremurând de frig;
- ❑ cu hainele sfâşiate, înfruntând frigul toamnei, tremură de teama iernii.

„De viforniţa păgână/ Se-ndoiesc nucii, bătrânii“

- ❑ sub puterea nemiloasă a viforului, nucii bătrâni se îndoaie neputincioşi;
- ❑ nucii se apleacă în semn de supunere faţă de puterea viscolului.

„Plânge-un pui de ciocârlie/ Sus pe cumpăna fântânii.“

- ❑ în faţa cruzimii viscolului care apleacă nucii puternici, puiul de ciocârlie singur, departe de mama sa, plânge amarnic, lipsit de apărare;
- ❑ speriat şi singur, puiul cere îndurare viscolului nemilos şi strigă după ajutor.

„Îl ascult şi simt sub gene/ Cum o lacrimă-mi învie:“

- ❑ poetul ascultă cântecul şi se simte trist, ca şi puiul de ciocârlie;
- ❑ poetului îi dau lacrimile ascultând plânsul puiului părăsit de ciocârlie, condamnat să reziste singur iernii.

„Ni s-aseamănă povestea,/ Pui golaş de ciocârlie.“

- ❑ poetul se simte trist şi părăsit asemenea puiului de ciocârlie;
- ❑ poetul plânge, speriat de venirea frigului.

„Pui golaş de ciocârlie.“

- ❑ pui nepregătit să reziste la vremea rea;
- ❑ pui părăsit şi singur, care trebuie să înfrunte frigul iernii.

Scanned with OKEN Scanner

Reţineţi !

Poezia descrie peisajul de toamnă, cu transformările care au loc în natură. Totul în jur dobândeşte trăsături omeneşti, sugerând tristeţea şi spaima la apropierea iernii nemiloase. Poetul, ascultând „plânsul" puiului „golaş" de ciocârlie, rămas singur în „viforniţa păgână", se simte cuprins de tristeţe şi milă, asemenea puiului lipsit de ocrotirea şi de dragostea mamei.

Compunere

Folosind expresiile frumoase întâlnite în poezie, alcătuiţi o compunere cu titlul „Privind norii suri".

Privind norii suri

Priveam cerul pe care se adunau grămezi ameninţătoare de nori cenuşii. Păreau nişte balauri fricoşi, cu gurile deschise, târându-se greoi deasupra pământului. Vântul lovea sălbatic pomii golaşi ce se aplecau neputincioşi. Frunzele alergau îngrozite, alungate de suflarea năprasnică şi îngheţată.

Deodată, stropi reci de ploaie se năpustiră peste natura veştedă. Porumbul tremura în haina lui zdrenţuită. O tipsie de floarea-soarelui zâmbea strâmb dintr-un colţ de grădină unde fusese uitată. Printre straturile pustii de unde fuseseră scoşi cartofii, pământul bolovănos privea posomorât. Ploaia biciuia nemilos pământul trudit. Câte o vrăbiuţă ciripea speriată adăpostindu-se zgribulită sub streaşina casei.

Totul era atât de trist! Încercam să-mi aduc sub pleoape lumina şi voioşia verii. Licăreau slab printre lacrimile pe care le simţeam sub gene.

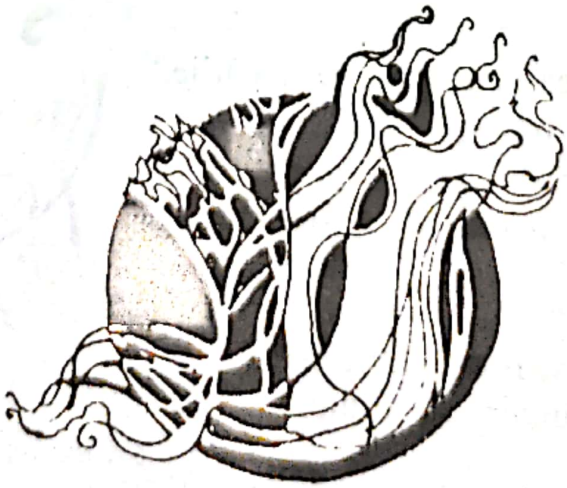

Scanned with OKEN Scanner

TOAMNA

de *George Topîrceanu*

George Topîrceanu (1886-1937) a fost prozator şi jurnalist literar. În 1916 îi apare primul volum de versuri, „Balade vesele şi triste". Alte versuri sunt cuprinse în volumul „Migdale amare". Celelalte volume includ proză, amintiri de pe front şi din timpul prizonieratului său („Amintiri din luptele de la Turtucaia", „În ghiara lor" etc.).

1. Bifaţi răspunsurile potrivite:

Poezia este :

- ❑ o scrisoare
- ❑ un tablou din natură
- ❑ o povestire

Cadrul de natură prezentat este:

- ❑ câmpia
- ❑ lunca
- ❑ muntele

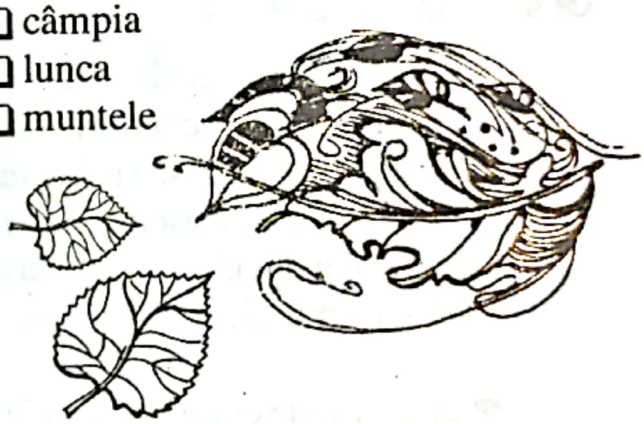

Sentimentele desprinse din poezie:

- ❑ veselie
- ❑ tristeţe
- ❑ singurătate

2. Alegeţi trăsăturile tabloului, barându-le pe celelalte:

- ⊙ cerul *senin/înnorat*
- ⊙ vântul *puternic/lin*
- ⊙ munţii *singuratici/însufleţiţi*
- ⊙ atmosfera *luminoasă/întunecoasă*
- ⊙ poiene cu *flori/fără flori*
- ⊙ tabloul *plin de culoare/mohorât*
- ⊙ sentiment de *tristeţe/voioşie*
- ⊙ tablou *neclintit/însufleţit*

3. Realizaţi în câteva enunţuri o descriere a tabloului din poezie pe baza trăsăturilor desprinse la exerciţiul anterior.

Scanned with OKEN Scanner

Citiţi şi aflaţi mai mult !

Transhumanţa este mişcarea în funcţie de anotimpuri a turmelor de oi între munţi şi pajişti de câmpie. De obicei are loc în partea de sud a Europei (Franţa, Italia, România, Balcani). Ciobanii stau cu turmele la munte în timpul verii, iar la sfârşitul toamnei coboară la câmpie. Tradiţia transhumanţei este veche de mii de ani, fiind o practică importantă în vremea Imperiului Roman şi în Evul Mediu, dar s-a diminuat mult începând cu secolul XIX.

Vârful Negoiu este situat în Munţii Făgăraş (cei mai impunători munţi din România, numiţi şi „Alpii Transilvaniei"). Cu o altitudine de 2535 metri, Negoiu este al doilea ca înălţime în România, fiind întrecut doar de vârful Moldoveanu (2544 m). Până în perioada dintre cele două războaie mondiale, Negoiu era considerat cel mai înalt vârf din Munţii Carpaţi, exceptând Masivul Tatra (Slovacia).

4. Explicaţi ce sugerează poetul prin alegerea anumitor imagini:

◆ „Toamna cu-a ei albă frunte
Şi cu galbeni-i conduri" sugerează:
- o domniţă frumoasă şi elegantă;
- fruntea albă este asociată cu zăpezile de pe munte;
- condurii galbeni ne trimit cu gândul la frunzele aurii;
- o zână a munţilor.

◆ „Cerul şi-a schimbat veşmântul" evidenţiază:
- un cavaler din alaiul toamnei;
- văzduhul nu mai este senin;
- cerul şi-a ales veşmântul alburiu al norilor.

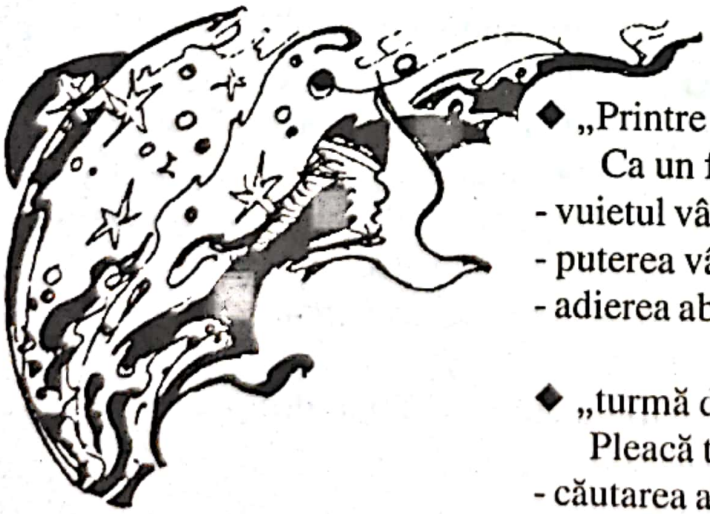

◆ „Printre brazi coboară vântul
Ca un foşnet lung de apă" sugerează:
- vuietul vântului;
- puterea vântului rece de toamnă;
- adierea abia simţită printre brazi.

◆ „turmă după turmă
Pleacă toamna de la stâni" marchează:
- căutarea altor locuri pentru păşunat;
- coborârea turmelor de la munte la câmpie;
- aşezarea pentru iernat a turmelor la câmpie.

Scanned with OKEN Scanner

◆ „De rămân pustii în urmă
Munţii singuri şi bătrâni“ sugerează:
- singurătatea munţilor în absenţa tovarăşilor;
- pustietatea lor la plecarea oamenilor şi a turmelor;
- bătrâneţea acestora dată de albul primelor zăpezi.

◆ „Luminişuri fără flori,
Singuratice poene“ înfăţişează:
- absenţa culorilor atrăgătoare ale verii;
- singurătatea poienilor lipsite de flori şi de cântecul păsărelelor;
- liniştea pădurii la venirea toamnei.

◆ „Colo sus, culcat pe-o rână,
Stă Negoiu mohorât,
Cu-a lui negură bătrână
Care-i ţine de urât“ imaginează:
- muntele trist, ca un bătrân ostenit;
- negura ca o bătrână soţie credincioasă;
- singurătatea bătrânului.

5. Imaginaţi-vă la ce visează mestecenii melancolici şi exprimaţi-vă ideile în câteva enunţuri.

Ştiaţi că... ?

➳ *Mesteacănul* este un arbore cu coaja albă, care creşte în regiunile de deal şi de munte, pe terenuri despădurite.

➳ Din lemnul de mesteacăn se lucrează obiecte de artizanat, dar, tratat chimic, are o mare valoare şi în aviaţie.

➳ Este şi plantă medicinală, folosindu-se frunzele (pentru ceai) şi seva ce se scurge primăvara.

6. Transformaţi adjectivele date în substantive:

Exemplu: *lung ⟶ lungime*

pustiu ⟶ .....
singur ⟶ .....
bătrân ⟶ .....
visător ⟶ .....
mohorât ⟶ .....
albă ⟶ .....

Scanned with OKEN Scanner

7. Descoperiţi cuvântul potrivit şi alcătuiţi enunţuri cu fiecare:
Exemplu: fără soare → neînsorit

✔ ca un foşnet → ..... ✔ în urmă → .....
✔ fără flori → ..... ✔ cu negură → .....

8. Alcătuiţi enunţuri cu expresiile: „culcat pe-o rână“ (culcat pe-o parte), „îi ţine de urât“ (îl întovărăşeşte).

9. Argumentaţi !

La venirea toamnei, poetul înfăţişează singurătatea şi pustietatea muntelui. Are dreptate sau nu?

Reţineţi !

Versurile extrase din „Balada munţilor“ de George Topîrceanu înfăţişează tabloul muntelui la venirea toamnei. Tristeţea şi singurătatea, tăcerea şi pustietatea domină întregul peisaj. Lipsit de prezenţa turmelor de oi, de culoarea şi prospeţimea florilor, precum şi de cântecul păsărelelor, muntele pare un bătrân ostenit şi mohorât. Negura îi ţine tovărăşie acestui bătrân singuratic şi albit de ani.

Lectură suplimentară

Zile de toamnă

de *George Coşbuc*

Ieri vedeam pe luncă flori,
Mândri fluturi zburători
Şi vedeam zburând albine
Ieri era şi cald şi bine.

Azi e frig şi nori şi vânt,
Frunzele cad la pământ,
Florile stau supărate,
Veştejesc de brumă toate.

Ieri era frumos pe-afară
Ca-ntr-o caldă zi de vară,
Azi e toamnă pe pământ
Vreme rea şi bate vânt.

Scanned with OKEN Scanner

Sfârşit de toamnă

de *Vasile Alecsandri*

Oaspeţii caselor noastre, *cocostârci*[1] şi rândunele,
Părăsit-au a lor cuiburi ş-au fugit de zile rele;
Cârduri de *cucoare*[2], înşirându-se-n lung zbor,
Pribegit-au[3] urmărite de al nostru jalnic dor.

Vesela verde câmpie acu-i tristă, *vestezită*[4],
Lunca, bătută de brumă, acum pare ruginită;
Frunzele-i cad, zbor în aer, şi de crengi se deslipesc,
Ca frumoasele iluzii dintr-un suflet omenesc.

Din *tuspatru*[5] părţi a lumei se ridică-nalt pe ceruri,
Ca balauri din poveste, nouri negri, plini de geruri.
Soarele iubit s-ascunde, iar pe sub grozavii nori
Trece-un cârd de corbi iernatici prin văzduh croncănitori.

Ziua scade; iarna vine, vine pe crivăţ călare!
Vântul şuieră prin hornuri, răspândind înfiorare.
Boii rag, caii *rănchează*[6], cânii latră la un loc,
Omul, trist, *cade pe gânduri*[7] şi s-apropie de foc.

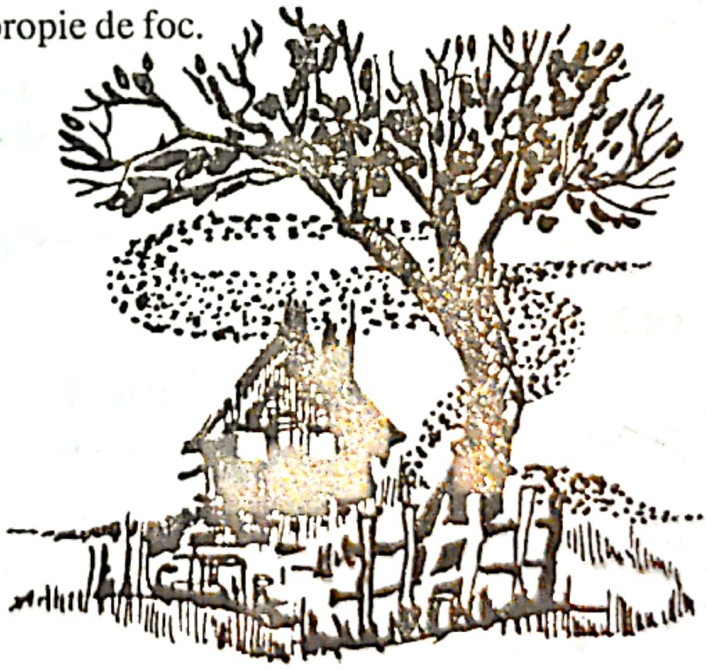

---

[1] *cocostârc* – barză
[2] *cucoare* – cocori
[3] *a pribegi* – a-şi părăsi locul natal; a rătăci din loc în loc
[4] *vestezită* – veştejită, veştedă
[5] *tuspatru* – toate cele patru (părţi)
[6] *rănchează* – rânchează, nechează
[7] *cade pe gânduri* – se îngândurează

Scanned with OKEN Scanner

NU ESTE ESENŢIAL !

de *Marcela Peneş*

1. Baraţi răspunsurile incorecte:

Locul unde se petrece acţiunea este:

- ❑ şcoala
- ❑ camera lui Andrei
- ❑ sala de clasă

Timpul când are loc acţiunea este:

- ❑ toamna
- ❑ la începutul şcolii
- ❑ vara

Personajele povestirii sunt:

- ❑ Andrei
- ❑ Alexandru
- ❑ Alin

Mesajul textului pune în evidenţă ideea:

- ❑ să povesteşti pe scurt înseamnă să renunţi la detalii;
- ❑ să alegi esenţialul nu înseamnă să renunţi la elementele necesare pentru înţelegerea textului;
- ❑ să alegi esenţialul înseamnă să exprimi totul ca-ntr-o telegramă.

2. DA sau NU ?

Enunţurile extrase din lucrarea lui Andrei sunt povestite pe scurt? Dacă răspunsul vostru este negativ, reformulaţi corect enunţul.

✔ „Aurel Vlaicu s-a născut în comuna Binţinţi, nu departe de Orăştie, pe malul Mureşului... “ ☐☐

✔ „Şcoala primară a făcut-o în satul natal... “ ☐☐

✔ „Şcoala primară a făcut-o.“ ☐☐

3. Spuneţi-vă părerea !

De ce este grăbit Alin? Să povesteşti pe scurt este uşor?

Scanned with OKEN Scanner

4. Alegeţi proverbul care se potriveşte acestui text.

- Ce înnoadă un prost, zece înţelepţi nu pot desface.
- Cine nu vrea când poate, nu va mai putea când va voi.
- Niciun trandafir fără ghimpi.
- Lucrul bun nu se face iute.

- Leneşul la toate
  zice că nu poate.

- Cine se grăbeşte
  Curând osteneşte.

5. Răspundeţi la întrebările formulate în finalul textului.

6. Pro sau contra?

Avea dreptate Andrei să fie „nedumerit" în legătură cu formularea temei propusă de Alin? Argumentaţi.

7. Povestiţi pe scurt textul „Aurul toamnei" de Cezar Petrescu.

Reţineţi !

Textul „Nu este esenţial!" reprezintă ilustrarea proverbului „Graba strică treaba". Dacă pentru Andrei povestirea pe scurt a lecţiei este o activitate meticuloasă, care cere timp, pentru Alin totul pare foarte simplu. A alege esenţialul nu înseamnă să renunţi la toate detaliile, mai ales la cele absolut necesare pentru înţelegerea textului. Varianta propusă de Alin se dovedeşte lipsită de înţeles pentru cel care ascultă. Concluzia este că trebuie să rezolvăm cu atenţie şi seriozitate fiecare temă, înţelegând mai întâi foarte bine conţinutul cerinţei.

Scanned with OKEN Scanner

Recapitulare

Citiţi cu atenţie versurile:

„Din tuspatru părţi a lumei se ridică-nalt pe ceruri,
Ca balauri din poveste, nouri negri plini de geruri.
Soarele iubit s-ascunde, iar pe sub grozavii nori
Trece-un cârd de corbi iernatici prin văzduh croncănitori.“

(Vasile Alecsandri, *Sfârşit de toamnă*)

1. Notaţi cuvintele din text având acelaşi sens cu următoarele:

se ridică ➙ ..... plin ➙ .....
'nalt ➙ ..... a se ascunde ➙ .....
poveste ➙ ..... cârd ➙ .....
iubit ➙ ..... văzduh ➙ .....

2. Alcătuiţi trei enunţuri în care cuvântul „grozav“ să aibă sensuri diferite, inclusiv cel din fragmentul indicat.

3. Indicaţi spaţiul şi timpul care caracterizează acest tablou.

4. a) Transcrieţi o comparaţie din versurile date.

b) Bifaţi variantele potrivite:

„corbi iernatici“ înseamnă:

- ❑ anunţă venirea iernii
- ❑ apar numai în timpul iernii
- ❑ pleacă ultimii la venirea anotimpului rece

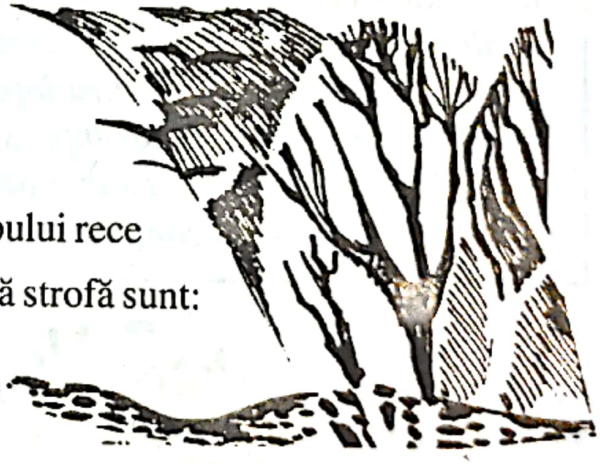

Sentimentele poetului exprimate în această strofă sunt:

- ❑ bucurie
- ❑ teamă
- ❑ nelinişte

c) Precizaţi câte versuri conţine strofa şi cum rimează (se potrivesc la sfârşitul lor) versurile între ele.

5. Completaţi enunţurile cu „nu-l“ sau „n-o“:

- Mama ..... ceartă pe Mihaela pentru că a luat o notă mică la lucrare.
- Învăţătorul ..... ia pe Tiberiu la concursul de şah.
- Băiatul ..... priveşte, nici ..... întreabă pe colega lui de bancă.

Oricum, aceasta ..... vede ce face, fiindcă vrea să termine prima lucrarea.

6. Formulaţi o întrebare pornind de la strofa dată.

Scanned with OKEN Scanner

7. Subliniaţi verbul din primul vers şi analizaţi-l.

8. Transcrieţi din poezie trei substantive de genuri diferite, precizându-le.

9. Analizaţi substantivul „nouri".

10. Pornind de la versurile poeziei, imaginaţi o compunere cu titlul „Sfârşit de toamnă".

EVALUARE

Citiţi cu atenţie textul şi răspundeţi:

„Vizitiul se dă iute jos din capra trăsurei, şi c-un fel de meşteşug, prinde cucoşul şi luându-i punguţa din clonţ o dă boierului. Boierul o ia, fără păsare o pune în buzunar şi porneşte cu trăsura înainte. Cucoşul, supărat de asta, nu se lasă, ci se ia după trăsură spuind neîncetat:

Cucurigu! boieri mari,
Daţi punguţa cu doi bani!"

1. a) Precizaţi titlul şi autorul poveştii.

b) Desprindeţi ideea principală din fragmentul dat.

2. a) Indicaţi cuvintele având acelaşi sens cu următoarele: *iute, clonţ, fără păsare, porneşte, supărat, neîncetat.*

b) Precizaţi cuvintele cu sens opus:

iute ⟶ .....
înainte ⟶ .....
supărat ⟶ .....

c) Alcătuiţi două enunţuri în care cuvântul „capră" să aibă alte sensuri decât cel din text.

3. Scrieţi formele de plural ale substantivelor.

Vizitiul priceput a prins cocoşul.
Boierul era mulţumit.
Moşneagul a cheltuit banul.

4. Notaţi funcţia sintactică a substantivului „cucoşul" din finalul fragmentului dat.

5. Imaginaţi în câteva enunţuri o altă modalitate prin care cocoşul supărat încearcă să-şi recupereze punguţa furată.

Scanned with OKEN Scanner

CUM E BINE?

de *Marcela Peneş*

1. Uniţi versurile cu sentimentele corespunzătoare:

☺ „Când tu nu uiţi
Să-l porţi pe «mulţumesc» cu tine“ — *respect*

☺ „Dar uiţi să îl pretinzi, chiar dacă
Ţi s-ar fi cuvenit şi ţie?“ — *recunoştinţă*

☺ „Cum este să nu oboseşti
Vorbind prietenii de bine?“ — *generozitate*

☺ „Cum este când uiţi să vorbeşti
Şi despre tine?“ — *sinceritate*

☺ „Cum e când ştii să foloseşti
Vorba cea bună
Fără ură?“ — *seriozitate*

☺ „Cum este vorba s-o-nsoţeşti
De fapte pe măsură?“ — *modestie*

☺ „Tu fă-le toate precum ştii,
Cinstit de semeni ca să fii.“ — *politeţe*

2. Reuniţi perechile de cuvinte având acelaşi sens:

dărnicie	•	• a solicita	*a însoţi*	•	• respectat
a pretinde	•	• a utiliza	*cinstit*	•	• oameni
a folosi	•	• dușmănie	*semeni*	•	• a urma
ură	•	• generozitate			

3. Scrieţi cuvintele cu sens opus următoarelor:

a uita ⟶ ..... ură ⟶ .....
dărnicie ⟶ ..... cinstit ⟶ .....

4. Descoperiţi motivele, apoi adăugaţi şi voi altele!

Ar trebui să mulţumim celor care ne ajută pentru a le arăta:

✔ politeţe ✔ admiraţie ✔ apreciere
✔ recunoştinţă ✔ bunăvoinţă ✔ dragoste

Scanned with OKEN Scanner

Nu trebuie să aşteptăm recompense pentru faptele noastre bune deoarece:

- ✔ oamenii se ajută între ei;
- ✔ suntem modeşti;
- ✔ faptele bune ne ajută să fim mai buni la suflet;
- ✔ adevărata omenie nu se măsoară în recompense;
- ✔ vrem să le arătăm celorlalţi că suntem generoşi.

Pe ceilalţi îi convingem nu cu vorba, ci cu fapta, deoarece:

- ✔ faptele rămân, iar vorba zboară;
- ✔ nu putem avea încredere în ceilalţi;
- ✔ trebuie să cântărim faptele, nu vorbele.

5. Alegeţi din poezie versurile care se potrivesc proverbelor:

- „Lauda de sine nu miroase-a bine."
- „Fapta bună e cunună."
- „Vorba dulce mult aduce."
- „Prietenul la nevoie se cunoaşte."

6. Din înţelepciunea poporului

Completaţi următoarele proverbe despre omenie cu altele două descoperite de voi.

- Femeia mai mult decât oricine, îl poate educa pe copil către omenie.
- Omul bun după fapte se cunoaşte.
- Omul de omenie crede omului de omenie.
- Omul inimos /ca un pom frumos; /el te umbreşte, /el te hrăneşte /el te încălzeşte.

7. Bifaţi explicaţiile potrivite:

Să fii politicos înseamnă:

- ☐ să vorbeşti frumos;
- ☐ să te porţi civilizat;
- ☐ să arăţi respect celor mai în vârstă;
- ☐ să demonstrezi prietenie colegilor tăi;
- ☐ să fii cuviincios în tot ceea ce faci;
- ☐ să nu vorbeşti de rău pe nimeni;
- ☐ să încerci să ajuţi pe cine poţi;
- ☐ să fii omenos cu ceilalţi;
- ☐ să fii modest;
- ☐ să te lauzi cu faptele tale;
- ☐ să-i batjocoreşti pe cei mai slabi decât tine.

Reţineţi !

Poezia este o ilustrare a unor idei generoase pe care fiecare copil ar trebui să şi le însuşească: politeţe, generozitate, omenie, modestie, recunoştinţă. Acestea se vor oglindi în felul său de a vorbi, de a se purta, atrăgând respectul celorlalţi.

Scanned with OKEN Scanner

Cum ne comportăm într-o sală de spectacole

La orice spectacol trebuie să respectăm câteva reguli:

– Să ajungem la timp, deoarece o întârziere la un spectacol înseamnă deranjarea celorlalţi spectatori, ba chiar tulburarea ordinii şi activităţii realizatorilor spectacolului.

– Dacă, totuşi, din anumite motive se întâmplă să întârziem şi alţi spectatori sunt deja la locurile lor, când trecem să ne ocupăm locul, vom avea faţa orientată spre ei, niciodată nu le vom întoarce spatele.

– Ne cerem scuze pentru faptul că îi deranjăm, le mulţumim pentru că s-au deranjat, ridicându-se în picioare, ori îngăduindu-ne să trecem prin faţa dumnealor.

– Vom ocupa în linişte locul sau locurile noastre, nu ne vom mişca prea mult. Nu vom începe să comentăm cine ştie ce, eventual să răsfoim cu zgomot programul, să întrebăm cine interpretează un anumit rol. În toate cazurile vom fi atenţi la felul cum stăm pe scaun, aceasta atât pentru noi, cât şi pentru a nu deranja vederea celor din spatele nostru.

– Nu vom începe să mâncăm bomboane sau altceva, aceasta o vom putea face în pauză; să nu uităm că am intrat în sală să urmărim un spectacol, să devenim mai buni, în nici un caz să ne enervăm unul pe altul.

– Sigur că oricine merge la un spectacol ştie că pentru aceasta va avea nevoie de o ţinută corespunzătoare, de ocazie. Însă niciodată nu ne vom îmbrăca înainte de a ne spăla. Ţinuta pentru spectacol trebuie să fie deosebită. Nu vom intra în sala de spectacol în ţinută de stradă!

– După ce ajungem la teatru sau în faţa oricărei instituţii de artă, înainte de a intra, nu trebuie să uităm să avem la îndemână biletele, iar după ce intrăm să trecem pe la garderobă. Abia apoi ne îndreptăm spre sala de spectacol, ne cumpărăm programul şi mergem la locurile noastre. Nu trebuie să vorbim prea tare, nici să nu ne uităm în dreapta şi în stânga.

– În pauza spectacolului putem ieşi să ne plimbăm prin incinta spaţiilor puse la dispoziţia spectatorilor; în acest timp ne putem opri în faţa unui afiş sau a unui tablou.

– După ce s-a auzit soneria sau se anunţă reînceperea spectacolului, ne îndreptăm spre sală, ne ocupăm locurile rezervate şi aşteptăm în linişte reluarea spectacolului; nici acum, nici înainte, nu se vor face comentariile pe marginea spectacolului ori a celor văzute în pauză. Ele trebuie amânate după sfârşitul spectacolului, în drum spre casă ori după ce am ajuns acasă. Când suntem într-un grup de mai multe persoane, în pauză, putem purta discuţii, în mod civilizat, fără să atragem atenţia asupra noastră şi asupra a ceea ce spunem.

– După spectacol, în ordine, fără să ne grăbim, ne vom îndrepta civilizaţi spre garderobă spre a ne lua hainele şi eventualele lucruri depuse acolo. În niciun caz, oricât de mult ne-am grăbi, nu vom părăsi sala înaintea încheierii spectacolului, un asemenea gest echivalând cu jignirea realizatorilor spectacolului şi trădând lipsa educaţiei.

Scanned with OKEN Scanner

DUMBRAVA MINUNATĂ

de *Mihail Sadoveanu*

Citiţi şi aflaţi mai mult !

Lizuca este fiica familiei Vasiliu. Îi murise mama, iar tatăl său se recăsătorise cu doamna Mia, provenită dintr-o familie bogată, cu servitori în livrele, guvernante şi cu moşie mare în Buzău. Fetiţa crescuse mai mult pe la bunici. D-na Vasiliu n-o iubea pe fetiţă, despre care credea că nu ştie să se poarte, o certa în permanenţă, mai ales că d-nul Vasiliu lipsea adesea de-acasă.

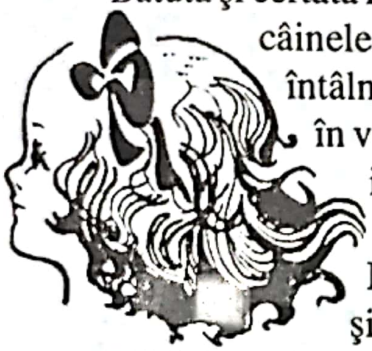

Bătută şi certată mereu, Lizuca se hotărăşte să fugă la bunici împreună cu câinele său, Patrocle. Plecând de acasă, ei rătăcesc drumul. O întâlnesc pe Sora-Soarelui, floarea-soarelui cu care fetiţa intră în vorbă, povestindu-i necazurile de-acasă: mama ei murise, iar actuala soţie a tatălui ei o trata urât.

La o cotitură de drum le-a ieşit în cale şi Sfânta Miercuri apoi Lizuca intră în vorbă şi cu un mierloi negru şi cu ciocul galben.

Rătăcind prin pădure, Lizuca şi Patrocle caută adăpost pentru noapte. Fetiţa se cufundă în lumea visului şi face cunoştinţă cu cei şapte prichindei, o domniţă, un bătrânel şi o bătrânică. Domniţa face vrăji cu o vărguţă albă şi la lumina lunii apar pe cărare, printre ierburi şi flori, jivinele dumbrăvii: iepurii, guzganii, bursucul, fluturii. Urmează povestea bătrânelului despre Statu-Palmă, care s-a retras în dumbravă din cauza răutăţii oamenilor. Tot el îi spune Lizucăi că dumbrava aparţine tatălui ei şi fusese în pericol de a fi fost vândută. Apoi Domniţa le-a povestit despre o zână nespus de frumoasă, de care s-a îndrăgostit Făt-Frumos.

În cele din urmă, Lizuca visează că este dusă de prichindeii „cei bărboşi" în casa bunicilor.

Trezită din somn, fetiţa se vede în odaia albă, curată şi primitoare pe care o cunoştea. Ea fusese găsită de bunicul ei, rătăcită în pădure. Mama vitregă vine s-o ia, însă bunicul refuză s-o lase, iar Lizuca şi Patrocle rămân împreună la bunici.

1. Bifaţi răspunsurile corespunzătoare:

Locul în care se petrece întâmplarea:
- ☐ în livadă
- ☒ în dumbravă
- ☐ în peşteră
- ☐ în poieniţă

Timpul în care se desfăşoară acţiunea:
- ☐ dimineaţa
- ☐ noaptea
- ☒ la lumina lunii
- ☐ pe înserate

Scanned with OKEN Scanner

Personajele întâmplării sunt:

- [x] Lizuca
- [ ] cei şapte prichindei
- [x] Patrocle
- [x] bunica
- [ ] Domniţa prichindeilor
- [ ] bătrânelul
- [ ] bătrânica
- [ ] Statu-Palmă

Învăţăturile care se desprind din textul literar:

- [x] viaţa ar fi tristă fără lectura cărţilor
- [ ] oamenii trebuie să se respecte între ei
- [x] trebuie să respectăm oamenii în vârstă
- [x] e bine să ne distrăm cât mai mult în viaţă

2. Uniţi cuvintele având acelaşi sens:

farmec	demult
a se întâmpla	a vieţui
cândva	neîntrecut
a trăi	corp
fără pereche	a se petrece
trup	a supăra
a necăji	vrajă

3. Transcrieţi cinci cuvinte care denumesc obiecte mai mici:

Exemplu: *tron – tronişor*

4. Scrieţi cuvintele din text având sens opus faţă de următoarele:

obişnuit →	neobişnuit	gros →	slab
lumină →	întuneric	nefericire →	fericire
repede →	încet	răceală →	căldură
tinerel →	bătrânel	veselă →	

5. Spuneţi-vă părerea!

De ce Lizuca credea că „în farmecul acela din dumbravă are să se întâmple ceva deosebit?“ Ceea ce s-a întâmplat a fost vis sau „închipuire“?

Scanned with OKEN Scanner

6. Descoperiţi explicaţiile potrivite:

◆ Prichindeii despărţiseră viaţa lor de a muritorilor deoarece:
- erau foarte diferiţi;
- unul de-al lor suferise din cauza oamenilor;
- oamenii nu îi plăceau.

◆ Oamenii îl necăjeau pe bătrânul Statu-Palmă fiindcă:
- erau invidioşi că acesta era un meşter fără pereche;
- îl vedeau că este lipsit de apărare;
- le plăcea să se distreze pe seama celor slabi.

◆ Statu-Palmă a sfărâmat pietrele, lăsând moara moartă şi pustie pentru că:
- nu voia să lucreze altcineva la moara lui;
- se supărase pe oameni;
- dorea să şteargă orice urmă a trecerii sale pe acolo.

◆ „avem să închidem şi noi ochii... " sugerează:
- se vor odihni după o viaţă de muncă;
- vor trece pe tărâmul poveştilor;
- vor muri.

◆ „Duduia Lizuca simţi lacrimi în ochi" deoarece:
- era înduioşată;
- ţinea la cei doi bătrânei ca la bunicii ei;
- se simţea singură pe lume prin despărţirea de ei.

7. Argumentaţi !

Îi plăceau Lizucăi poveştile? Personajele cu care s-a întâlnit fetiţa îi erau cunoscute? Viaţa omului ar fi tristă şi searbădă fără poveşti? De ce?

8. Enumeraţi trei însuşiri neobişnuite ale acestor personaje de basm.

9. Descoperiţi alte trăsături ale atmosferei de basm care domneşte în acest fragment.

10. Baraţi trăsăturile care nu i se potrivesc Lizucăi:

✔ curajoasă	✔ politicoasă
✔ sensibilă	✔ iubitoare
✔ ascultătoare	✔ atentă
✔ fricoasă	✔ indiferentă

Scanned with OKEN Scanner

11. Completaţi enunţurile cu „n-are“ sau „n-avem“:

- Colegul meu ..... curaj să meargă în expediţie.
- Noi ..... tot ce ne trebuie pentru excursie.
- Cortul nostru ..... dimensiunile şi rezistenţa potrivite pentru munte.
- Eu, fratele meu şi Costel ..... vârsta necesară pentru înscrierea la clubul de rugby.

Reţineţi !

Rămasă peste noapte în mijlocul pădurii şi adăpostindu-se în scorbura unei răchite bătrâne, Lizuca trăieşte în atmosfera plină de vrajă a dumbrăvii o experienţă unică. Ea visează că primeşte vizita celor şapte prichindei însoţiţi de Domniţa lor, de un bătrânel şi de o bătrânică. Aceştia îşi povestesc despre trista întâmplare cu Statu-Palmă, morarul fără pereche, alungat de răutatea oamenilor. Cu ochii umezi de lacrimi, fetiţa trăieşte cu emoţie povestea şi este asigurată că cei doi bătrânei asemenea bunicilor ei vor avea grijă de copilă.

Scanned with OKEN Scanner

ONOAREA MAI PRESUS DE ORICE

de *Mircea Sântimbreanu*

Mircea Sântimbreanu (1926-1999), editor, scenarist, producător de film, scriitor, a creat literatură pentru copii şi tineret: „Cu şi fără ghiozdan", „Băieţelul de hârtie", „Lângă groapa cu furnici", „Eu eram zâna", „Să stăm de vorbă fără catalog", „Ştafeta fanteziei", „Schiţe vesele". Cel mai cunoscut volum al său rămâne însă „Recreaţia mare" (1965), în care sunt reunite 94 de povestiri amuzante inspirate din viaţa şcolară. De asemenea, scriitorul traduce din literatura străină opere pentru copii.

1. Bifaţi răspunsurile corecte:

Personajele povestirii sunt:

- ☑ Goguţă
- ☐ învăţătorul
- ☑ fetiţa
- ☑ agresorul
- ☐ povestitorul

„Cavalerism" înseamnă în ochii lui:

- ☑ onoare
- ☑ curaj
- ☐ amabilitate
- ☐ teribilism

Goguţă nu a mai luat apărarea fetiţei pentru că:

- ☐ era prea mică
- ☑ jignise un băiat
- ☐ agresorul era prietenul său

Cavalerismul lui Goguţă este discutabil deoarece:

- ☐ nu este imparţial
- ☐ ia apărarea băieţilor
- ☑ Goguţă vrea să fie admirat de ceilalţi

2. Uniţi cuvintele având acelaşi sens:

cutezător	agresat
generos	etajeră
victimă	atacator
salt	îndrăzneţ
poliţă	deviere
agresor	săritură
abatere	mărinimos

huligan	a chibzui
obraznic	a îndrăzni
a cumpăni	atacator
a-şi permite	a jigni
a insulta	derbedeu
agresor	entuziast
înflăcărat	neobrăzat

Scanned with OKEN Scanner

3. Descoperiţi sensurile cuvintelor:

a fremăta
Pădurea *freamătă* în bătaia vântului.
Costin *freamătă* de nerăbdare.

poliţă
Bunica ţinea pe *poliţă* câteva farfurii din lut frumos decorate.
Tata avea o *poliţă* de încasat de la bancă.

scară
Vecinul a luat *scara* ca să culeagă cireşele.
Artistul urca pe *scara* succesului.
Premiul Nobel este o recunoaştere a valorii la *scară* mondială.

piedică
Băiatul i-a pus *piedică* fetiţei.
Lenea colegului de bancă era o *piedică* în faţa notelor bune.

4. Puneţi în ordine ideile din planul simplu:

- ☐ Discuţia lui Goguţă cu cei doi copii.
- ☐ Importanţa „onoarei" pentru Goguţă.
- ☐ Decizia lui Goguţă.
- ☐ Plânsul fetiţei.

5. Spuneţi-vă părerea !

Termenul „musculiţă" alintă sau jigneşte? Argumentaţi.

Citiţi şi aflaţi mai mult !

Scriitorul Mircea Sântimbreaunu a fost director al Editurii Albatros şi preşedinte de onoare al Târgului de carte Gaudeamus. După 1989, a scris în „Carnete de editor" secvenţe sugestive despre atitudinea şi părerile unor scriitori români în perioada regimului comunist, cu observaţii asupra unor personalităţi şi azi marcante ale culturii şi literaturii noastre. Volumul său de povestiri „Recreaţia mare" a fost tradus chiar şi în limba chineză (1983).

6. Marcaţi explicaţiile potrivite:

Fetiţa „pare o salcie plângătoare, răsărită dintr-un ghiveci" evidenţiază:

- ☒ este găsită o comparaţie din lumea plantelor, fetiţa fiind aproape de „colţul viu", al plantelor;
- ☒ tristeţea şi lacrimile fetiţei lovite o aseamănă cu o salcie plângătoare;
- ☐ fetiţa era atât de mititică, încât parcă apăruse dintr-un ghiveci de flori, alături de celelalte plante;
- ☐ descurajarea copilei micuţe şi lipsite de apărare o apropie de crengile lăsate ale salciei plângătoare;
- ☐ duioşia autorului;
- ☐ ironia lui Goguţă.

Scanned with OKEN Scanner

7. Pro sau contra ?

Atitudinea lui Goguţă faţă de fetiţă este corectă? Aduceţi argumente (atitudine, ton, cuvinte, gesturi etc.)

8. Dezbatere

Voi cum aţi fi procedat dacă aţi fi fost în locul lui Goguţă?

9. Alegeţi explicaţiile corespunzătoare fiecărui semn de punctuaţie şi uniţi-le:

Linia de dialog (–)	*– anunţă o întrebare*
Virgula (, *huliganule,*)	*– indică sfârşitul comunicării*
Semnul întrebării (?)	*– marchează o pauză în comunicare*
Punctele de suspensie (...)	*– delimitează începutul vorbirii unei persoane*
Punctul (.)	*– anunţă vorbirea directă*
Două puncte (:)	*– separă o adresare directă*

10. Analizaţi pronumele personale din enunţurile următoare:

„Goguţă îl bătea pe umăr pe marinar.
– Te rog să mă ierţi. Credeam că ai bătut-o fără motiv.“

11. Spuneţi-vă părerea !

Putem considera „Onoarea mai presus de orice ...“, aşa cum sugerează titlul? Oare utilizarea punctelor de suspensie de către scriitor nu invită cititorii la o meditaţie asupra subiectului? Onoarea poate trece înaintea omeniei, a corectitudinii, a înţelegerii semenilor noştri? Voi ce credeţi?

Reţineţi !

Povestirea invită la o dezbatere despre „onoare“ şi „cavalerism“. Goguţă se doreşte a fi un campion al cavalerismului, propunându-şi ca deviză: „Onoarea mai presus de orice“. Aplicarea acestei devize ridică însă semne de întrebare asupra înţelegerii corecte de către băiat a noţiunilor de „onoare“ şi „cavalerism“. Sărind în sprijinul fetiţei lovite de „marinarul“ agresor, Goguţă îşi schimbă imediat atitudinea când află că aceasta a îndrăznit să-l jignească pe băiat spunându-i „obraznic“. Dându-i dreptate băiatului, consideră că fusese o chestiune de onoare care justifică în ochii săi chiar bruscarea firavei copile.

Autorul subliniază cu umor distanţa care separă cuvintele „tunătoare“ ale lui Goguţă – aşa-zis apărător al „cavalerismului“ – de faptele sale.

Scanned with OKEN Scanner

SAREA ÎN BUCATE

după *Petre Ispirescu*

1. Baraţi răspunsurile nepotrivite:

Personajele basmului prezente în fragment sunt:

- ❑ împăratul
- ❑ cele trei fete
- ❑ chelăreasa
- ❑ fata cea mică
- ❑ împărăteasa
- ❑ tânărul împărat

Împăratul, tatăl fetelor, era:

- ❑ singur
- ❑ înconjurat de toată familia
- ❑ văduv

Acesta a dorit să afle de la fetele sale:

- ❑ dacă îl ascultă
- ❑ cât de mult îl iubesc
- ❑ dacă vor să plece de la casa lui

Pedeapsa împăratului pentru fata sa cea mică a fost:

- ❑ a certat-o
- ❑ nu i-a mai vorbit o vreme
- ❑ a alungat-o de la palat

Răspunsul fiicei celei mici l-a supărat pe împărat deoarece:

- ❑ l-a considerat o jignire
- ❑ nu era cel aşteptat
- ❑ era prea naiv

2. Completaţi cu explicaţiile potrivite:

Fata cea mică stătea „mai la o parte şi cu sfială“ pentru că era ..... . Aceasta i-a răspuns tatălui că îl iubeşte „ca sarea în bucate“ „cu faţa senină“ fiindcă era ..... . Ea a zâmbit „cu dragoste firească şi lăsându-şi ochii în jos“ deoarece ..... . Cerându-i iertare tatălui, fata cea mică şi-a arătat ..... faţă de părintele ei. Ea a încercat să-i explice de ce a răspuns astfel, dovedindu-şi ..... . Certată şi alungată de la curtea împăratului, fata cea mai mică s-a hotărât să plece în lumea largă

Scanned with OKEN Scanner

pentru că ..... . Ea îşi luă din casa părintească „un rând de haine proaste şi vechi“ deoarece ..... .

Ajungând la curtea altui împărat, fata i-a spus chelăresei că este „o fată săracă şi fără părinţi“ fiindcă ..... .
Fata de împărat i-a răspuns chelăresei că nu cere nici o simbrie şi să-i dea atât cât crede dacă va fi mulţumită de munca ei, pentru că ..... .

Fata de împărat era „cuminte şi deşteaptă“ deoarece ....
Vestea despre „vrednicia şi smerenia“ fetei a ajuns la ..... .
Fata cea mică a câştigat încrederea şi simpatia împărătesei pentru că a ştiut ..... şi să-i vorbească ..... .

4. Puneţi în ordine ideile în planul simplu:

- ☐ Răspunsul fetei celei mici îl supără pe împărat.
- ☐ Un împărat văduv îşi creştea singur cele trei fete.
- ☐ Împăratul le întreabă pe fete cât de mult îl iubesc.
- ☐ Împărăteasa o ia pe fată pe lângă ea.
- ☐ Fata devine ajutoarea chelăresei.

5. Spuneţi-vă părerea !

Ce v-a plăcut mai mult în purtarea fetei de împărat? Argumentaţi.

6. Transcrieţi o formulă specifică basmelor.

7. Dezbatere. Pro sau contra ?

Cum apreciaţi purtarea împăratului? Îl puteţi acuza de lipsă de dragoste părintească faţă de fiica lui cea mică? Împărţiţi-vă în două grupe, una care îl acuză, alta care îl apără. Un „judecător“ va da verdictul.

Lectură suplimentară

Sarea în bucate

de *Petre Ispirescu*

[...] Şi aşa cum vă spusei, împărăteasa luă pe fată, ajutoarea chelăresei, pe lângă dânsa.

Unde se ducea împărăteasa mergea şi ea; când se punea împărăteasa la lucru, lucra şi ea. Apoi, lucrul ce ieşea din mâna ei era mărgăritar, nu altceva. Din toate, cuvintele cele înţelepte ce ieşeau din gura ei plăcu împărătesei mai

Scanned with OKEN Scanner

mult decât orice. Ce să întindem vorbă multă? Ajunsese să fie nedespărţită de împărăteasa. O iubea împărăteasa ca pe copilul ei.

Se mira şi împăratul de atâta alipire a împărătesei către această fată. Acest împărat avea un fecior singur la părinţi. Tată-său şi mumă-sa se uita la dânsul ca la soare. Îl pierdeau de drag ce le era.

Şi mergând împăratul la un război, luă şi pe fiul său cu dânsul, ca să se deprinză cu ale războaielor. Acolo nu ştiu cum se făcu, cum se drese, că numai ce îl aduseră acasă rănit.

Să fi văzut acuma pe mă-sa jăliri şi plânsete. Nu mai ştia ce să-i facă ca să-l vindece mai curând. Nopţile le făcea priveghindu-l la boală. Iară daca o ajunse oboseala de nu mai putea sta în picioare, împărăteasa puse pe fata ei din casă, ca pe un om de credinţă, să îngrijească de dânsul, şi apoi, când una, când alta, erau nelipsite de lângă patul rănitului.

Cuvintele cele blânde şi înţelepte ale fetei, mângâierile ei cele dulci şi neprefăcute, smerenia ei, deşteptară în inima bolnavului o simţire ce nu o avusese până atunci; iar mai mult decât toate, cum ştia ea să umble binişor când îi primenea ranele, făcu pe fiul de împărat să o iubească ca pe o soră, căci pare că-i alina durerile când punea ea mâna pe rănile lui. Într-un după-prânz, după ce se făcuse mai bine, când sta de vorbă cu mă-sa, el îi zise:

– Ştii ce, mamă, mie mi-ar fi voia să mă însor.

– Bine, măicuţă, bine. Mai bine de tânăr, decât să intri în valurile lumii. Să-ţi caute maica o fată bună de împărat, şi de neam, şi de treabă.

– Ea e găsită, mamă.

– Şi cine este? O ştiu eu?

– Să nu te superi, mamă, dacă ţi-oi spune. Mie mi-a rămas inima la fata dumitale din casă. O iubesc, mamă, ca pe sufletul meu. Din câte fete de împăraţi şi de domni am văzut, nici una nu mi-a plăcut ca dânsa. Ea mi-a robit inima.

Se împotrivi împărăteasa oarecum, cârmi ea; dar nu fu cu putinţă să întoarcă pornirea fiului ei de la această însurătoare.

Dacă văzu şi văzu că altfel nu se poate, şi că fata ce-şi alesese fiul ei să o ia de nevastă este cuminte, blândă, cu bună judecată, şi mai presus de toate este smerită, cinstită şi vrednică, se învoi şi dânsa. Rămase acum să înduplece şi pe împăratul, tatăl băiatului, ca să primească şi dânsul alegerea fiului lor.

Pentru aceasta nu fu mare greutate: căci atât muma, cât şi fiul căzură cu rugăciune şi lăudară pe fată cum ştiură şi ei mai bine.

Logodiră deci împăratul şi împărăteasa pe fiul lor cu fata din casă a împărătesei şi hotărâră şi nunta.

Când începură a face poftirile la nuntă, logodnica fiului de împărat se rugă cu cerul, cu pământul ca la nuntă să poftească şi pe împăratul cutare, pe tatăl ei adică; se feri însă d-a spune cuiva că este fata acelui împărat.

Scanned with OKEN Scanner

Socrii primiră să-i facă voia şi poftiră la nuntă şi pe acel împărat.

În ziua cununiilor veniră toţi musafirii la nuntă. Se începură veseliile şi ţinură toată ziua, ca la împăraţi, de! ce să zici?

Seara se întinse o masă d-alea împărăteşti, cu fel de fel de mâncări, de băuturi, de plăcinte şi de alte bunătăţi, de să-ţi lingi şi degetele când le vei mânca.

Mireasa poruncise bucătarilor ce bucate să gătească.

Ea însă cu mâna ei găti doparte toate acele feluri numai pentru un musafir. Apoi dete poruncă unei slugi credincioase ca să bage bine de seamă, ca aducând la masă bucatele gătite de dânsa, să le puie dinaintea împăratului poftit după rugăciunea ei. Dară să îngrijească să nu le puie dinaintea altcuiva, că e primejdie de moarte.

Sluga cea credincioasă făcu întocmai precum i se poruncise.

După ce se aşezară toţi poftiţii la masă, începură a mânca şi a se veseli cât nu se poate spune.

Împăratul cel poftit, adică tatăl miresei, mânca şi nu prea.

Încă de când venise, el se tot uita la mireasă şi pare că-i zicea inima ceva, dară nu-i venea să crează ochilor.

Pasămite el îşi semuia copila, şi neputându-şi da seama de cum ajunsese ea să se mărite după un fecior de împărat, nu cuteză să zică nimănui nimic.

Vezi că trudele şi necazurile ce suferise biata fată o schimbase de cum o ştia tată-său.

Şi, îndemnându-se de pofta cu care mâncau mesenii, ar fi vroit şi dânsul să mănânce şi să se veselească; dară după ce gustă o dată sau de două ori din bucate, se opri. Sluga care îi aducea bucatele le ridica întregi, neatinse. Se mira acest împărat cum de toţi mesenii mănâncă cu poftă nişte bucate care pentru dânsul n-aveau nici un gust.

Se încumese şi întrebă pe vecinul din dreapta. Acesta îi răspunse că astfel de bucate bune n-a mâncat de nu ţine minte. Gustă şi împăratul din talerul vecinului, şi văzu că bucatele sunt bune. Asemenea făcu şi la vecinul din stânga.

Îi lăsa gura apă după bucatele cele bune ce gustase de la vecini; foamea îi da zor să îmbuce şi el; dară cine putea să mănânce bucatele care i le aducea lui?

Răbdă ce răbdă; de ruşine lua şi el câteodată şi din bucatele ce i se aduceau, ca să nu se facă de râs între meseni, dar încolo nimic. În cele din urmă, nu se mai putu opri, ci, ridicându-se în sus, zise cu glas mare:

– Bine, împărate, m-ai chemat la nunta fiului tău ca să-ţi baţi joc de mine?

– Vai de mine, măria ta! cum poate să-ţi treacă prin gând una ca asta? După cum vede toată adunarea, te cinstesc şi pe dumneata ca pe toţi ceilalţi împăraţi, fără deosebire.

– Ba să mă ierţi, împărate, bucatele tuturor mesenilor sunt bune de mâncat, numai ale mele nu.

Scanned with OKEN Scanner

Se făcu foc de supărare împăratul socru şi porunci ca numaidecât să vie bucătarii să-şi dea seamă de ceea ce au făcut, şi vinovaţii să se dea morţii.

Ştiţi ce era?

Iaca mireasa gătise toate bucatele pentru tată-său fără sare, ci numai cu miere şi cu zahăr. Chiar sarniţa de dinaintea lui era plină cu zahăr pisat, degeaba lua bietul împărat cu cuţitul din sarniţa ce credea el că este sare şi punea în bucate, ele, în loc să se facă mai bune de mâncare, se făceau şi mai dulci de pe cât erau, şi mai cătrănite.

Atunci se ridică mireasa în sus şi zise împăratului socru:

– Eu am gătit bucatele pentru împăratul ce s-a supărat, şi iată pentru ce am făcut-o:

Acest împărat este tată-meu. Noi eram trei surori în casa părintească. Tata ne-a întrebat într-o zi cum îl iubim noi. Surorile mele cele mai mari, una îi răspunse că îl iubeşte ca mierea, alta ca zaharul. Eu îi zisei că îl iubesc ca sarea în bucate. Aşa am socotit eu că nu se poate mai multă iubire decât aceasta. Tata s-a supărat pe mine şi m-a gonit din casă. Dumnezeu nu m-a lăsat să piei şi, prin muncă, cinste şi hărnicie am ajuns unde mă vedeţi. Acum am vrut să dovedesc tatei că fără miere şi fără zahăr poate omul să trăiască, dar fără sare nu, d-aia i-am gătit bucatele fără sare. Judecaţi dumneavoastră cu minte împărătească cine a avut dreptate.

Toţi mesenii într-o glăsuire găsiră cu cale că pe nedrept a fost fata gonită din casa părintească.

Atunci tatăl fetei mărturisi că n-a ştiut să preţuiască duhul fetei sale, şi şi-a cerut iertăciune.

Fata, şi ea, i-a sărutat mâna şi şi-a cerut şi dânsa iertăciune dacă fapta ei l-a supărat.

Şi se puseră pe o veselie şi pe o petrecere de se duse vestea în lume. Tat-al fetei se veselea, nu se veselea, dar socrul ştiu că se veselea şi se mândrea că a dobândit o aşa nororă, şi de viţă bună, şi înţeleaptă, şi harnică.

Eram şi eu la nuntă împreună cu cheleşul ăla care se tupilează printre d-voastră, cinstiţi boieri. Multe ciolane, Doamne, mai căzură de la acea masă, şi, care cum cădea, tot în capul chelului le da.

Şi încălecai p-o şea şi v-o spusei d-voastră aşa.

Şi încălecai p-o lingură scurtă, să trăiască cine ascultă.

Şi încălecai p-un fus, să trăiască şi cel ce-a spus.

Scanned with OKEN Scanner

Recapitulare

Citiţi cu atenţie şi răspundeţi:

„Odată, vara, pe-aproape de Moşi, mă furişez din casă şi mă duc, ziua miaza-mare, la moş Vasile, fratele tatei cel mai mare, să fur nişte cireşe; căci numai la dânsul şi încă la vro două locuri din sat era câte-un cireş văratic, care se cocea-pălea de Duminica Mare. [...] Intru mai întâi în casa omului şi mă fac a cere pe Ioan, să ne ducem la scăldat.

– Nu-i acasă Ion, zise mătuşa Mărioara; s-a dus cu moşu-tău Vasile sub cetate, s-aducă nişte sumani.[...]

– Apoi dar, mai rămâi sănătoasă, mătuşă Mărioară! [...] şi-mi pare rău că nu-i văru Ion acasă, că tare-aş fi avut plăcere să ne scăldăm împreună..."

1. a) Precizaţi titlul operei şi numele autorului.
b) Indicaţi locul şi timpul întâmplării desfăşurate în fragmentul dat.
c) Arătaţi care sunt personajele care apar în text.

2. Formulaţi ideea principală desprinsă din acest fragment.

3. Povestiţi întâmplarea din fragmentul dat.

4. Numiţi două trăsături ale lui Nică, prezente în acest fragment.

5. Transcrieţi câteva formule din text care exprimă respectul personajului principal.

6. Alcătuiţi câte un enunţ în care să utilizaţi: „s-a", „sa", „n-are", „n-avem".

7. Analizaţi partea de vorbire „dânsul".

8. Construiţi o propoziţie în care cuvântul de la exerciţiul anterior să aibă funcţia de subiect.

9. Explicaţi folosirea semnelor de punctuaţie din prima propoziţie a ultimului enunţ.

10. Imaginaţi o continuare a dialogului în care Nică o roagă pe mătuşa Mărioara să-i transmită vărului Ion că va trece să-l caute a doua zi. Găsiţi un motiv potrivit.

Scanned with OKEN Scanner

EVALUARE

Citiţi cu atenţie textul următor:

„Şi, luându-mi rămas bun de la părinţi, am purces cu bunicul spre Pipirig. Şi era un pui de ger în dimineaţa aceea, de crăpau lemnele! Şi din sus de Vânători, cum treceam puntea peste apa Neamţului, bunicul în urmă, cu caii de căpăstru, şi eu înainte, mi-au lunecat ciubotele şi am căzut în Ozană cât mi ţi-i băietul! Noroc de bunicul! „Şi *scroambele*[1], ieste a voastre îs pocite", zise el scoţându-mă repede, murat până la piele şi îngheţat hăt-bine, căci *năboise*[2] apa în toate părţile. Şi iute mi-a scos ciubotele din picioare că se făcuse bocnă."

(după Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

1. Formulaţi ideea principală din fragment.

2. Povestiţi fragmentul dat.

3. Explicaţi situaţiile în care sunt folosite ghilimelele în text.

4. Transcrieţi din text pronume personale diferite, precizând persoana, numărul şi, unde este cazul, genul acestora.

5. Imaginaţi-vă ce i-a spus Nică bunicului David după ce l-a scos din apă.

[1] *scroambe* – încălţăminte orăşenească (ghete, cizme) de obicei veche sau prost lucrată

[2] *a năboi* – a se revărsa, a inunda, a potopi

Scanned with OKEN Scanner

ÎNTREBĂRILE ŞI RĂSPUNSURILE ÎN COMUNICARE

IARNA

de *Vasile Alecsandri*

1. Uniţi cuvintele care au acelaşi sens:

văzduh	•	• omăt	*fantasmă*	•	• a se deplasa
cumplit	•	• frumoasă	*înşirat*	•	• a dispărea
zale	•	• a mângâia	*a se pierde*	•	• cărare
a se prevedea	•	• clopoţei	*drum*	•	• aşteptat
mândră	•	• a se arăta	*a înceta*	•	• înşiruit
a dezmierda	•	• armură	*dorit*	•	• voios
ninsoare	•	• nemilos	*vesel*	•	• vedenie
zurgălăi	•	• cer	*a trece*	•	• a se termina

2. Completaţi cu termenii având sens opus extraşi din poezie:

- blândă → .....
- scurte → .....
- strălucitor → .....
- bătrâneţe → .....
- apropiere → .....
- a apărea → .....
- a începe → .....
- trist → .....

3. Baraţi răspunsurile nepotrivite:

Tabloul descris este de:
- O toamnă târzie
- O iarnă
- O primăvară

Culoarea care domină este:
- O griul
- O albul
- O ruginiul

Iarna este personificată sub înfăţişarea:
- O unui personaj blând
- O unei bătrâne înspăimântătoare care cerne norii de zăpadă
- O unei tinere care povesteşte un basm

Ţara apare şi ea personificată:
- O ca o zână
- O ca o crăiasă a zăpezii
- O ca o tânără femeie cu umeri albi
- O ca o femeie de la ţară

Prezenţa omului se face simţită prin:
- O imaginea satelor îngropate în zăpadă
- O şirul plopilor pierzându-se în zare
- O fumul alb ieşind din vetrele calde
- O imaginea saniei trecând peste văi

Scanned with OKEN Scanner

4. Alegeţi explicaţiile potrivite:

„cerne norii“ sugerează:

- ☐ un personaj înspăimântător care cerne ninsoarea ca printr-o sită uriaşă;
- ☒ zăpada cade cu fulgi mici şi deşi;
- ☐ bate vântul viscolind omătul.

„troiene călătoare adunate-n cer grămadă“ dobândesc înfăţişarea:

- ☐ unor călători pornind la un drum lung;
- ☒ valurilor de zăpadă care se împrăştie duse de vânt;
- ☐ unor nămeţi viscoliţi.

„Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi“ exprimă:

- ☐ gingăşia şi albul strălucitor al fulgilor de nea asemenea aripilor unor fluturi;
- ☒ mulţimea fulgilor de omăt asemănătoare unui roi de fluturi albi;
- ☐ viscolul orbitor.

„Soarele rotund şi palid se prevede pintre nori
Ca un vis de tinereţe pintre anii trecători“ sugerează:

- ☐ tristeţea poetului odată cu trecerea timpului;
- ☐ amintirea unui tablou admirat în tinereţe;
- ☒ imaginea fugară şi palidă a soarelui semănând cu amintirea depărtată a tinereţii.

„Ca fantasme albe plopii înşiraţi se pierd în zare“ apar ca:

- ☐ năluciri ale spaimei poetului;
- ☐ umbre ale vieţii dispărute;
- ☐ lumânări albe înşirate pe marginea drumului.

„satele pierdute sub clăbuci albii de fum“ exprimă:

- ☐ sugestia supremaţiei albului zăpezii;
- ☐ căldura din vetre;
- ☐ singurul semn de viaţă din pustiul de zăpadă.

„Oceanul de ninsoare“ sugerează:

- ☐ ninsoarea viscolită precum valurile oceanului;
- ☐ ninsoarea căzută neîncetat ca apele din ocean;
- ☐ întinderea albă nemărginită asemenea oceanului.

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

5. Completaţi cu alte adjective deosebite substantivele:

fum	**natură**	**cer**	**întindere**
albastru	lucitoare	senin	nemărginită
subţire	imaculată	limpede	viscolită
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

6. Scrieţi adjectivele dintre paranteze la forma potrivită, specificând genul şi numărul acestora:

„În păduri trăsnesc stejarii! E un ger (amar), (cumplit)!
Stelele par (îngheţat), cerul pare (oţelit),
Iar zăpada (cristalin) pe câmpii (strălucitor)
Pare-un lan de diamanturi ce scârţie sub picioare."

(V. Alecsandri, *Miezul iernei*)

Portofoliu

Citiţi poeziile de iarnă ale lui Vasile Alecsandri şi transcrieţi expresiile frumoase.

7. Joc

Spuneţi în alt mod, dar expresiv:

Exemple:

oceanul de ninsoare	*fulgii plutesc în aer*
marea de ninsoare	*fluturi albi plutesc în aer*
.....	.....
norii de zăpadă	flori de gheaţă
.....	.....

Reţineţi !

Pastelul „Iarna" conturează un tablou în alb de o mare frumuseţe. Dimensiunile tabloului sunt ample, din văzduh până la satele îngropate sub omăt. Totul se pierde sub albul rece al zăpezii care a cuprins totul şi care stârneşte poetului nelinişte şi teamă. Doar fumul alb ne poartă cu gândul la căldura din vetre, singurul semn de viaţă care se păstrează în pustiul de zăpadă. Ultima strofă aduce o schimbare în peisajul de iarnă. Ninsoarea încetează, norii se risipesc, iar apariţia soarelui alungă neliniştea. Tabloul de iarnă până atunci neclintit, tăcut, lipsit parcă de viaţă se însufleţeşte la apariţia saniei trecând peste văi în sunetul vesel de zurgălăi. Sentimentul de bucurie domină finalul poeziei.

Mezul iernei

de *Vasile Alecsandri*

În păduri trăsnesc stejarii! E un ger amar, cumplit!
Stelele par înghețate, cerul pare oțelit,
Iar zăpada cristalină pe câmpii strălucitoare
Pare-un lan de diamanturi ce scârțâie sub picioare.

Fumuri albe se ridică în văzduhul scânteios
Ca înaltele coloane unui templu maiestos,
Şi pe ele se aşează bolta cerului senină,
Unde luna îşi aprinde farul tainic de lumină.

O! tablou măreț, fantastic!... Mii de stele argintii
În nemărginitul templu ard ca vecinice făclii.
Munții sunt a lui altare, codrii – organe sonoare
Unde crivățul pătrunde, scoțând note-ngrozitoare.

Totul e în neclintire, fără viață, fără glas;
Nici un zbor în atmosferă, pe zăpadă – nici un pas;
Dar ce văd?... în raza lunei o fantasmă se arată...
E un lup ce se alungă după prada-i spăimântată!

Scanned with OKEN Scanner

IARNA

de *Barbu Ştefănescu-Delavrancea*

Scriitorul Barbu Ştefănescu Delavrancea (1858-1918), pe adevăratul său nume Barbu Ştefănescu, s-a născut la Bucureşti şi a murit la Iaşi.

Debutul literar al scriitorului se leagă de poezie. Primul volum în proză, „Sultănica", este urmat de „Trubadurul", „Hagi Tudose", „Tipuri şi moravuri" etc.

S-a impus şi ca dramaturg cu trilogia istorică: „Apus de soare", „Viforul", „Luceafărul".

Ştiaţi că... ?

- Barbu Ştefănescu a fost al doilea copil al căruţaşului Ştefan Tudorică Albu.
- A fost avocat, profesor, conferenţiar la Ateneul Român şi redactor la „România liberă", precum şi primar al Capitalei (1899), ministru al Lucrărilor Publice (1910-1912), şi ministru al Industriei şi Comerţului (1917).
- În 1912 a fost ales membru al Academiei Române.

Citiţi şi aflaţi mai mult !

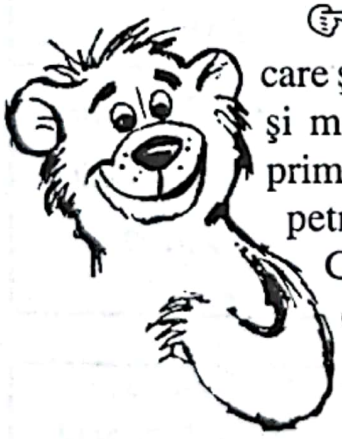

☞ La începutul iernii, **ursul brun** intră într-un bârlog, în care şi-a pregătit din vreme culcuşul, alcătuit din crengi, frunze şi muşchi. Pentru a rezista fără hrană din toamnă până la primăvară, îşi strânge în corp rezerve de grăsime din belşug. El petrece toată iarna într-o semihibernare, un fel de amorţire. Credinţa că ursul îşi suge iarna tălpile este greşită, întrucât s-a dovedit că, la sfârşitul iernii, unii urşi, alungaţi din vizuina lor prin decembrie şi adăpostiţi într-un alt sălaş, mai aveau sub unghii şi pe tălpi pământ provenit de la săparea primei vizuini.

☞ Deşi cu părul mic, **iepurele** nu-şi face iarna un adăpost cald. Zăpada îi este culcuşul cel mai bun sau, în lipsa ei, marginea unui răzor adăpostit de vânt.

Scanned with OKEN Scanner

IARNA

de *Barbu Ştefănescu-Delavrancea*

Scriitorul Barbu Ştefănescu Delavrancea (1858-1918), pe adevăratul său nume Barbu Ştefănescu, s-a născut la Bucureşti şi a murit la Iaşi.

Debutul literar al scriitorului se leagă de poezie. Primul volum în proză, „Sultănica", este urmat de „Trubadurul", „Hagi Tudose", „Tipuri şi moravuri" etc.

S-a impus şi ca dramaturg cu trilogia istorică: „Apus de soare", „Viforul", „Luceafărul".

Ştiaţi că... ?

- Barbu Ştefănescu a fost al doilea copil al căruţaşului Ştefan Tudorică Albu.
- A fost avocat, profesor, conferenţiar la Ateneul Român şi redactor la „România liberă", precum şi primar al Capitalei (1899), ministru al Lucrărilor Publice (1910-1912), şi ministru al Industriei şi Comerţului (1917).
- În 1912 a fost ales membru al Academiei Române.

Citiţi şi aflaţi mai mult !

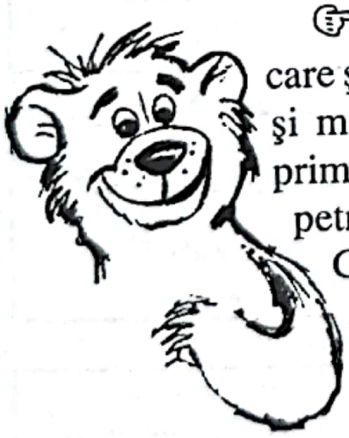

☞ La începutul iernii, **ursul brun** intră într-un bârlog, în care şi-a pregătit din vreme culcuşul, alcătuit din crengi, frunze şi muşchi. Pentru a rezista fără hrană din toamnă până la primăvară, îşi strânge în corp rezerve de grăsime din belşug. El petrece toată iarna într-o semihibernare, un fel de amorţire. Credinţa că ursul îşi suge iarna tălpile este greşită, întrucât s-a dovedit că, la sfârşitul iernii, unii urşi, alungaţi din vizuina lor prin decembrie şi adăpostiţi într-un alt sălaş, mai aveau sub unghii şi pe tălpi pământ provenit de la săparea primei vizuini.

☞ Deşi cu părul mic, **iepurele** nu-şi face iarna un adăpost cald. Zăpada îi este culcuşul cel mai bun sau, în lipsa ei, marginea unui răzor adăpostit de vânt.

Scanned with OKEN Scanner

1. Bifaţi explicaţia convenabilă:

Lectura este:
- ❑ o descriere
- ❑ o naraţiune
- ❑ un dialog

Scriitorul simte:
- ❑ groază
- ❑ neliniște
- ❑ admiraţie

Descrierea înfăţişează:
- ❑ aspecte caracteristice ale peisajului de iarnă
- ❑ întâmplări petrecute iarna
- ❑ evenimente inedite

2. Completaţi cu expresii din text care prezintă transformările din natură ce au loc în acest anotimp:

- zăpada ..... corbii .....
- crivăţul ..... viscolul .....
- pădurile ..... seara .....
- muscelele ..... râul Doamnei .....
- vuietul ..... pârtiile .....
- cerul ..... noaptea .....

Reţineţi !

Epitetul scoate în evidență însușirile deosebite ale unor lucruri sau ființe.

Exemplu: *„... pâraiele repezi şi sălbatice cântă neîncetat lauda ta“*
(Al. Russo)

Reţineţi !

Comparația se realizează prin alăturarea, pe baza unor însușiri comune, a doi termeni.

Exemplu: *„Cerul e ca leşia.“* (B. Şt. Delavrancea)

Reţineţi !

Repetiția constă în reluarea sugestivă a unui sunet, cuvânt sau grupuri de cuvinte pentru a impune atenției o acțiune, o imagine, un sentiment etc.

Exemplu: *Ziua ninge, noaptea ninge, dimineaţa ninge iară.“*
(V. Alecsandri)

Scanned with OKEN Scanner

Reţineţi !

Personificarea atribuie însuşiri omeneşti obiectelor, animalelor sau fenomenelor naturii.

Exemplu: *„Plânge-un pui de ciocârlie..."* (O. Goga)

3. Completaţi tabelul cu expresii poetice extrase din text:

Epitete (însuşiri)	Comparaţii	Repetiţii	Personificări
*„puzderie **mă-runtă şi deasă** vânturată"*	zăpada cade *„**ca făina de cernut**"*	*„**cade, cade** puzderie"*	*„**muscelele dorm**"*

4. Legaţi corespunzător expresiile poetice (mijloacele artistice) semnalate la exerciţiul anterior de rolul lor în text.

Epitetele – *Atribuind însuşiri omeneşti fenomenelor naturii, iernii, umanizează acest anotimp, ni-l fac mai apropiat.*

Comparaţiile – *Subliniază acţiunea, intensitatea şi viteza cu care se desfăşoară aceasta.*

Personificările – *Scot în evidenţă însuşiri neobişnuite ale lucrurilor sau fenomenelor.*

Repetiţiile – *Prin alăturarea a doi termeni, dintre care al doilea are un sens mai puţin obişnuit, descrierea devine mai expresivă.*

5. Formaţi perechi de cuvinte cu acelaşi sens: *înserare, zăpadă, vârtej, dealuri, amurg, omăt, muscele, vijelie.*

6. Indicaţi cuvintele cu sens contrar:

- des → .....
- gros → .....
- depărtare → .....
- acoperit → .....

- a se înteţi → .....
- îngrijit → .....
- repede → .....
- rea → .....

Scanned with OKEN Scanner

7. Reuniţi explicaţiile potrivite într-o descriere a peisajului de iarnă:

◆ zăpada... „cade, cade puzderie, măruntă şi deasă, ca făina de cernut“
- zăpada cade neîncetat, ca o pulbere fină şi deasă;
- zăpada este asemenea pulberii de făină care este cernută.

◆ zăpada „vânturată de un crivăţ care te orbeşte“
- zăpada spulberată de crivăţ nu îţi permite să mai vezi peisajul;
- zăpada viscolită te orbeşte.

◆ „pădurile cu tulpini fumurii, ciucurate de ninsoare“
- tulpinile copacilor par cenuşii şi crengile sunt împodobite cu ciucuri de zăpadă;
- ninsoarea a îmbrăcat pădurea în alb.

◆ „vuiet surd se încovoaie de după dealuri şi se pierde în văi adânci“
- vuietul vijeliei şerpuieşte de după dealuri şi apoi dispare în adâncul văilor;
- vijelia are un sunet surd, care se pierde în depărtare.

◆ „cârduri de corbi, pridídite de vânt, croncăne căutând spre păduri“
- stoluri de corbi, împinse de vântul puternic, croncăne înspăimântate;
- se îndreaptă, alungate de viscolul puternic spre păduri, la adăpost.

◆ „Şi amurgul serii se întinde ca un zăbranic sur“
- umbrele înserării se aseamănă cu un văl cenuşiu;
- lumina zilei pare a fi îndoliată, tristă, în vălul cenuşiu de umbre.

◆ „Râul Doamnei, umflat, curge repede, cu un vâjâit mânios, înecat în glasul vântului“
- râul, umflat, curge înspumat, iar glasul lui furios este acoperit de vuietul vântului;
- râul se grăbeşte, mâniat de vuietul vântului.

◆ „Arar se vede pui de om trecând prin sat“
- peisajul este pustiu, rareori vreun copil înfruntă viforul de afară;
- priveliştea pustie şi viscolul inspiră teama de a ieşi din casă.

◆ „Noaptea cade tihnită“
- după atâta viscol şi vuiet, natura se linişteşte la căderea nopţii;
- noaptea vine să liniştească natura dezlănţuită.

Scanned with OKEN Scanner

◆ „Lumini gălbui de văpaiţă joacă prin geamurile câtorva case. Vremea rea a amorţit satul zgomotos“

- decorul se încălzeşte odată cu prezenţa omului;

- lumina opaiţului jucând în ferestrele caselor ne poartă cu gândul la căldura vetrei. Deşi vremea rea a amorţit satul, el continuă să trăiască în interiorul caselor. În contrast cu vijelia de afară, apar tihna şi căldura căminelor.

8. A. Modificaţi corespunzător modelului, pentru a arăta cum comunică animalele următoare: *pisica, oaia, vaca, leul, câinele, ursul, lupul, calul.*

Exemplu: *Corbii croncăneau.*

B. Alcătuiţi propoziţii în care următoarele vieţuitoare să alcătuiască o mulţime: *vacă, oaie, lup, cal, barză, raţă, albină.*

Exemplu: *Cârduri de corbi croncăneau ameninţător.*

9. Descoperiţi sensurile cuvintelor următoare şi notaţi-le între paranteze:

a pierde

Radu a ***pierdut*** mingea de tenis. (.....)
Călătorul a ***pierdut*** drumul spre cabană. (.....)
Băiatul şi-a ***pierdut*** timpul pe terenul de sport. (.....)
Echipa a ***pierdut*** meciul. (.....)

Reţineţi !

Lectura înfăţişează un tablou viforos de iarnă. Zăpada cade din belşug, viscolită de crivăţul necruţător. Pădurile par „cercelate“ cu flori de nea şi se pierd sub cerul cenuşiu. Viscolul vuind spulberă zăpada. Seara se lasă „ca un zăbranic sur“. Râul Doamnei, mormăind furios împotriva iernii, este acoperit de glasul vântului. El izbeşte cu mânie butuci şi sloiuri de gheaţă de picioarele podului. Satul pare pustiu. Rareori se vede câte un „pui de om“. Se zăresc numai poteci înguste care arată prezenţa omului, dintre care cea mai îngrijită leagă satul de şcoală.

Noaptea aduce linişte peste peisajul înviforat. Luminile gălbui ale opaiţelor joacă prin ferestrele caselor purtându-ne cu gândul la căldura plăcută a sobei.

Scriitorul a utilizat numeroase epitete („tulpini fumurii, ciucurate“), comparaţii (zăpada cade „ca făina la cernut“), repetiţii („zăpada cade, cade puzderie“) sau personificări („muscelele dorm sub zăpadă“). Acestea ne fac să vedem aievea tabloul iernii.

Scanned with OKEN Scanner

Compunere

Alcătuiţi o altă compunere despre iarnă.

Bucuriile iernii (I)

Iarna... Unii şi-o imaginează ca pe o femeie cu inima de gheaţă, care nu simte durerea din sufletele oamenilor atunci când trimite peste lume viscolul şi gerul. Dar eu mi-o imaginez ca pe o regină bună ce pune stăpânire pe tot cuprinsul ţării şi, acoperind pământul cu mantia ei albă, face ca totul să pară mai pur, mai fin, mai gingaş.

Mai întâi, încep să coboare din cerul lipsit de soare steluţe mici de zăpadă, apoi mai mari, formând un covor pufos. Ei seamănă cu nişte fulgi de lebădă plutind alene spre pământ.

Peste tot se aşterne o tăcere adâncă şi misterioasă! Omătul îmbracă casele, pomii şi pământul, transformând această lume într-un tărâm alb, vrăjit. Totul pare de zahăr. Casele pierdute sub troiene de-abia se văd în depărtare...

Copacii înmărmuriţi seamănă cu nişte fantasme ce îşi întind braţele bătrâne spre cer, cerând îndurare. Săniuţele sunt nişte buburuze ce zboară şi se întorc în acelaşi loc, iar copiii nişte albinuţe ce umplu valea cu zumzetul lor asurzitor.

Copiii aşteaptă venirea lui Moş Crăciun, care le aduce daruri şi atâta bucurie în suflete.

Bucuriile iernii (II)

Toamna se terminase. În nopţile de singurătate, pădurea aflată în goliciunea iernii îşi purtase tristeţea unor zile trăite în visări care păreau a fi fără de sfârşit.

Apoi a nins temeinic. Omăturile au acoperit drumurile şi gândurile. Tot ceea ce până mai ieri era urât şi trist s-a acoperit cu alb. În veşmintele lor noi, stejarii cei grei păreau de sticlă. După ce a adus mântuirea neamului iute şi sur al iepurilor, izbăvindu-l de cuvintele puştii, gerar şi-a lăsat porţile larg deschise pentru întâlnirile cu mistreţii. Ploaie de argint a căzut pe creştetele copacilor. Din tufari, ies la lumină piţigoii galbeni, jucându-se de-a v-aţi ascunselea. Pădurea de promoroacă poartă pe braţele ostenite povara iernii atotstăpânitoare.

Scanned with OKEN Scanner

Pădurea, ca întotdeauna, e vie, pare numai amorţită. O ciocănitoare, dintre cele cu scufiţă roşie, şi-a oprit bătăile; sprijinită pe coadă, a rămas într-o cuminte aşteptare.

Un pom şi-a scuturat povara cea grea de omăt, stârnind ecouri. De undeva, dintr-un tufiş a ţâşnit fără de veste flacăra roşie a unui vulpoi.

Câte un cocoş care trecea de-a lungul liniei vânătorilor, înghiţea ducându-se într-ale lui. Două împuşcături, o privire maliţioasă şi câte un murmur abia înţeles din buze.

Tăcerea pune din nou stăpânire pe împărăţia pădurii.

Scanned with OKEN Scanner

O NOAPTE DE IARNĂ

de *Fănuş Neagu*

Citiţi şi aflaţi mai mult !

Aparţinând obiceiurilor de Anul Nou, *umblatul cu sorcova* e mai cu seamă bucuria copiilor. Aceştia poartă o crenguţă înmugurită de copac sau o sorcovă confecţionată dintr-un băţ în jurul căruia s-au împletit flori de hârtie colorată. Numele de sorcovă vine de la cuvântul bulgar „surov" (verde, fraged), aluzie la ramura abia îmbobocită, ruptă odinioară dintr-un arbore.

Înclinată de mai multe ori în direcţia unei anumite persoane, sorcova joacă întrucâtva rolul unei baghete magice, înzestrată cu capacitatea de a transmite vigoare şi tinereţe celui vizat. Textul urării, care aminteşte de o vrajă, nu face decât să întărească efectul mişcării sorcovei.

Umblatul cu ursul este o datină întâlnită doar în Moldova, de Anul Nou. Ursul este întruchipat de un flăcău purtând pe cap şi umeri blana unui animal ucis, împodobită în dreptul urechilor cu ciucuri roşii. Alteori, masca este mai simplă: capul ursului se confecţionează dintr-un schelet de lemn acoperit cu o blană, iar trupul dintr-o pânză solidă. Masca este condusă de un *ursar*, însoţită de muzicanţi şi urmată de un întreg alai de personaje, printre care se poate afla un copil în rolul *puiului de urs*. Aţâţat de ursar («*Joacă bine, măi Martine,/ Că-ţi dau pâine cu măsline*»), în răpăitul tobelor sau pe melodia fluierului, ţinându-şi echilibrul cu ajutorul unui ciomag, masca mormăie şi imită paşii ursului, izbind puternic pământul cu tălpile.

1. Numerotaţi şi dezvoltaţi următorul plan de idei în povestire:

- ☐ În ajunul Anului Nou.
- ☐ Visul lui Bănică.
- ☐ Trezirea băiatului.

2. Bifaţi răspunsurile corecte:

Locul în care se petrece întâmplarea este:
- ☐ casa
- ☐ curtea
- ☐ şcoala

Timpul în care se desfăşoară acţiunea este:
- ☐ iarna
- ☐ în ajunul Crăciunului
- ☐ toamna

Scanned with OKEN Scanner

Personajele povestirii sunt:

- ❑ Bănică
- ❑ bunica
- ❑ mama
- ❑ George
- ❑ Radu
- ❑ o căprioară
- ❑ patru iepuri
- ❑ o veveriţă

Bănică trăieşte o experienţă unică:

- ❑ în vis
- ❑ în realitate
- ❑ citind un basm

Mesajul textului pune în evidenţă:

- ❑ importanţa păstrării tradiţiilor româneşti
- ❑ fericirea copilăriei
- ❑ lumea fermecată a basmelor

3. Despărţiţi în silabe cuvintele: *scorţişoară, vanilie, fiindcă, fereastră, piepturile, căprioară, recunoscuse, n-au.*

4. Înlocuiţi cuvintele subliniate cu altele având acelaşi sens:

Afară ***începuse*** să ningă ***des***. Bănică ***se uita*** pe fereastră ***fascinat*** de jocul fulgilor de ***zăpadă***. Sania lui aştepta ***sprijinită*** de salcâm. Mama i-a spus ***cu duioşie*** să se culce pentru că a doua zi ***se va duce*** cu uratul.

5. Spuneţi-vă părerea !

De ce a adormit Bănică gândindu-se la colacul „ca un porumbel" pe care mama lui îl făcuse anume pentru el?

- ○ era îmbietor;
- ○ băiatul ţinuse post în ajunul sărbătorilor, după tradiţie, şi îi era poftă;
- ○ mirosea în casă a vanilie şi a scorţişoară;
- ○ era colăcelul făcut special pentru el.

6. Modificaţi după modelul dat şi alcătuiţi enunţuri folosind cuvintele: *mătuşă, găletuşă, păpuşă.*

Model: *uşă – uşi – uşii*

Sună la ***uşă***.
Am văzut nişte ***uşi*** frumoase de stejar.
Lemnul ***uşii*** este sculptat.

7. Precizaţi sensurile cuvintelor subliniate.

Model: *Mama **frământă** aluatul de cozonac. (plămădeşte)*

a frământa

- ⊙ Gândul examenului îl ***frământă***. (îngrijorează)
- ⊙ Ea ***frământă*** batista în mâini. (răsuceşte)

a ieşi

- ⊙ Copilul ***iese*** la joacă.
- ⊙ Radu ***iese*** medic peste o lună.

Scanned with OKEN Scanner

a se porni

- Ninsoarea ***s-a pornit*** din senin.
- El ***s-a pornit*** la drum.

a deschide

- Victor ***deschide*** uşa mamei.
- Vecinul ***deschide*** un nou magazin.

8. Transcrieţi din text trei personificări prin care autorul atribuie elementelor naturii însuşiri omeneşti.

9. Argumentaţi !

Extrageţi din text o formulă prin care să demonstraţi că Bănică a avut un vis. Dovediţi că întâmplarea povestită are loc în preajma Crăciunului.

10. Explicaţi !

De ce căprioara şi cei patru iepuraşi cântau? De ce ei au plecat în ninsoare veseli, săltând şi dănţuind?

11. Completaţi proverbele următoare, precizând partea de vorbire adăugată:

- „Când ..... se ceartă, ... câştigă."
- „Cine aleargă după ..... iepuri, nu prinde nici unul".
- Unde-s ..... .
  Puterea creşte.

Reţineţi !

Lectura „O noapte de iarnă" descrie expresiv emoţia copilului Bănică aşteptând să plece cu uratul. În casă, mirosul plăcut al aluatului frământat de mama, afară jocul neobosit al fulgilor de nea îl impresionează pe Bănică şi îl fac să adoarmă. Visul băiatului care urma să plece cu copiii la colindat exprimă emoţia cu care acesta aştepta evenimentul, dorinţa lui de a urma tradiţiile populare româneşti, păstrate cu sfinţenie la sate.

Portofoliu

Alcătuiţi o listă de recorduri deţinute de ţara noastră într-un domeniu îndrăgit de voi şi care să conţină numerale cardinale şi ordinale.

Scanned with OKEN Scanner

Compunere

Imaginaţi-vă ce ar fi visat în continuare Bănică.

În ajunul Crăciunului

(continuare)

Mai strigară o dată:

– Hai cu noi, Bănică!

Băiatul se sculă repede şi se îmbrăcă în grabă. El îi urmă pe noii săi prieteni.

Afară îl aşteptau şi alte animale ale pădurii: cerbi, vulpi, lupi şi ursuleţi. Un cerb s-a lăsat jos lângă băiat, ca acesta să urce în spinarea lui.

După ce băiatul se aşeză bine, ţinându-se de coarnele-i rămuroase, cerbul se ridică.

Alaiul, în frunte cu Bănică, se îndreptă spre pădure.

Se uită spre cer şi văzu o trăsură trasă de şase reni şi cu un bătrân în ea.

Bănică începu să strige:

– E Moş Crăciun! E Moş Crăciun!

Moş Crăciun îi răspunse râzând:

– La mulţi ani, Bănică!

Apoi îşi continuă drumul.

Bănică şi noii săi prieteni intrară în pădure.

Mirosul plăcut al bradului se simţea pretutindeni.

În mijlocul luminişului, se înălţa mândru un brad împodobit cu steluţe aurii, cu globuleţe şi beteală argintie. În vârf zâmbea o stea de aur, care sclipea ca soarele în toiul zilei.

Sub brad aşteptau darurile învelite frumos şi legate cu fundiţe de toate culorile. În apropiere se zărea o peşteră construită din zăpadă, „scânteind în noapte. Sus scria: „Pentru Bănică şi prietenii lui".

Când au intrat, au găsit o masă întinsă şi plină de tot felul de bunătăţi.

În jurul mesei erau culcuşuri pentru fiecare animal şi un pat pentru băiat. După ce au mâncat, s-au culcat pentru că erau frânţi de oboseală.

Dimineaţa, băiatul se trezi în camera lui dintotdeauna. Şi strigă: „Ce vis frumos!"

Scanned with OKEN Scanner

Lectură

LA POLUL NORD

de *Marin Sorescu*

Citiţi şi aflaţi mai mult !

➳ *Regiunile polare* sunt caracterizate printr-un climat polar cu temperaturi extrem de scăzute, cu mari variaţii ale perioadelor cu lumină naturală, cu 24 de ore de lumină în timpul verii (nopţi albe) şi cu 24 de ore de întuneric total în mijlocul iernii.

➳ *Ursul polar* este cel mai puternic carnivor care trăieşte în regiunea Polului Nord. Înoată cu multă uşurinţă şi este un vânător foarte şiret. Se hrăneşte iarna cu peşte, foci, morse, iar vara cu fructe şi diferite plante. Este vânat pentru blana şi carnea sa. Are un simţ al mirosului de o sută de ori mai dezvoltat decât al omului. Poate ajunge la o viteză de 40 de kilometri/h. Femelele urşilor albi cântăresc peste 300 de kg, iar masculii pot avea chiar şi dublul acestei greutăţi (sau chiar mai mult).

➳ *Foca* este perfect adaptată la viaţa acvatică (înoată extraordinar de bine), poate sta mult timp sub apă; pe uscat se mişcă greoi, târându-se pe cele două picioare din faţă. Vânează numai noaptea prada pe care şi-o găseşte în mare. Este vânată pentru untura şi pielea ei.

Pentru a comunica între ele, focile emit nişte sunete ciudate, ascuţite, asemănătoare oarecum cu cele scoase de delfini.

➳ *Pinguinul* este pasărea caracteristică Polului Sud, unde trăieşte în colonii, numărând adesea sute de mii de exemplare. Se mişcă greoi pe gheaţă, dar înoată şi se scufundă cu viteză mare. Hrana pinguinului este peştele.

1. Marcaţi cu ☒ răspunsul adevărat:

Copiii pleacă într-o călătorie la:
- ☐ Marea Neagră
- ☐ Polul Nord

Ei vor porni cu:
- ☐ tramvaiul
- ☐ avionul

Vor continua călătoria cu:
- ☐ vaporul
- ☐ săniuţa

Scanned with OKEN Scanner

Ei vor înhăma la atelaj:
- ❑ doi urşi
- ❑ doisprezece iepuraşi

Copiii ajung la:
- ❑ Polul Nord
- ❑ săniuş

2. Completaţi corespunzător textului lecţiei:

➸ Copiii vor străbate ..... păduri, vor sări peste ..... munţi şi vor ocoli ..... lac. Ei se vor ghida spre nord după .....

➸ Meleagurile de acolo se caracterizează prin .....

3. Descoperiţi asemănările !

Exemplu: „săniuţă cu ataş" ca motocicleta cu ataş

◉ „pierdem acolo locurile" ⟶ ca la .....

◉ „să ne aşezăm cu un loc mai jos ori mai sus, să ne scoale de pe el un urs" ⟶ ca la .....

◉ „clima este rece" ⟶ ca de .....

4. Argumentaţi !

Demonstraţi că este vorba de o călătorie imaginară cu multe amănunte hazlii, imposibile într-o călătorie reală. Descoperiţi-le!

5. Indicaţi trei modalităţi după care putem descoperi nordul.

6. Concurs

Documentaţi-vă şi formulaţi cât mai multe întrebări legate de Polul Nord. Împărţiţi-vă în trei grupe: fiecare dintre ele va adresa, pe rând, câte o întrebare celorlalte echipe. Va câştiga grupa care va răspunde cât mai corect şi va acumula cât mai multe puncte.

Lectură suplimentară

Citiţi „Fram, ursul polar" de Cezar Petrescu sau „Cărţile cu Apolodor" de Gellu Naum.

Scanned with OKEN Scanner

Recapitulare

Citiţi cu atenţie textul şi rezolvaţi cerinţele:

„Crivăţul din meazănoapte vâjâie prin vijelie,
Spulberând zăpada-n ceruri de pe deal, de pe câmpie.
Valuri albe trec în zare, se aşază-n lung troian,
Ca nisipurile dese din pustiul african.

Viscolul frământă lumea!... Lupii suri ies după pradă,
Alergând, urlând în urmă-i prin potopul de zăpadă.
Turmele tremură; corbii zbor vârtej, răpiţi de vânt,
Şi răchiţile se-ndoaie lovindu-se de pământ."

(Vasile Alecsandri, *Viscolul*)

1. Răspundeţi.
a) Ce tablou descrie poetul în aceste versuri?
b) Care este elementul naturii care domină acest tablou?

2. Formulaţi trei întrebări diferite legate de strofa a doua şi răspundeţi la ele.

3. Copiaţi patru perechi de substantive însoţite de adjective expresive.

4. Transcrieţi comparaţia din prima strofă şi explicaţi asemănarea.

5. Explicaţi expresiile: „potopul de zăpadă", corbii... „răpiţi de vânt".

6. Alcătuiţi două enunţuri în care cuvântul „frământă" să aibă sensuri diferite.

7. Copiaţi din strofa a doua o propoziţie care cuprinde o enumeraţie pe care să o subliniaţi, explicând punctuaţia.

8. Transformaţi propoziţia terminată cu semnul exclamării, utilizând în locul acestuia semnul întrebării şi punctul. Citiţi propoziţiile obţinute cu o intonaţie corespunzătoare semnelor de punctuaţie.

9. Informaţi-vă şi descrieţi una dintre vieţuitoarele prezentate în strofa a doua.

10. Descrieţi sala voastră de clasă utilizând mai multe numerale diferite.

Scanned with OKEN Scanner

EVALUARE

Citiţi cu atenţie textul şi răspundeţi:

„Dochia şi-a luat o turmă de mioare şi, pentru că era vreme rea, s-a îmbrăcat cu nouă cojoace. Cum mergea ea spre munte, întâlnea ghiocei şi toporaşi, care anunţau primăvara. În ziua dintâi a lui martie a fost aşa de cald, încât Dochia a aruncat un cojoc din cele nouă. A doua zi şi mai cald şi fata şi-a mai lepădat un cojoc."

(*Legende populare, Dochia*)

1. Răspundeţi la întrebările:
a) Când se petrece acţiunea?
b) Cine este personajul care apare în acest fragment?

2. Formulaţi două întrebări pornind de la text.

3. Transcrieţi numeralele din text, specificând felul acestora.

4. Alcătuiţi două propoziţii în care numeralul 22 să fie însoţit pe rând, de un substantiv masculin şi de unul feminin. Scrieţi numeralele cu litere.

5. Alcătuiţi o scurtă descriere a animalului favorit, utilizând propoziţii enunţiative şi câte o propoziţie exclamativă şi interogativă.

Scanned with OKEN Scanner

COMUNICAREA DESPRE PERSONAJUL LITERAR

DOMNU' TRANDAFIR

de *Mihail Sadoveanu*

Mihail Sadoveanu (1880-1961) s-a născut şi a urmat şcoala primară la Paşcani. Scriitor remarcabil, a adus o contribuţie importantă la îmbogăţirea şi valorificarea limbii române în peste o sută de opere.

A scris povestiri: „Hanu Ancuţei" („Iapa lui Vodă", „Balaurul"), nuvele: „Bordeienii", romane istorice: „Neamul Şoimăreştilor", „Fraţii Jderi", romane despre viaţa tradiţională românească: „Baltagul". De asemenea, a evocat natura în creaţii de o mare sensibilitate: „Ţara de dincolo de negură", „Împărăţia apelor".

Ştiaţi că... ?

- Tatăl lui M. Sadoveanu a fost avocat, iar mama sa, Profira Ursachi, se trăgea dintr-o familie de răzeşi.
- Primul învăţător de care povesteşte mai târziu scriitorul se numea Mihai Busuioc.
- Scriitorul a fost director al Teatrului Naţional din Iaşi şi membru al Academiei Române.

1. Înlocuiţi cuvintele scrise diferit cu altele din lecţie având acelaşi sens:

El era ***emoţionat*** când povestea copiilor despre ***măreţia*** strămoşilor şi privirea îi ***strălucea***. Pe sub ***plafonul*** scund al clasei ***se perindau*** eroii altor ***timpuri*** în ***coroanele*** lor de neguri. Copiii îl urmăreau ***vrăjiţi*** auzind parcă freamătul ***bătăliilor***.

Dascălul i-a învăţat să creadă în trecutul şi ***hărnicia*** poporului.

Scanned with OKEN Scanner

2. Completaţi enunţurile cu „c-am", „cam", „ne-a", nea", „v-a" sau „va".

- El ...a... spus că ...va... pleca mâine.
- Am ...am... uitat notele cântecului, pentru ...ca... exersat foarte puţin.
- Mama ...a... chemat la masă, iar ...a... Costică venise deja.
- Am înălţat un om de ...ne... de care eram foarte mândri.

3. Construiţi două comparaţii pentru cuvintele „seminţe", „învăţături".

4. Puneţi în ordine ideile principale şi reconstituiţi planul simplu de idei:

- ☐ Vestea mutării învăţătorului.
- ☐ Învăţătura sufletească.
- ☐ Preţuirea istoriei ţării.
- ☐ Farmecul poveştilor.

5. Dezvoltaţi explicaţiile de mai jos, realizând un portret moral al învăţătorului:

◆ „a fost un om deosebit"
- avea multe calităţi;
- iubea copiii şi profesia de învăţător;
- avea un suflet mare.

◆ „îi scânteiau privirile şi era şi el mişcat când ne spunea despre mărirea strămoşilor"
- se însufleţea, privirile îi străluceau şi era emoţionat când le vorbea copiilor despre faptele măreţe ale strămoşilor.

◆ „Parcă ridica o perdea de pe trecut"
- povestea şi explica istoria atât de frumos şi de convingător, astfel încât micii şcolari vedeau totul clar ca într-un spectacol.

◆ „Pe sub tavanul scund al casei treceau eroii altor vremuri în cununile lor de neguri."
- în acea clasă mică şi scundă treceau parcă eroii aceia necunoscuţi, încoronaţi şi învăluiţi în negura timpului.

◆ „Îi urmăream înfiorat, auzeam parcă freamătul luptelor şi, acasă, îi visam o noapte întreagă."
- şcolarul asculta vrăjit, atras de istoria ţării şi parcă auzea freamătul luptelor, iar acasă îi visa, atât era de impresionat de cele povestite;
- şcolarul era pasionat de istorie, iar imaginaţia lui bogată îl făcea să vadă aievea scenele de luptă.

Scanned with OKEN Scanner

◆ „ne-a învăţat să credem şi în alte lucruri, în trecutul şi vrednicia noastră, lucruri pe care mulţi le batjocoreau în acea vreme“

- pe lângă credinţa în Dumnezeu şi în ţară, el i-a învăţat pe copii să preţuiască istoria poporului şi să aibă încredere în hărnicia şi inteligenţa românilor, lucruri pe care mulţi le luau în râs în acea vreme.

◆ „Glasul lui curgea domol şi basmul ne fermeca pe toţi ca un cântec frumos.“

- le povestea frumos, cu un glas blând, fermecându-i ca la auzul unui cântec duios, încărcat de vrajă.

◆ „ne-am strâns toţi băieţii, unii plângeau şi am luat o hotărâre mare, să ne ducem şi noi cu Domnu' peste Siret“

– învăţătorul era atât de iubit de elevii săi, încât aceştia, când au auzit ca „Domnu'“ lor va fi mutat în alt sat, au hotărât să-l urmeze acolo;

- nu puteau să accepte gândul că se vor despărţi de dascălul lor.

◆ „dar Domnu' nu s-a dus nicăieri...“

- învăţătorul era atât de legat de oamenii din sat, de profesia lui, de copii, încât nu a plecat nicăieri.

6. Bifaţi cuvintele care arată sentimentele micilor şcolari la orele ţinute de Domnu' Trandafir.

☒ emoţie	☒ dragoste	☒ încredere	☐ indiferenţă
☒ admiraţie	☐ frică	☒ curiozitate	☐ ură

7. Alegeţi motivele pentru care elevii îl iubeau pe domnul Trandafir:

- ◉ era un om deosebit;
- ◉ îndrăgea profesia de învăţător;
- ◉ i-a făcut să preţuiască învăţătura;
- ○ era ataşat de oameni şi locuri;
- ◉ era apropiat de copii;
- ◉ iubea copiii;
- ◉ era blând;
- ◉ era drept şi cinstit;
- ◉ avea multe calităţi;
- ◉ le transmitea emoţia şi plăcerea învăţăturii;
- ◉ i-a determinat să-şi iubească ţara şi poporul;
- ◉ avea un suflet mare.

8. Selectaţi din lecţie şi din fragmentul dat cum era şcoala în care a învăţat Sadoveanu, apoi realizaţi o scurtă descriere a acesteia.

Scanned with OKEN Scanner

Reţineţi !

Povestirea „Domnu' Trandafir" evocă în pagini pline de duioşie imaginea primului dascăl, întipărită pentru totdeauna în sufletul şcolarului de odinioară.

Portretul Domnului Trandafir. *Ceea ce-l înduioşează pe şcolarul de odinioară este blândeţea învăţătorului oglindită în „ochii blajini" şi în zâmbetul său plin de bunătate. El îşi aduce aminte cu emoţie amănunte şi gesturi caracteristice care însufleţesc descrierea. Acestea sunt legate de momente semnificative ale lecţiilor, întipărite adânc în inima autorului.*

Pasiunea şi priceperea acestui dascăl făceau din fiecare moment al lecţiei un moment unic şi impresionant pentru micii şcolari. Înţelegerea sufletească dintre învăţător şi elevi era deplină, iar reacţiile copiilor erau cea mai grăitoare dovadă.

Vie şi încărcată de emoţii, atât pentru domnu' Trandafir cât şi pentru învăţăceii săi, era întotdeauna întâlnirea cu poveştile lui Creangă: „ne privea întâi blând, cu un zâmbet liniştit, ţinând cartea la piept, în dreptul inimii şi în bănci se făcea o tăcere adâncă, ca într-o biserică". Învăţătura cuprinsă în aceste povestiri le este dezvăluită elevilor cu blândeţe, cu admiraţie sinceră faţă de marele nostru povestitor şi cu infinită dragoste pentru copii.

Mai ales explicaţiile la istorie erau minunate: „Pe sub tavanul scund al clasei treceau eroii altor vremi în cununile lor de neguri". Şcolarii îl ascultau înfioraţi de măreţia strămoşilor şi de freamătul luptelor.

Ceea ce caracterizează în primul rând acest om modest cu vocaţie de dascăl este „învăţătura sufletească", adică toate lucrurile bune pe care a ştiut să le sădească în sufletele copiilor.

Scriitorul a înţeles că domnu' Trandafir le dăruia copiilor această învăţătură nu pentru că i se plătea, ci pentru că „avea un prisos de bunătate în el" şi avea pentru că „în acest suflet era ceva din credinţa şi din curăţenia unui apostol". El era încredinţat că învăţătura îl ajută pe om în viaţă şi avea convingerea că din acei pui de ţărani vor ieşi oameni adevăraţi.

Strădania neobosită a dascălului de a pregăti copiii pentru viaţă este demnă de laudă în acel colţ pierdut de ţară, unde învăţătorul putea să facă ceea ce voia.

Scanned with OKEN Scanner

Iar suprema recunoaştere a venit din partea elevilor săi: „nu ne-a învăţat niciodată din pricină că se temea de cei mari. Îi era drag să ne înveţe, şi parcă eram copiii lui, – asta am simţit-o totdeauna".

Dragostea şi respectul copiilor faţă de învăţătorul lor erau atât de mari încât, atunci când, rar, îi mustra cu vorbele: „Măi domnule!", lor le venea să intre în pământ de ruşine, iar când îi felicita, cu cuvintele: „Brava, băieţi!", simţeau bucuria domnului Trandafir.

Nu numai domnu' Trandafir îşi iubea elevii, dar şi copiii îşi îndrăgeau dascălul. Episodul legat de zvonul mutării domnului Trandafir în alt sat devine semnificativ. Copiii s-au strâns cu toţii, unii plângând, şi au hotărât să plece odată cu învăţătorul peste Siret.

Dar învăţătorul, statornic în dragostea pentru copii şi pentru meleagurile natale, a rămas în sat şi tot acolo l-au şi îngropat.

Naraţiunea se încheie trist şi emoţionant. Cu înţelegerea pe care ţi-o dă numai vârsta, şcolarul de odinioară, ajuns scriitor, simte cum tristeţea legată de trecerea timpului îi umple sufletul: „Nici şcoala unde m-a învăţat el nu mai este". Şcoala şi învăţătorul trăiesc intens în amintirea sa: „eu m-am dus să văd locul gol unde a fost o odaie scundă, în care ne era cald vara şi frig iarna. În locul acela odată a trăit un om...".

Ultima imagine este copleşitoare prin semnificaţii. Ea încununează portretul moral al dascălului. Este imaginea luminoasă a unui om adevărat, care şi-a dăruit viaţa copiilor, dând un sens înalt vieţii, cu modestie şi bunătate. El trăieşte încă prin învăţătura sufletească pe care le-a dat-o copiilor, ajutându-i să devină oameni adevăraţi. Chiar dacă omul este trecător pe pământ, în urma sa, înfruntând timpul, dăinuie valorile sufleteşti şi morale pe care acesta le întruchipează prin viaţa şi faptele sale.

Scanned with OKEN Scanner

Povestea lui Harap-Alb

– fragmente –

de *Ion Creangă*

Amu cică era odată într-o ţară un craiu, care avea trei feciori. Şi craiul acela mai avea un frate mai mare, care era împărat într-o altă ţară, mai depărtată. Şi împăratul, fratele craiului, se numea Verde-mpărat; şi împăratul Verde nu avea feciori, ci numai fete. Mulţi ani trecuse la mijloc de când aceşti fraţi nu mai avuse prilej a se întâlni amândoi. Iară verii, adică feciorii craiului şi fetele împăratului, nu se văzuse niciodată de când erau ei. Şi aşa veni împrejurarea de nici împăratul Verde nu cunoştea nepoţii săi, nici craiul nepoatele sale: pentru că ţara în care *împărăţea*[1] fratele cel mai mare era tocmai la o margine a pământului, şi crăia *istuilalt*[2] la altă margine.

.....

Amu cică împăratul acela, aproape de bătrâneţe, căzând la *zăcare*[3], a scris carte frăţine-său craiului, să-i trămită grabnic pe cel mai vrednic dintre nepoţi, ca să-l lase împărat în locul său după moartea sa. Craiul, primind cartea, îndată chemă tustrei feciorii înaintea sa şi le zice:

– Iaca ce-mi scrie frate-meu şi moşul vostru. Care dintre voi se simte destoinic a împărăţi peste o ţară aşa de mare şi bogată, ca aceea, are voie din partea mea să se ducă, ca să împlinească voinţa cea mai de pe urmă a moşului vostru.

Atunci feciorul cel mai mare iè îndrăzneală şi zice:

– Tată, eu cred că mie mi se cuvine această cinste, pentru că sunt cel mai mare dintre fraţi; de-aceea te rog să-mi dai bani de cheltuială, *straie de primineală*[4], arme şi cal de călărie, ca să şi pornesc, fără zăbavă.

– Bine, dragul tatei, dacă te bizuieşti că-i putè răzbate până acolo şi crezi că eşti în stare a cârmui şi pe alţii, alege-ţi un cal din herghelie, care-i vrea tu, ie-ţi bani cât ţi-or trebui, haine care ţi-or plăcè, arme care-i crede că-ţi vin la socoteală şi mergi cu bine, fătul meu.

---

[1]*împărăţea* – stăpânea
[2]*istuilalt* – celuilalt
[3]*zăcare* – boală
[4]*straie de primineală* – haine de schimb

Atunci feciorul craiului îşi ie cele trebuitoare, sărută mâna tătâne-său, primind *carte*[5] de la dânsul către împăratul, zice rămas bun fraţilor săi şi apoi încalecă şi porneşte cu bucurie spre împărăţie.

Craiul însă, vrând să-l ispitească, tace molcum şi, pe înserate, se îmbracă pe ascuns într-o piele de urs, apoi încalecă pe cal, iese înaintea fecioru-său pe altă cale şi se bagă sub un pod. Şi când să treacă fiu-său pe acolo, numai iaca la capătul podului îl şi întâmpină un urs mornăind. Atunci calul fiului de craiu începe a sări în două picioare, fornăind, şi cât pe ce să izbească pe stăpânu-său. Şi fiul craiului, nemaiputând struni calul şi neîndrăznind a mai merge înainte, *se întoarnă*[6] ruşinat înapoi la tatu-său. Până să ajungă la el, craiul pe de altă parte şi ajunsese acasă, dăduse drumul calului, *îndosise*[7] pielea cea de urs şi aştepta acum să vie fecioru-sâu. Şi numai iaca îl şi vede *viind*[8] răpede, dar nu aşa după cum se dusese.

– Da' ce-ai uitat, dragul tatei, de te-ai întors înapoi? zise craiul cu mirare. Aista nu-i semn bun, după cât ştiu eu.

– De uitat, n-am uitat nimica, tată, dar ia, prin dreptul unui pod, mi-a ieşit înainte un urs grozav, care m-a vârât în toţi spărieţii. Şi cu mare ce scăpând din labele lui, am găsit cu cale să mă întorc la d-ta acasă decât să fiu prada fiarelor sălbatece. Şi de-acum înainte, ducă-se, din partea mea, cine ştie, că mie unuia nu-mi trebuie nici împărăţie, nici nimica; doar n-am a trăi cât lumea, ca să moştenesc pământul.

.....

Atunci feciorul cel mijlociu, pregătindu-şi cele trebuitoare şi primind şi el carte din mâna tată-său către împăratul, îşi ie ziua bună de la fraţi, şi a doua zi porneşte şi el. Şi merge, şi merge, până ce înnoptează bine. Şi când prin dreptul podului, numai iaca şi ursul: mor! mor! mor! Calul fiului de craiu începe atunci a forăi, a sări în două picioare şi a da înapoi. Şi fiul craiului, văzând că nu-i lucru de şagă, se lasă şi el de împărăţie şi, cu ruşinea lui, se întoarce înapoi la tată-său acasă.

A fost rândul feciorului cel mic să-i vorbească împăratului:

– Dă-mi voie ca să mă duc şi eu pe urma fraţilor mei; nu de altă, dar ca să-mi încerc norocul. Şi ori oiu putè izbuti, ori nu, dar îţi făgăduiesc că, odată pornit din casa d-tale, înapoi nu m-oiu mai întoarce, să ştiu bine că m-oiu întîlni şi cu moartea în cale.

---

[5]*carte* – aici, scrisoare
[6]*se întoarnă* – se întoarce
[7]*îndosise* – ascunsese
[8]*viind* – venind

Scanned with OKEN Scanner

– Lucru negândit, dragul tatei, să aud aşa vorbe tocmai din gura ta, zise craiul. Fraţii tăi au dovedit că nu au inimă într-înşii, şi din partea lor mi-am luat toată nădejdea. Doar tu să fii mai viteaz, dar parcă tot nu-mi vine a crede. Însă, dacă vrei şi vrei numaidecît să te duci, eu nu te opresc, dar mi-i nu cumva să te întâlneşti cu *scârba*[9] în drum şi să dai şi tu cinstea pe ruşine, c-apoi atunci curat îţi spun că nu mai ai ce căuta la casa mea.

– Apoi dă, tată, omul e dator să se încerce. Am să pornesc şi eu într-un noroc, şi cum a da Dumnezeu! Numai, te rog, dă-mi calul, armele şi hainele cu care ai fost d-ta mire, ca să mă pot duce.

.....

– Apoi dă, tată, cum a da târgul şi norocul; am de trecut prin multe locuri şi nu vreau să mă ieie oamenii la ochi. M-oiu duce şi eu cât călare, cât pe jos, cum oiu putè.

Şi zicând aceste, pune *tarniţa*[10] pe cal, *anină*[11] armele la *oblânc*[12], îşi iè merinde şi bani de ajuns, schimburi în *desagi*[13] şi o *ploscă*[14] plină cu apă. Apoi sărută mâna tată-său, primind carte de la dânsul către împăratul, zice rămas bun fraţilor săi şi a treia zi către sară porneşte şi el, mergând din pasul calului. Şi merge el, şi merge, până ce înnoptează bine. Şi, când prin dreptul podului, numai iaca îi iesă şi lui ursul înainte, mormăind înfricoşat. Calul atunci *dă năvadă*[15] asupra ursului, şi fiul craiului, ridicând buzduganul să deie, numai iaca ce aude glas de om zicând:

– Dragul tatei, nu da, că eu sunt.

Atunci fiul craiului descalecă, şi tată-său, cuprinzându-l în braţe, îl sărută şi-i zice:

– Fătul meu, bun tovarăş ţi-ai ales; de te-a învăţat cineva, bine ţi-a priit, iară de-ai făcut-o din capul tău, bun cap ai avut. Mergi de-acum tot înainte, că tu eşti vrednic de împărat. Numai ţine minte sfatul ce-ţi dau: în călătoria ta ai să ai trebuinţă şi de răi şi de buni, dar să te fereşti de omul roş, iară mai ales de cel spân, cît îi putè; să n-ai de-a face cu dânşii, căci sunt foarte *şugubeţi*[16]. Şi, la toată întâmplarea, calul, tovarăşul tău, te-a mai sfătui şi el ce ai să faci, că de multe primejdii m-a scăpat şi pe mine în tinereţele mele! Na-ţi acum şi pelea asta de urs, că ţi-a prinde bine vreodată.

.....

---

[9] *scârbă* – aici, grijă, necaz, nenorocire
[10] *tarniţă* – şa
[11] *anină* – atârnă
[12] *oblânc* – partea din faţă, mai ridicată, a şeii
[13] *desagă* – traistă
[14] *ploscă* – vas pentru băutură
[15] *dă năvadă* – dă năvală, se repede
[16] *şugubăţ* – aici, primejdios, înşelător

Scanned with OKEN Scanner

GEORGE ENESCU

după *Viorica Huber*

Compozitorul George Enescu s-a născut la 19 august 1881 în Liveni, azi comuna George Enescu, lângă Dorohoi, şi a murit la Paris, în 1955.

A luat lecţii de muzică mai întâi în sat, apoi a fost trimis să studieze la Viena, unde îşi ia diploma de absolvent la doar 13 ani. După doi ani merge la Conservatorul din Paris, unde îşi termină studiile în mod strălucit.

La 16 ani a scris „Poema Română". Creaţia sa mai cuprinde trei simfonii, suite, piese instrumentale, lieduri, poemul simfonic „Vox maris", şi opera „Oedip".

Citiţi şi aflaţi mai mult !

Iată ce povesteşte George Enescu despre copilăria sa:

„Sunt născut la ţară. Tatăl meu era agricultor, fiul unui preot ortodox. O clipă, atras de chemarea preoţiei, firea lui viguroasă şi energică l-a făcut să renunţe, după câteva luni de chibzuială, la o viaţă contemplativă. Era afectuos, dar iute la mânie; câteodată răcnea în chip îngrozitor, dar din fericire se mărginea la atât. Nu-mi amintesc să-l fi văzut vreodată făcând un gest necugetat, fată de nimeni. Când găsea, ziua, câte un lucrător copleşit de căldură, dormind într-un şanţ – clima la noi este cea a Siberiei, iarna, şi a Saharei – vara – se ferea să-l trezească, îl privea în tăcere şi zicea încet: «Dacă doarme, înseamnă că trebuie să prindă puteri...». Dar când lucrătorul se deştepta de la sine, Doamne, ce ţipete! Parcă-l aud. Era un om robust, plin de sănătate, care degaja o energie binefăcătoare. Până la moartea sa, survenită în 1919, m-a ajutat să lupt împotriva unei înclinări peste măsură de puternice, către înduioşare şi emotivitate, moştenită de la mama.

Mama mea era... mama ! Aceasta spune tot. O mamă admirabilă, duioasă, prea iubitoare poate. Aş putea să mă plâng doar că nu am fost numai un copil răsfăţat, ci şi un copil iubit peste măsură, până la sufocare. N-aş putea aduce nici o învinuire părinţilor mei, deoarece am fost al optulea copil şi totuşi singurul; şapte fraţi şi surori s-au născut înaintea mea. Doi au murit de mici; o anginâ difterică, în

Scanned with OKEN Scanner

1878, i-a răpus pe ceilalţi cinci. Părinţii mei au trăit trei ani într-o mare nelinişte, căci nădăjduiau ca un nou născut să şteargă, nu amintirea, dar lipsa celorlalţi.

(...) Când mi-amintesc de copilărie, parcă mai simt încă în jurul meu grija plină de teamă în care creşteam. Mă păzeau de cele mai neînsemnate primejdii, tremurau la cel mai mic semn. În această seră înăbuşitoare şi plină de patimă am crescut prea repede. Şi dacă sunt astăzi un om mai mult decât sensibil, ca o rană vie, pricina, cred, o datorez copilăriei mele.

Totuşi, acei ani petrecuţi la ţară mi-au lăsat cele mai frumoase amintiri: doar am crescut în aer liber, în mijlocul animalelor şi plantelor, având sub ochi nesfârşite lanuri de grâu, de orz, de ovăz şi de porumb! Tatălui meu îi plăcea să ducă o viaţă simplă; el nu trăia ca un boier, ci ca un mic proprietar. Cei mai mulţi dintre săteni lucrau la el. Îi plătea mai mult decât bine, îi sprijinea şi-i ajuta în mii de feluri. Pot spune că era un stăpân bun.

Mama era, ca şi tatăl meu, dintr-o familie de preoţi ortodocşi. Iată-mă deci de două ori pecetluit; ca om al gliei şi ca mistic. Pământul şi religia au fost cele două divinităţi ale copilăriei mele. Le-am rămas credincios, într-un anumit fel...

(...) Muzica face parte din primele mele amintiri; nu au existat niciodată hotare între mine şi arta mea. Cred că gândirea, pulsaţia, viaţa mi-au fost totdeauna împletite cu muzica. Totuşi, în prima copilărie nu am trăit într-o ambianţă muzicală. Mama nu avea decât instinct muzical, iar tatăl meu, în răgazurile pe care i le lăsa agricultura, cânta uneori la vioară, ca amator. De altfel, locuiam la ţară şi vă închipuiţi ce viaţă muzicală putea să existe într-un sătuleţ pierdut, în fundul Moldovei.

(...) Dar să revenim la copilărie. Eram, dacă-mi amintesc bine, un copil silitor şi chiar destul de conştiincios! La patru ani ştiam să citesc, să scriu, să adun şi să scad. Nu era meritul meu, căci îmi plăcea învăţătura şi aveam groază de aproape toate jocurile, mai cu seamă de cele brutale; le găseam nefolositoare, având simţământul că pierd timpul; fugeam de zgomot şi de vulgaritate, iar mai mult decât orice simţeam un fel de spaimă înnăscută în faţa vieţii. Ciudat copil, nu? Trebuie să remarc însă că tendinţa spre concentrare nu mă împiedica să am un caracter destul de dificil, să fiu uneori chiar violent. La vârsta de 8 ani am învăţat să joc crochet. Jucam cu patimă, dar când pierdeam mă supăram şi aruncam ciocănelul în toate direcţiile, cu riscul de a sparge capul tovarăşilor mei de joc. Tatăl meu, care mă observa în tăcere, se hotărî să intervină; niciodată nu m-a bătut, ca de altfel nici mama, însă mă pedepsea punând la încercare amorul meu propriu. El învăţă deci să joace crochet mai bine ca mine şi mă învinse fără milă. Vrând-nevrând, a trebuit să-mi înghit necazul şi să mă refugiez într-o prefăcută nepăsare... Cam în acelaşi timp, tata m-a învăţat să călăresc. Într-o zi mergeam alături, pe un drum prăfuit şi pustiu; calul meu făcu o săritură în lături şi eu căzui în praf. M-am sculat repede şi, cercetând împrejurimile, strigai: «Tată, nu m-a văzut nimeni căzând?» Oh! Amorul propriu al micului George Enescu!"

Scanned with OKEN Scanner

Știați că... ?

➵ George Enescu avea doar trei ani când a auzit pentru prima dată un taraf de lăutari, iar a doua zi a întins un fir de aţă pe o bucată de lemn – în loc de vioară –, încercând să imite ce auzise.

➵ Prima lucrare clasică pe care a cântat-o a fost „Sonata primăverii“ de Beethoven.

➵ „Poema Română“, compusă în 1897, a fost cântată în primă audiţie la Paris (1889).

➵ Enescu lucra 16 ore în fiecare zi.

➵ O stradă din Paris îi poartă numele.

➵ La Dorohoi, în casa unde a locuit compozitorul în anii tinereţii, a fost organizat în anul 1957 un muzeu memorial în care se oferă plăcute momente de audiţii muzicale.

➵ În 1955 s-a reconstruit, pe locul unde s-a născut Enescu, la Liveni, o nouă clădire din care se degajă o puternică atmosferă de familie.

➵ În fiecare an, la Bucureşti se organizează festivalul internaţional „George Enescu“.

1. Legaţi numele marilor artişti români de domeniul artistic în care s-au afirmat:

Constantin Brâncuşi ●	● pictură
Nicolae Grigorescu ●	● literatură
George Enescu ●	● sculptură
Mihai Eminescu ●	● muzică

Mic dicţionar

a desluşi – a deosebi, a distinge, a diferenţia;
tainic – misterios, enigmatic;
măiastru – minunat, încântător, fermecător, vrăjit;
pitulat – ascuns;
zvon – vorbă, rumoare, murmur.

2. Alcătuiţi enunţuri cu sensurile cuvântului „zvon“.

3. Dezvoltaţi în povestire următorul plan de idei, şi numerotaţi ideile:

☐ Micul Jurjac desluşeşte glasurile naturii.
☐ La patru ani el aruncă în foc vioara-jucărie primită în dar.
☐ Tatăl său îi cumpără o vioară adevărată.

Scanned with OKEN Scanner

☐ Începe să cânte sub îndrumarea lăutarului din sat.
☐ La cinci ani şi jumătate compune întâia sa „operă".
☐ La şapte ani pleacă să studieze la Viena şi Paris.
☐ La 17 ani scrie „Poema Română" făcând cunoscut în lume numele ţării sale.

4. Încercuiţi cuvintele arătând însuşirile lui George Enescu desprinse din lecţie:

- hotărârea;
- simţul muzical
- auzul fin
- sensibilitatea la glasurile naturii
- nervozitatea
- modestia
- dorinţa de a cânta
- talentul muzical uimitor
- îngâmfarea
- pasiunea de a studia
- ambiţia de a deveni compozitor
- dragostea de ţară

5. Ilustraţi însuşirile compozitorului descoperite la exerciţiul anterior, folosind argumente din text.

6. Completaţi o microcronologie enesciană.

- La patru ani neîmpliniţi .....
- La patru ani .....
- La cinci ani şi jumătate .....
- La şapte ani .....
- La şaisprezece .....

7. Spuneţi-vă părerea !

De ce credeţi că prima sa „operă" s-a intitulat „Pământ românesc", pentru ca mai târziu, la şaisprezece ani să compună „Poema Română"? Ce observaţi în titlurile compoziţiilor? Ce credeţi că a urmărit compozitorul?

8. Alcătuiţi familia cuvântului „român".

român – româncă – ..... – ..... – .....

9. Găsiţi şi alte explicaţii ale comportării viitorului muzician:

◆ „Cu mâini tremurătoare, ia jucăria-vioară şi o aruncă drept în foc"
- nu voia să se joace de-a muzica;
- voia să cânte cu adevărat;
- iubea cu ardoare muzica.

Scanned with OKEN Scanner

◆ „... lăutarul din sat, care după câteva lecţii nu mai avea ce să-i arate micuţului învăţăcel"
- era atât de talentat, încât după câteva lecţii ştia tot atât cât lăutarul care îi era dascăl.

◆ „Oricât de mare era talentul său înnăscut, George studia ceasuri întregi, muncind fără oprire"
- oricât de talentat ar fi fost, fără studiu şi muncă nu-şi putea realiza visul.

◆ „Dorea să facă recunoscut numele ţării sale iubite, gingăşia şi forţa cântecului românesc."
- îşi iubea cu sinceritate ţara;
- era mândru de frumuseţea folclorului românesc, pe care dorea să o arate lumii întregi.

10. Înlocuiţi cuvintele subliniate cu altele având acelaşi sens din lecţie:

Micul Jurjac ştia ***să deosebească*** acele ***misterioase*** şi ***uimitoare*** glasuri ***ascunse*** prin frunzele livezii părinteşti. Copilul asculta ***şuieratul domol*** al vântului şi ***sunetul*** tălăngilor de parcă ar fi fost ***fermecat***. În ciuda talentului său ***nativ***, George studia ***ore*** întregi, muncind ***necontenit***. Visul său era ***să ajungă*** compozitor.

11. Completaţi enunţurile cu ajutorul cuvintelor obţinute din următorii termeni: *nod, nor, noapte, negură, nou, nămol.*

Exemplu: *nod → înnodat*

- Sfoara era ..... şi copilul se chinuia s-o desfacă.
- Cerul este ..... şi posomorât.
- Vârful muntelui ..... de-abia se vede în zare.
- Pe ....., au plecat la drum.
- Băiatul se uita cu tristeţe la bocancii săi ..... .
- Copilul ..... din cap până-n picioare, era foarte mândru de hainele sale.

Citiţi şi aflaţi mai mult !

George Enescu (1881-1955), compozitor, violonist, pianist, dirijor şi pedagog, este considerat cel mai important muzician român.

La vârsta de 5 ani apare în primul său concert şi începe studii de compoziţie sub îndrumarea profesorului şi compozitorului Eduard Caudella. G. Enescu a

Scanned with OKEN Scanner

cunoscut din copilărie folclorul, prin intermediul tarafurilor populare. Primele îndrumări muzicale le-a primit de la părinţii săi şi de la un vestit lăutar, Niculae Chioru. Imaginile şi tradiţiile acestor locuri îl vor influenţa pe Enescu în toată creaţia sa.

Compozitorul provine dintr-o familie unde muzica era la loc de cinste. Străbunicul Enea Galin era cântăreţ la strană înzestrat cu o voce deosebită. Bunicul, Gheorghe Enescu, preot, deci şi el înzestrat cu o voce uimitoare. Tatăl, Costache Enescu, moştenise talentul vocal al strămoşilor săi, dar nu a dorit să practice, fiind învăţător, apoi agricultor. La numai cinci ani, Enescu a compus prima sa lucrare, „Pământ românesc".

Îndemnat de Caudella, a plecat la Viena, unde a primit o educaţie muzicală vastă, studiind alături de marii compozitori ai vremii.

La treisprezece ani absolvă Conservatorul din Viena şi se întoarce la Bucureşti, unde susţine un concert de succes alături de reputatul său profesor şi dirijor de la Viena.

12. Realizaţi acordul adjectivelor dintre paranteze:

- Râsetele (zglobiu) ale copiilor răsunau în parc.
- Admiram (auriu) copaci arzând ca nişte torţe ale toamnei.
- Frunzele (ruginiu) învăluiau pădurea într-o lumină (arămiu).
- Se auzea foşnetul (domol) al pădurii (fremătător) în depărtările (străveziu) ale văzduhului.

Reţineţi !

George Enescu este simbolul geniului românesc. De mic copil îi plăcea să asculte glasul naturii, zvonul tălăngilor şi şoaptele vântului. Dorea din toată inima să cânte la vioară. Şi încet, încet, muzica a pătruns în viaţa sa pentru a-l aduce în veşnicie. El a făcut să fie cunoscute peste hotare numele ţării noastre şi bogăţia cântecului popular românesc, din care s-a inspirat. Cu dăruire şi pasiune faţă de muzică, studiind neîncetat şi cu ambiţie, a ajuns un desăvârşit violonist, pianist, dirijor, şi compozitor.

Să învăţăm din viaţa unor personalităţi !

George Enescu era înzestrat cu o memorie fenomenală. Legat de aceasta, celebrul violonist Yehudi Menuhin, fost elev al lui Enescu, îşi aminteşte:

„În timpul lecţiei noastre a apărut neanunţat Maurice Ravel, întrerupându-ne. Acesta adusese manuscrisul sonatei sale pentru vioară şi pian, pe care abia o scrisese. Cerneala nu era încă bine uscată şi dorea să încerce sonata imediat. Enescu s-a scuzat în modul cel mai politicos faţa de tata şi de mine, rugându-ne

Scanned with OKEN Scanner

Maurice Ravel

să aşteptăm până va repeta lucrarea, adăugând că va relua lecţia după aceea. Cu Ravel la pian, Enescu a interpretat sonata citind notele pentru prima oară, aproape la perfecţie. Era o lucrare grea, lungă, cu multe nuanţe interesante de jazz şi blues care atrăgeau atât de mulţi compozitori din Europa, la acea vreme. Când au terminat, Ravel s-a declarat încântat şi s-a pregătit de plecare. Enescu l-a oprit spunându-i: *«Nu, hai să mai încercăm o dată, să fim siguri»*. Enescu a pus notele la o parte şi a cântat întreaga lucrare din memorie. Tata şi cu mine am rămas uluiţi, de altfel ca şi Ravel."

Ştiaţi că... ?

- Viena este numit şi „oraşul valsului".
- Johann Strauss este autorul a peste 500 de valsuri, dintre care: „Dunărea Albastră", „Povestiri din pădurea vieneză", „Sânge vienez", „Vânt de primăvară".
- Johann Strauss-fiul este descendent al unei familii de muzicieni austrieci, tatăl său fiind dirijor şi compozitor.
- Iosif Ivanovici, cel care a compus valsul „Valurile Dunării", şi-a desfăşurat activitatea în cadrul armatei, fiind ofiţer, şef de muzică în Galaţi şi apoi în Bucureşti, scriind muzică pentru fanfară, muzică pentru pian şi muzică vocală.

Compunere

Alcătuiţi o compunere cu titlul „Glasurile livezii".

Glasurile livezii

În spatele casei albe, cu cerdac ţărănesc de lemn, începe livada. Îi place să păşească încet în livada înflorită, cu pomi tineri şi zvelţi, cu iarba moale peste care au nins florile cu miresme proaspete. Dar mai ales îi place să asculte glasurile măiestre, ascunse într-însa.

Poate că oamenii mari nu prea le iau în seamă. Poate că unii nici nu le ascultă. Însă el, Jurjac, deşi nu are nici patru ani împliniţi, ştie să

Scanned with OKEN Scanner

desluşească acele tainice şi minunate glasuri pitulate prin frunze. El ştie să asculte zumzetul albinelor harnice culegând mierea din livada părintească încărcată de flori.

Îi plac nespus şi cântecele feluritelor pasări şi ţârâitul vesel al greierilor şi vuietul molcom al vântului prin crengi, şi zvonul dulce şi depărtat al tălăngilor. Totdeauna le ascultă în tăcere, nemişcat, de parc-ar fi vrăjit. Atât de frumos îi picură în auz aceste şoapte fermecate ale naturii. Şi ceea ce e mai tulburător, e că poate să le audă din nou, oricând vrea, chiar atunci când e în pătuc, seara, în odaia sa. Atunci glasurile livezii răsuna dulce şi la fel de clar, dar înăuntrul său. Este ca şi cum el, Jurjac, le-ar fi închis într-un sipet fermecat, de unde le poate scoate de câte ori doreşte, aşa cum le-a auzit mai înainte.

E un mare dar să nu uiţi nicio melodie, niciun tril, nicio şoaptă pe care le auzi în jurul tău. El iubeşte muzica nespus de mult, o aude fremătând şi o descoperă pretutindeni.

Scanned with OKEN Scanner

MEŞTERUL NICU

după *Alexandru Vlahuţă*

Scriitorul Alexandru Vlahuţă (1858-1919) s-a născut în comuna Pleşeşti, judeţul Vaslui. În opera sa „România Pitorească" descrie cu dragoste şi mândrie frumuseţile ţării. În lucrarea „Pictorul N. Grigorescu" scriitorul povesteşte cu veneraţie viaţa artistului şi îi descrie opera cu entuziasm.

1. Clasificaţi în:

Pictori	Scriitori	Sculptori	Compozitori

Nicolae Grigorescu, Cezar Petrescu, Ciprian Porumbescu, Constantin Brâncuşi, George Enescu, Mihai Eminescu, Ştefan Luchian, Dimitrie Paciurea, Nicolae Tonitza.

2. Portofoliu

Vizitaţi Muzeul de Artă din oraşul (judeţul) vostru. Notaţi numele pictorilor şi tablourilor care v-au plăcut.

Aţi văzut vreun tablou autentic de Nicolae Grigorescu? Cum se numea?

3. Paginã de dicţionar

Reţineţi sensurile cuvintelor şi alcătuiţi propoziţii cu acestea.

biata mamă – sărmană, necăjită, amărâtă;
a se trudi – a munci din greu, a se căzni;
a zugrăvi – a picta, a vopsi o locuinţă;
tezaur – avere, comoară, obiect de preţ.

4. Bifaţi varianta potrivită:

„cu acul ne-a crescut" înseamnă:
- ❑ cosea haine;
- ❑ era croitoreasă;
- ❑ broda.

„am intrat la un iconar" înseamnă:
- ❑ a intrat ucenic;
- ❑ a intrat la stăpân;
- ❑ s-a mutat la el.

„icoane cu noroc" înseamnă:
- ❑ care aduc noroc;
- ❑ care ocrotesc;
- ❑ cumpărate ieftin.

Scanned with OKEN Scanner

5. Dezvoltaţi planul de idei şi povestiţi textul:

- ☐ Mama a trudit să-şi crească singură cei şapte copii.
- ☐ La zece ani, Nicolae intră ucenic la un iconar.
- ☐ La 12 ani, vinde primele iconiţe pictate de el.
- ☐ Micul iconar a devenit marele pictor N. Grigorescu.
- ☐ Pictorul şi-a iubit mult ţara.

6. Observaţi !

Un cuvânt are mai multe înţelesuri. Alegeţi-l pe cel potrivit.

a da

- ⊙ Domnul învăţător i-a ***dat*** prilejul lui Ionel să se îndrepte. — *- i-a acordat şansa*
- ⊙ Profesorul i-a ***dat*** premiul obţinut. — *- a împrumuta*
- ⊙ Ionel i-a ***dat*** colegului un roman poliţist. — *- a înmâna*
- ⊙ Elevii ***au dat*** răspunsuri frumoase. — *- a răspunde*
- ⊙ Copiii ***au dat*** năvală în clasă. — *- s-au năpustit*

a intra

- ⊙ Mama ***a intrat*** în casă. — *- a se angaja*
- ⊙ Băiatul ***a intrat ucenic*** la un iconar. — *- a se micşora*
- ⊙ Bluza ***a intrat la apă***. — *- a pătrunde*
- ⊙ Copilul ***a intrat*** în noroi. — *- a dat de necaz*
- ⊙ Ionel ***a intrat*** în încurcătură. — *- a călcat*

a trece

- ⊙ Ciobanii ***au trecut*** munţii. — *- a se ofili*
- ⊙ Toţi elevii ***au trecut*** clasa. — *- a promova*
- ⊙ Trandafirii ***s-au trecut***. — *- a se scurge*
- ⊙ Timpul ***a trecut*** repede. — *- a traversa*

a pune

- ⊙ Tata ***a pus*** un bec nou. — *- a planta*
- ⊙ Bunicii ***au pus*** răsad de roşii. — *- a aşeza*
- ⊙ Irina ***a pus*** cartea în ghiozdan. — *- a monta*

7. Alcătuiţi enunţuri cu următoarele expresii:

- ✔ „a da la iveală“ - a descoperi
- ✔ „va da împrumut“ - a împrumuta
- ✔ „a da de ştire“ - a vesti
- ✔ „a da socoteală“ - a răspunde

8. Baraţi varianta greşită.

Fata *ce-a/cea* mică a împăratului era *cea/ce-a* mai harnică.
Nu am înţeles *ce-a/cea* spus.

Scanned with OKEN Scanner

Ce-a/cea făcut şi de *ce-a/cea* plecat?
Băiatul spune *căi/că-i* bine bunica lui.
Crede *că-i/căi* va spune mamei adevărul.
A apucat-o pe *căi/că-i* greşite.

9. Bifaţi ce este adevărat.

Lectura prezintă:
- ❑ povestea vieţii marelui pictor;
- ❑ o întâmplare din copilăria pictorului.

Nicolae Grigorescu a avut o copilărie:
- ❑ grea;
- ❑ lipsită de griji.

Cea mai fericită zi din viaţa copilului a fost când:
- ❑ a pictat întâia oară;
- ❑ a fost la târg cu primele iconiţe;
- ❑ i-a adus mamei primii bani câştigaţi de el.

Pictorul a realizat tablouri înfăţişând:
- ❑ viaţa de la ţară (ţărani, ciobănaşi, care cu boi, peisaje, hore, târguri) etc.
- ❑ scene din Războiul pentru Independenţă din 1877;
- ❑ sfinţi pe zidurile mănăstirilor;
- ❑ mari voievozi.

Mănăstirile unde a pictat fresce:
- ❑ Agapia;
- ❑ Căldăruşani
- ❑ Voroneţ;
- ❑ Zamfira.

Casa memorială „Nicolae Grigorescu" se află:
- ❑ la Bucureşti;
- ❑ la Câmpina;
- ❑ la Ploieşti.

10. Descoperiţi pentru fiecare însuşire fapte şi idei din operă prin care să o motivaţi.

Copilul Nicolae Grigorescu:

✔ **harnic** – la zece ani a intrat ucenic la un iconar; acolo mătura, legăna copilul şi observa cum lucrează meşterul;
✔ **talentat** – a învăţat să picteze icoane singur, trăgând cu ochiul la meşter;
✔ **perseverent** – picta singur iconiţe la 12 ani;
✔ **legat de familie** – a mers să vândă icoane ca să-şi ajute familia cu bani;
✔ **modest** – .....
✔ **iubitor** – .....
✔ **sincer** – .....
✔ **cu dragoste de ţară** – .....

Scanned with OKEN Scanner

Mama pictorului:

- ✔ **văduvă** – îi murise soţul;
- ✔ **mamă iubitoare** – şi-a crescut singură, cu greu, cei şapte copii;
- ✔ **harnică** – .....
- ✔ **răbdătoare** – .....
- ✔ **blândă şi bună** – .....
- ✔ **iubitoare de învăţătură** – .....
- ✔ **ambiţioasă pentru copiii ei** – .....
- ✔ **sensibilă** – .....

11. Reuniţi observaţiile de la exerciţiul 9, realizând portretul mamei şi pe cel al copilului Grigorescu.

Reţineţi !

Lectura conţine o lecţie de viaţă emoţionantă.

Nicolae Grigorescu s-a născut într-o familie de ţărani. Rămas orfan, şi-a câştigat de mic existenţa pictând icoane. Mai târziu a executat picturi pe pereţii mănăstirilor. A participat la Războiul pentru Independenţă din 1877. Şi-a desăvârşit talentul la Paris.

Devenind cunoscut, a participat la numeroase expoziţii cu tablouri care îmbogăţesc tezaurul artei româneşti.

Învăţătura pe care copiii trebuie să o reţină este aceea că numai prin muncă perseverentă poţi reuşi în viaţă.

Citiţi şi aflaţi mai mult !

Nicolae Grigorescu (1838 -1907) s-a născut în comuna Pitaru, lângă Bucureşti, într-o casă ţărănească plină de copii şi de nevoi. După ce capul familiei moare, familia se mută la Bucureşti şi Nicolae intră ucenic la Anton Chladek.

Pictează icoane, apoi împreună cu un frate mai mare pictează câteva biserici (Căldăruşani, Zamfira, Agapia).

În 1861 ajunge la Paris, unde îşi desăvârşeşte arta.

Interesul şi simpatia artistului pentru oamenii din popor (ţărăncuţe voioase, mândre în costumele lor populare) şi pentru frumuseţile naturii se reflectă în opera sa.

Mânat de un puternic sentiment patriotic, participă la Războiul pentru Independenţă din 1877. Transpune pe pânză eroismul şi jertfa românilor pentru libertate (scene de luptă, chipuri de ostaşi).

O imagine a satului românesc se conturează în scenele cele mai simple: un car cu boi trece un vad, altul vine agale încărcat cu fân, un ţăran îşi ară ogorul, două fete torc la poartă, un convoi de căruţe vine la târg, un ciobănaş păzeşte turma. Ţăranii din picturile lui Grigorescu împărtăşesc o stare de voioşie, de încredere şi optimism.

Scanned with OKEN Scanner

Lectură

UN EXPLORATOR ROMÂN

după *Constantin Motaş*

Emil Racoviţă (1868-1947) a fost un renumit speolog (specialist în studiul peşterilor) şi biolog român, considerat fondatorul biospeologiei (studiul faunei din subteran – peşteri şi pânze freatice). El participă ca biolog la expediţia belgiană în Antarctica (1897-1899).

Citiţi şi aflaţi mai mult !

☞ *Antarctica* este continentul ce înconjoară Polul Sud al Pământului, iar Arctica se află lângă Polul Nord al Pământului.

☞ *Polul Sud* reprezintă 90% din apa dulce a întregii planete. La Polul Sud vântul poate să bată cu peste 100 km/h, iar temperaturile pot fi mai scăzute de –40 °C.

☞ *Pinguinii* sunt foarte bine adaptaţi la frig, având un strat gros de grăsime (4 cm) şi pene dese şi lungi. Ei pot suporta astfel temperaturile foarte joase din Antarctica sau Noua Zeelandă. Pinguinul imperial este cel mai mare dintre pinguini, având o înălţime de 1,20 m şi o greutate de 20-45 de kilograme.

☞ *Grigore Cobălcescu* (1831-1892) a fost primul geolog (cel care studiază modul de formare, alcătuirea şi istoria dezvoltării globului terestru) al ţării noastre. El a scris prima lucrare românească de geologie, „Calcarul de la Răpidea“ (1862).

1. Completaţi enunţurile următoare:

Emil Racoviţă l-a avut în copilărie ca învăţător la Iaşi pe ..... . În liceu, l-a avut profesor pe ..... . A urmat studiile universitare la ..... . S-a îmbarcat pe vasul ..... în calitate de ..... timp de ..... ani. Sosind la ..... îşi începe cercetările legate de ....., ... şi ..... .

Au rămas timp de ..... luni în Antarctica, adunând un tezaur de observaţii ..... .

Scanned with OKEN Scanner

2. Baraţi trăsăturile care nu i se potrivesc cercetătorului român:

- profesionist
- bun organizator
- entuziast
- vesel
- bun tovarăş
- tăcut
- curajos
- patriot
- temător
- inteligent
- retras
- activ

3. Răspundeţi !

Care au fost rezultatele expediţiei la Polul Sud ale echipajului de pe vasul „Belgica“, cu răsunet în lumea oamenilor de ştiinţă?

4. Portofoliu

Documentaţi-vă pe Internet şi notaţi ce alte merite mai are savantul român Emil Racoviţă, ca deschizător de drumuri în domeniul ştiinţei.

5. Povestiţi colegilor voştri ce v-a impresionat mai mult la Muzeul de Ştiinţele Naturii „Grigore Antipa“ din Bucureşti.

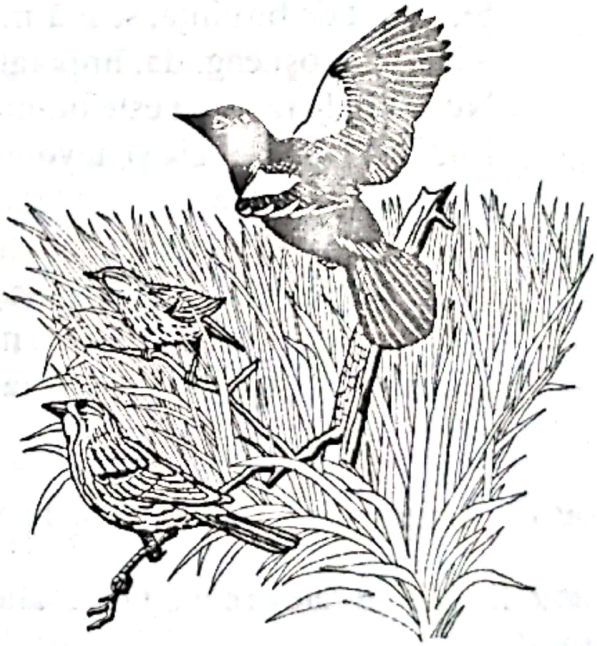

Citiţi şi aflaţi mai mult !

Grigore Antipa (1867-1944) a fost un strălucit biolog, zoolog, ihtiolog (cel care se ocupă de studiul peştilor), ecolog, oceanolog şi profesor universitar român. Este primul om de ştiinţă care a iniţiat legea pescuitului în România, fiind considerat unul dintre primii ecologi ai Europei, sesizând importanţa mediului în viaţa oamenilor. A publicat peste 111 lucrări ştiinţifice şi a fost membru al mai multor academii străine.

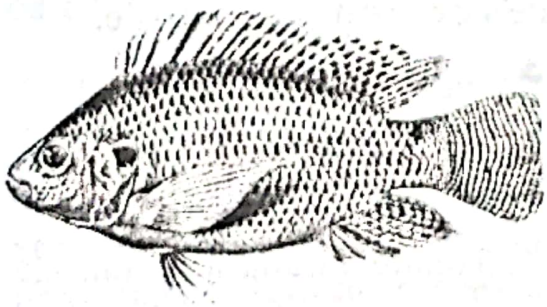

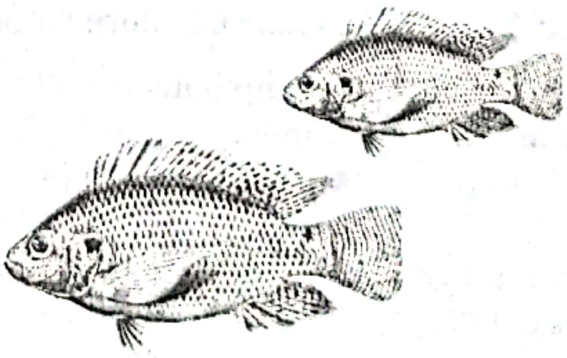

Scanned with OKEN Scanner

Recapitulare

Citiţi cu atenţie textul următor şi răspundeţi.

„La un semn deschisă-i calea şi s-apropie de cort
Un bătrân atât de simplu, după vorbă, după port.
– Tu eşti Mircea?
– Da-împărate!
– Am venit să mi te-nchini,
De nu, schimb a ta coroană într-o ramură de spini.
– Orice gând ai, împărate, şi oricum vei fi sosit,
Cât suntem încă pe pace, eu îţi zic: Bine-ai venit!
Despre partea închinării însă, doamne, să ne ierţi;
Dar acu vei vrea cu oaste şi război ca să ne cerţi;
Ori vei vrea să faci întoarsă de pe-acuma a ta cale,
Să ne dai un semn şi nouă de mila măriei-tale. [...]
– Cum? Când lumea mi-e deschisă, a privi gândeşti că pot
Ca întreg Aliotmanul să se-mpiedice de-un ciot? [...]
Şi de crunta-mi vijelie tu te aperi c-un toiag?
Şi, purtat de biruinţă, să mă-mpiedic de-un moşneag?
– De-un moşneag, da, împărate, căci moşneagul ce priveşti
Nu e om de rând, el este domnul Ţării Româneşti. [...]
Eu? Îmi apăr sărăcia şi nevoile şi neamul...
Şi de-aceea tot ce mişcă-n ţara asta, râul, ramul,
Mi-e prieten numai mie, iară ţie duşman este,
Duşmănit vei fi de toate, făr-a prinde chiar de veste;
N-avem oşti, dară iubirea de moşie e un zid
Care nu se-nfiorează de-a ta faimă, Baiazid!“

(Mihai Eminescu, *Scrisoarea III*)

1. Precizaţi care sunt cele două personaje din acest fragment.

2. Indicaţi în câteva enunţuri trăsăturile fizice desprinse din text ale voievodului român.

3. Alegeţi în două coloane trăsăturile morale ale celor două personaje.

- îngâmfare
- demnitate
- dispreţ
- simplitate
- înţelepciune
- dorinţă de mărire
- dragoste de ţară
- ospitalitate
- modestie
- curaj
- ostilitate
- încredere

4. Subliniaţi versurile care argumentează cinci dintre trăsăturile morale ale lui Mircea cel Bătrân.

Scanned with OKEN Scanner

5. Alcătuiţi câte un enunţ în care cuvintele următoare să aibă un sens diferit de cel din text: „port“, „război“, „nouă“, „a se închina“.

6. Transformaţi primele patru replici ale dialogului în povestire.

7. Explicaţi afirmaţia „iubirea de moşie e un zid“, căutând argumente în răspunsul voievodului român.

8. Adăugaţi adjective potrivite următoarelor substantive:

oaste	.....	toiag	.....	moşneag	.....
	.....		.....		.....
ţară	.....	râul	.....	iubire	.....
	.....		.....		.....

9. Construiţi enunţuri care să conţină adjective şi câte unul din grupurile de cuvinte: „mie“, „mi-e“, „neam“, „ne-am“, „cam“, „c-am“.

10. Portofoliu

Documentaţi-vă şi scrieţi un articol despre Mircea cel Bătrân.

EVALUARE

1. Recitiţi fragmentul din „Scrisoarea III“ de Mihai Eminescu şi arătaţi în câteva enunţuri însuşirile morale ale poporului român.

2. Transformaţi în povestire ultimele două replici ale dialogului.

3. Puneţi substantivele la plural, apoi alcătuiţi enunţuri cu patru dintre grupurile obţinute.

- pădure aurie
- părinte iertător
- şiret înnodat
- exerciţiu neexplicat
- zglobiul copil
- purpuriul nor
- accidentatul teren
- conştiinciosul elev

4. Scrieţi adjectivele formate de la următoarele substantive:

stăruinţă	lemn	copilărie	înnegurare
toamnă	cuviinţă	politeţe	merit

5. Imaginaţi-vă că realizaţi un interviu pentru televiziune cu unul dintre colegii voştri în legătură cu obţinerea unui rezultat deosebit. Nu uitaţi la început să-l prezentaţi în câteva cuvinte pe colegul vostru, realizând un scurt portret moral al acestuia.

Scanned with OKEN Scanner

UNITATEA 7

CÂND MĂ GÂNDESC LA LOCUL NAȘTERII MELE...

COMUNICAREA DESPRE ÎNTÂMPLĂRI ȘI LOCURI

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

de *Ion Creangă*

TO

1. Descoperiţi titlurile unor opere aparţinându-i lui Ion Creangă.

Poveşti
- „Punguţa cu doi bani"
- „Capra cu trei ţiri"
- „Dănilă Prepeleacu"
- „Soacra cu trei nurori"

Povestiri
- „Inul şi cămeşa"
- „Acul şi ...."
- „Moş Ion Roată şi Unirea"
- „Prostia omenească"
- „Povestea unui om rău"

Nuvele
- „Amintiri din copilărie"
- „Moş Nichifor ....."

2. Completaţi cu substantivele proprii potrivite.
- Mama scriitorului se numea Smaranda
- Tatăl se numea Ștefan A. Petre Ciubăteanu
- Bunicul era Dăvit
- Nică locuia la Humulești
- Bunicii trăiau la Broșteni
- Nică a început şcoala primară la 11 ani
- Acolo, el l-a avut ca învăţător pe bădiţa Vasile
- Colegă i-a fost Smărăndița, fiica părintelui .....

10

3. Ordonaţi ideile în planul simplu:

- [2] Copiii s-au strâns la şcoală în frunte cu Smărăndiţa.
- [1] Satul Humuleşti şi locuitorii săi.
- [2] Părintele Ioan şi bădiţa Vasile au organizat şcoala în sat.

10

4. Scrieţi forma literară, corectă a cuvintelor:
- vremi → vreme
- să-şi deie → să-și dea
- băiet → băiat

5. Completaţi enunţurile cu citate din fragment:

- Povestitorul s-a născut în satul ....., aşezat peste apa ..... . Acesta era un sat ....., ..., întemeiat ..... . Avea gospodari ..... flăcăi ..... şi fete ....., o biserică ..... şi nişte preoţi, dascăli şi poporani care ..... .
- Părintele ..... era om ..... şi cu ..... Neobositul părinte umbla prin sat cu bădiţa ....., dascălul bisericii, un holtei ....., ... şi ..... pentru a sfătui oamenii să dea copiii la ..... . O mulţime de băieţi şi fete s-au adunat la şcoală, printre care era şi autorul, un băiat ....., ... şi ..... şi de umbra lui.
- Cea dintâi şcoliriţă a fost chiar ..... .

6. Uniţi cuvintele care au acelaşi sens:

holtei	săraci
vremuri	aşezat
fără căpătâi	recunoscut
întemeiat	timpuri
tot unul şi unul	neînsurat

voinic	vânjos
mândre	frumoase
cinste	harnic
vrednic	solidă
durată	onoare
zdravăn	puternic

7. Răspundeţi!

De ce credeţi că s-au strâns o mulţime de copii la şcoală? Luaţi în considerare sugestiile următoare, găsind şi altele potrivite:

- ✔ oamenii respectau sfatul preotului;
- ✔ sătenii doreau ca şi copiii lor să aibă parte de învăţătură;
- ✔ însăşi fiica preotului se afla printre şcolari.

Scanned with OKEN Scanner

8. Descoperiţi sensurile cuvintelor, apoi notaţi-le între paranteze:

carte

- Preotul era un om ***cu carte***. (.....)
- Ai ***carte***, ai parte. (.....)
- Bunicul avea o ***carte*** veche, legată în piele. (.....)
- Căuta agitat într-o ***carte*** de telefon. (.....)
- Nu primise ***cartea*** aşteptată şi pierduse jocul. (.....)

a da

- Părintele Ioan ***da*** în fiecare zi pe la şcoală. (.....)
- La începutul fiecărei vacanţe, învăţătorul le ***da*** copiilor câte două pere. (.....)
- Bărbatul ***a dat*** mâna cu ceilalţi. (.....)
- Cercetătorul ***a dat*** comisiei calculele proiectului. (.....)
- Moşneagul mergea la târg ***să dea*** viţelul. (.....)
- Violonistul urma ***să dea*** mai multe concerte în toată ţara. (.....)

9. Spuneţi-vă părerea !

Cum vorbeşte scriitorul despre locurile natale, despre oamenii şi tovarăşii săi de şcoală? Dar despre sine?

❑ cu duioşie	❑ cu indiferenţă	❑ cu dragoste	❑ cu simpatie
❑ cu admiraţie	❑ cu respect	❑ cu ironie	❑ cu încântare

Reţineţi !

Retrăind anii luminoşi ai copilăriei, Ion Creangă prezintă cu haz una dintre întâmplările petrecute la şcoala din Humuleşti. Ne impresionează sinceritatea şi autoironia povestitorului care îşi aminteşte cu duioşie de bădiţa Vasile, de părintele Ioan, de Smărăndiţa popii, de el şi de colegii săi la acea vârstă minunată a copilăriei nevinovate şi lipsite de griji. Cele două daruri ale preotului, „Sfântul Nicolai" şi „calul bălan" au darul de a mai potoli o parte din neastâmpărul şcolarilor dornici de joacă, impunând seriozitate în „pravila procitaniei". Ghiduşiile şcolarilor faţă de „cuvioasele" muşte şi „cuvioşii" bondari care au pătimit din cauza lor, ne fac să zâmbim. Atmosfera plină de voie bună este realizată prin numeroase mijloace ale talentatului povestitor: îmbinări neaşteptate de cuvinte („cuvioasele muşte"), expresii populare amuzante („a mâncat papara", „a-i face pocinog"), exprimări ironice („băiet prizărit", „ruşinos şi fricos şi de umbra mea"), caracterizări pline de umor („o zgâtie de copilă", „... de întrecea mai pe toţi băieţii şi din carte, dar şi din nebunii"), exclamaţii ironice („Păcatul ei, sărmana!").

Scanned with OKEN Scanner

Amintiri din copilărie

– Procitania –

de *Ion Creangă*

Nu trece mult după asta, şi-ntr-o zi, prin luna lui maiu, aproape de Moşi, îndeamnă păcatul pe bădiţa Vasile tântul, că mai bine nu i-oiu zice, să puie pe unul, Nic-a lui Costache, *să mă procitească*[1]. Nică, băiet mai mare şi înaintat la învăţătură până la genunchiul broaştei, era *sfădit*[2] cu mine din pricina Smărăndiţei popei, căreia, cu toată părerea mea de rău, i-am tras într-o zi o *bleandă*[3], pentru că nu-mi da pace să prind muşte... Şi Nică începe să mă asculte; şi mă ascultă el, şi mă ascultă, şi unde nu s-apucă de însemnat la greşele *cu ghiotura*[4] pe o *draniţă*[5]: una, două, trei, până la douăzeci şi nouă. „Măi!!! *s-a trecut de şagă*[6], zic eu, în gândul meu; încă nu m-a gătit de ascultat, şi câte au să mai fie!" Şi unde n-a început a mi se face negru pe dinaintea ochilor şi a tremura de mânios... Ei, ei! acu-i acu. „Ce-i de făcut, măi Nică?" îmi zic eu în mine. Şi mă uitam pe furiş la uşa mântuirii şi tot scăpăram din picioare, aşteptând cu neastâmpăr să vie un *lainic*[7] de şcolar de afară, căci era poruncă să nu ieşim câte doi deodată; şi-mi crăpa măseaua-n gură când vedeam că nu mai vine, să mă scutesc de călăria lui Balan şi de blagoslovenia lui Nicolai, făcătorul de vânătăi. Dar adevăratul sânt Nicolai se vede că a ştiut de ştirea mea, că numai iaca ce între afurisitul de băiet în şcoală. Atunci eu, cu voie, fără voie, plec spre uşă, ies răpede şi nu mă mai încurc prinprejurul şcoalei, ci o ieu la sănătoasa spre casă. Şi când mă uit înapoi, doi *hojmalăi*[8] se şi luase după mine; şi unde nu încep a fugi de-mi scăpărau picioarele; şi trec pe lângă casa noastră, şi nu întru acasă, ci cotigesc în stânga şi întru în ograda unui megieş al nostru, şi din ogradă în ocol, şi din ocol în grădina cu păpuşoi, care erau chiar atunci prăşiţi de-al

---

[1] *a prociti* (înv.) – a examina un elev
[2] *sfădit* – certat
[3] *bleandă* (reg.) – lovitură, îmbrânceală
[4] *cu ghiotura* (expr.) – mult, în cantitate mare
[5] *draniţă* – scândură subţire din lemn de brad
[6] *s-a trecut de şagă* (expr.) – s-a terminat cu gluma
[7] *lainic* (reg.) – haimana, pierde-vară
[8] *hojmalău* (reg.) – om voinic, înalt (şi prost)

Scanned with OKEN Scanner

doilea, şi băieţii după mine; şi, până să mă ajungă, eu, de frică, cine ştie cum, am izbutit de m-am îngropat în *ţarnă*[9] la rădăcina unui păpuşoiu. Şi Nic-a lui Costache, duşmanul meu, şi cu Toader a Catincăi, alt hojmalău, au trecut pe lângă mine vorbind cu mare ciudă; şi se vede că i-a orbit Dumnezeu de nu m-au putut *găbui*[10]. Şi de la o vreme, nemaiauzind nici o foşnitură de păpuşoi, nici o scurmătură de găină, am ţâşnit odată cu ţărna-n cap, şi *tiva*[11] la mama acasă, şi am început a-i spune, cu lacrimi, că nu mă mai duc la şcoală, măcar să ştiu bine că m-or omorî!

A doua zi însă a venit părintele la noi, s-a înţeles cu tata, m-au luat ei cu binişorul şi m-au dus iar la şcoală. „Că, dă, e păcat să rămâi fără leac de învăţătură, zicea părintele; doar ai trecut de *bucheludeazla* şi *bucheriţazdra*[12]: eşti acum la *ceaslov*[13], şi mâne-poimâne ai să treci la *psaltire*[14], care este cheia tuturor învăţăturilor, şi, mai ştii cum vine vremea? poate să te faci şi popă aici, la biserica Sfântului Nicolai, că eu pentru voi mă strădănuiesc. Am o singură fată ş-oiu vede eu pe cine mi-oiu alege de ginere."

Hei, hei! când aud eu de popă şi de Smărăndiţa popei, las muştele-n pace şi-mi ieu alte gânduri, alte măsuri: încep a mă da şi la scris, şi la făcut cadelniţa în biserică, şi *la ţinut isonul*[15], de parcă eram băiet. Şi părintele mă iè la dragoste, şi Smărăndiţa începe din când în când a mă fura cu ochiul, şi bădiţa Vasile mă pune să ascult pe alţii, şi altă făină se măcina acum la moară. Nic-a lui Costache, cel răguşit, *balcâz*[16] şi răutăcios, nu mai avea stăpânire asupra mea.

---

[9] *ţarnă* – ţarină; câmp cultivat, ogor, arătură

[10] a *găbui* (pop.) – a apuca, a prinde, a înhăţa

[11] *tiva* – hai!, fuga!, fugi!, şterge-o!

[12] *bucheludeazla, bucheriţazdra* – numele primelor litere din alfabetul chirilic

[13] *ceaslov* – carte bisericească cuprinzând rugăciuni, care se folosea cândva şi ca abecedar

[14] *psaltire* – carte bisericească de ritual care cuprinde cei 151 de psalmi

[15] a *ţine isonul* (expr.) – a-l acompania pe cel care cântă o melodie bisericească

[16] *balcâz* (reg.) – urât, slut, pocit

Scanned with OKEN Scanner

MAMA

de *Panait Cerna*

10

1. Legaţi cuvintele având acelaşi sens:

răzleţit	a dojeni
a certa	a mângâia
a alina	oftat
suspin	lumină
a birui	îndepărtat
lucire	a învinge

10

2. Completaţi cu termenii de sens opus:

- fericire → tristeţe
- mereu → rar
- întunecat → luminat
- certat → apreciat
- încet → rigide, stare
- plâns → ras

10

3. Alegeţi explicaţiile potrivite:

„vârsta fericirii fără minte" sugerează:

- ☐ adolescenţa
- ☐ tinereţea
- ☑ copilăria

„icoane dragi" înseamnă:

- ☐ icoane din casa părintească
- ☑ amintiri dragi
- ☐ tablouri scumpe

casă „răzleţită şi sfioasă" evidenţiază:

- ☑ îndepărtată şi mică
- ☐ pierdută în negura timpului
- ☐ abia zărindu-se

„în ramă de salcâm zăresc o casă" sugerează:

- ☐ fotografia înrămată a casei
- ☑ amintirea casei pierdute printre salcâmi
- ☑ imaginea casei, păstrată într-o ramă simplă

Scanned with OKEN Scanner

„într-un colţ întunecat
Văd un copil de mama lui certat" pune în evidenţă:

- ☐ imaginea unui copil pedepsit, pus la colţ
- ☑ amintirea îndepărtată a copilăriei poetului
- ☐ amintirea unei întâmplări înnegurate de vreme din copilăria sa

„Toţi îngerii din ceruri îi sunt fraţi" imaginează:

- ☑ icoana Maicii Domnului cu pruncul
- ☐ copilul simţind dragostea mamei
- ☐ alinarea copilului asemenea ocrotirii îngerilor

4. Spuneţi-vă părerea !

Cu ce imagine se aseamănă aceea a copilului şi a mamei dormind îmbrăţişaţi sub lumina sfântă a candelei?

5. Răspundeţi !

De ce îl alintă mama în somn pe fiul ei certat?

6. Bifaţi cuvintele care arată ce sentimente exprimă poetul prin versurile sale:

☑ tristeţe	☑ dragoste	☐ respect
☐ duioşie	☐ nepăsare	☐ veselie

7. Ce simţiţi voi când mama vă iartă?

Reţineţi !

Poezia exprimă dragostea plină de respect a copilului faţă de mama sa. Amintirile dragi ale copilăriei îi răsar în sufletul încărcat de duioşie. Imaginea căsuţei părinteşti, a mamei care îl dojeneşte şi apoi îl alintă în somn îl emoţionează pe poet. Dragostea mamei faţă de copilul ei care îşi întinde mânuţele adormindu-i la piept are ceva din iubirea sfântă a Maicii Domnului faţă de pruncul Iisus.

Scanned with OKEN Scanner

PE ARGEŞ ÎN JOS

de *Alexandru Vlahuţă*

Citiţi şi aflaţi mai mult !

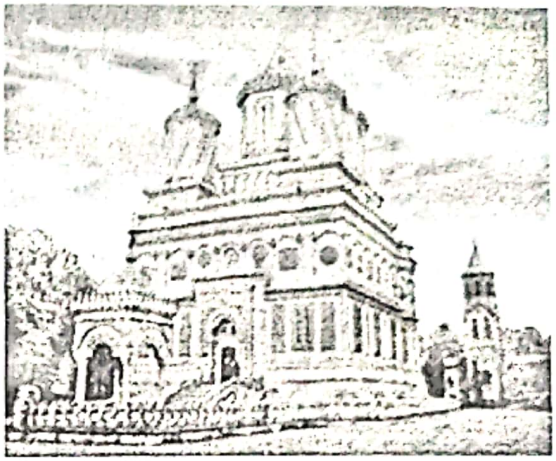

Printre cele mai vechi aşezări de care vorbeşte istoria noastră se numără şi **Curtea de Argeş** cu împrejurimile ei. În veacul al XIII-lea, înalta cetate a Poenarilor, cu fortificaţiile sale de piatră şi puţul care o lega direct cu albia râului de jos, făcuse să ajungă, pâr.ă departe, faima acestor locuri; iar pe la jumătatea secolului următor, curtea Basarabilor şi Biserica „Sfântul Nicolae Domnesc" răsfrângeau această faimă asupra întregii aşezări adunate cu timpul în preajma lor: Curtea de Argeş de mai târziu.

După documente şi inscripţii, ca şi din mărturiile săpăturilor arheologice, istoria acestui străvechi ţinut voievodal face dovada că aceste centre s-au dezvoltat destul de repede, pentru ca, pe la jumătatea veacului al XIV-lea, să ateste atât existenţa unui Scaun Domnesc, cât şi a unei însemnate organizări bisericeşti. Astfel asociate, puterea statală şi cea religioasă împodobesc valea Argeşului cu fapte de arme şi locaşuri de închinare care-i păstrează intactă funcţia spirituală, chiar atunci când capitala se mută la Târgovişte.

Dintre monumentele care au fost făurite de-a lungul veacurilor, din câte au împodobit Argeşul voievodal, biserica înălţată de Neagoe Basarab (1512-1521) este cea mai valoroasă construcţie de artă şi arhitectură bisericească.

Începută în 1514 din dorinţa lui Neagoe Basarab de a crea un monument fără seamăn de frumos, lucrările ei s-au încheiat trei ani mai târziu, astfel încât în 1517 ctitorul putea chiar să vorbească de „mânăstirea domniei mele de la Argeş" şi să-i hărăzească „vama ce este la Ocna Mică de la Târgovişte...".

Ascultând nu numai legenda, ci şi unele ştiri istorice, se pare că din lipsă de bani, cu toată jertfirea podoabelor Domniei sale, dar mai ales din lipsă de zile, zugrăvirea bisericii n-a putut fi isprăvită înainte de trecerea întru cele veşnice a lui Neagoe Basarab.

Biserica Mănăstirii Curtea de Argeş, cunoscută din 1793 sub denumirea de „Biserica Episcopală", a devenit reşedinţa Episcopiei Argeşului, rămânând pentru arhitectura veacului al XVI-lea, dacă nu monumentul cel mai de seamă, una dintre cele mai reprezentative construcţii.

În patrimoniul artei şi istoriei româneşti, biserica mănăstirii Curtea de Argeş se înfăţişează ca o podoabă de mare preţ, fără asemănare în ţara noastră.

Scanned with OKEN Scanner

1. Descrieţi cele două tablouri prezentate în text, după următorul plan de idei:

- ☑ Legenda meşterului Manole.
- ☑ Frumuseţea mănăstirii Curtea de Argeş.
- ☑ Călătoria Argeşului.

2. Extrageţi şi completaţi grupurile de cuvinte din text cu care scriitorul a descris frumuseţea bisericii:

- *răsare „uimitor de frumoasă"*
- turlele ....., ...
- cu brâie ....., ...
- biserica ....., şi una .....
- arată ..... armonie .....
- Fântâna ..... şi .....
- ..... şi ..... ridicată de Domnul Neagoe Basarab.

3. Completaţi enumeraţia locurilor şi a însuşirilor deosebite ale acestora, despre care undele Argeşului ne povestesc:

- Negoiul ..... şi ..... .
- codrii ....., ..., ..., fiarele ....., ... muşchiul ..... izvoarele ..... şi brazii ..... .
- comorile ....., ..., plaiurilor, ... păşunilor şi a holdelor, ... a doinelor, ...ciobanilor.

4. Selectaţi comparaţiile din text şi subliniaţi termenii comparaţiilor.

5. Extrageţi comparaţii incomplete din text:

Exemplu: *„Argeşul, călător fără odihnă"*

Scanned with OKEN Scanner

6. Argumentaţi !

Argeşul apare personificat, ca un flăcău călătorind pe meleaguri argeşene şi povestind.

Selectaţi din text cuvintele care pot demonstra aceasta. Transcrieţi alte personificări din text.

Exemplu: *Argeşul „trece hăulind pe spintecătura văilor."*
„Undele lui vorbesc de măreţia şi frumuseţile Negoiului."

7. Bifaţi răspunsurile corecte:

Meşterul Manole ar fi zidit-o pe soţia sa, Ana, pentru ca:

- ❑ să se răzbune pe voievod;
- ❑ să o pedepsească;
- ❑ să termine construcţia mănăstirii.

Legenda arată câtă jertfă şi tărie i se cere unui creator pentru ca:

- ❑ să realizeze o operă unică în frumuseţe;
- ❑ să desăvârşească o asemenea operă;
- ❑ să se mândrească astfel cu aceasta.

Ştiaţi că... ?

- Mănăstirea Curtea de Argeş este considerată a doua ca frumuseţe după Biserica Sf. Sofia de la Istanbul şi una dintre cele mai frumoase biserici din Răsăritul creştin.
- La sărbătorirea bisericii a participat şi poetul Vasile Alecsandri, care a citit legenda „Monastirea Argeşului", cea mai cunoscută variantă a baladei, publicată în volumul său de „Balade poporale".
- Mănăstirea Argeşului adăposteşte şi o necropolă domnească, aici fiind înmormântaţi câţiva domnitori munteni, precum şi regii României.
- Curtea de Argeş a fost a doua capitală domnească după Câmpulung-Muscel, stabilită de domnitorul Neagoe Basarab.

Scanned with OKEN Scanner

8. Alegeţi explicaţiile potrivite:

◆ „Argeşul, călător fără odihnă“ pune în evidenţă:
- drumul lung al râului care străbate muntele, dealurile şi câmpia;
- personificarea râului într-un călător neobosit;
- un călător care nu se opreşte niciodată din drumul său.

◆ „coapsa Negoiului“ sugerează:
- muntele înalt din care izvorăşte Argeşul;
- pereţii abrupţi ai muntelui;
- personificarea muntelui, acesta luând înfăţişarea unui uriaş sălbatic şi retras în mijlocul codrilor.

◆ „pământul îngrăşat cu sângele atâtor viteji“ exprimă:
- dragostea de ţară a românilor care şi-au apărat glia străbună;
- pe aceste meleaguri s-au dat bătălii grele, unde au pierit mulţi viteji;
- jertfa meşterului Manole şi a soţiei sale.

◆ „tânguirea dulce a doinelor“ sugerează:
- melodia tristă a doinelor;
- versurile de dor şi jale ale acestora;
- personificarea doinelor în suflete chinuite.

9. Bifaţi cuvintele care indică sentimentele scriitorului:

❑ admiraţie	❑ dispreţ	❑ patriotism	❑ încântare
❑ indiferenţă	❑ respect	❑ tristeţe	❑ mândrie

10. Completaţi enunţurile cu „m-ai“ sau „mai“.

- Luna ..... este a florilor.
- Cel ..... silitor elev din clasă este Tiberiu.
- Cred că nu ..... auzit niciodată vorbind urât.
- Nu ..... ştiu tot ce îmi povestea bunicul.
- Văd că ..... ajuns din urmă.

Reţineţi !

Fragmentul descrie cu emoţie şi admiraţie frumuseţea neasemuită a Mănăstirii Curtea de Argeş, legată de cunoscuta legendă a meşterului Manole.

În continuare, scriitorul înfăţişează bogăţia şi farmecul plaiurilor argeşene pe care le descoperă Argeşul în minunata sa călătorie.

Scanned with OKEN Scanner

Monastirea Argeşului

I

Pe Argeş în gios,
Pe un mal frumos,
Negru-vodă trece
Cu tovarăşi zece:
Noă meşteri mari,
Calfe[1] şi zidari,
Şi Manoli, zece,
Care-i şi întrece.
Merg cu toţi pe cale
Să aleagă-n vale
Loc de monastire
Şi de pomenire.
Iată cum mergea,
Că-n drum agiungea
Pe-un biet ciobănaş,
Din fluier doinaş.

Şi cum îl videa,
Domnul îi zicea:
– Mândre ciobănaş,
Din fluier doinaş!
Pe Argeş în sus
Cu turma te-ai dus,
Pe Argeş în gios
Cu turma ai fost.
Nu cumva-ai văzut,
Pe unde-ai trecut,
Un zid părăsit
Şi neisprăvit,
La loc de *grindiş*[2],
La verde-alúniş?
– Ba, doamne,-am văzut
Pe unde-am trecut
Un zid părăsit
Şi neisprăvit.
Cânii cum îl văd
La el se răped
Şi latră-a pustiu
Şi *urlă-a morţiu*[3].
Cât îl auzea
Domnu-nveselea,
Şi curând pleca,
Spre zid apuca
Cu noă zidari,
Noă meşteri mari,
Şi Manoli, zece,
Care-i şi întrece.
Iată zidul meu!
Aici aleg eu
Loc de monastire
Şi de pomenire.
Deci, voi, meşteri mari,
Calfe şi zidari,
Curând vă siliţi,
Lucrul de-l porniţi,
Ca să-mi rădicaţi
Aici *să*-mi *duraţi*[4]
Monastire-naltă
Cum n-a mai fost altă,
Că v-oi da averi,

[1] *calfe* – ucenici
[2] *grindiş* – toate grinzile (bârnele) unui acoperiş
[3] *a urla a morţiu* – a urla trist, ca o prevestire de moarte
[4] *să duraţi* – să construiţi, să zidiţi

Scanned with OKEN Scanner

V-oi face boieri;
Iar de nu, apoi
V-oi zidi pe voi,
V-oi zidi de vii
Chiar în temelii!

II

Meşterii grăbea
Sforile-ntindea,
Locul măsura,
Şanţuri largi săpa,
Şi mereu lucra,
Zidul rădica.
Dar orice lucra,
Noaptea se surpa!
A doa zi iar,
A treia zi iar,
A patra zi iar,
Lucra în zadar!
Domnul se mira
Ş-apoi îi mustra,
Ş-apoi se-ncrunta
Şi-i ameninţa
Să-i puie de vii
Chiar în temelii!
Meşterii cei mari,
Calfe şi zidari
Tremura lucrând,
Lucra tremurând,
Zi lungă de vară,
Zioa pân-în seară;
Iar Manoli sta,
Nici că mai lucra,
Ci mi se culca
Şi un vis visa,
Apoi se scula
Ş-astfel cuvânta:

–Noă meşteri mari,
Calfe şi zidari!
Ştiţi ce am visat
De când m-am culcat?
O şoaptă de sus
Aievea[5] mi-a spus
Că orice-am lucra
Noaptea s-a surpa,
Până-om hotărî
În zid de-a zidi
Cea-ntăi soţioară,
Cea-ntăi sorioară
Care s-a ivi
Mâni în zori de zi,
Aducând bucate
La soţ ori la frate.
Deci daca vroiţi
Ca să isprăviţi
Sfânta monastire
Pentru pomenire,
Noi să ne-apucăm
Cu toţi să giurăm
Şi să ne legăm
Taina s-o păstrăm;
Ş-orice soţioară,
Orice sorioară
Mâni în zori de zi
Întâi s-a ivi,
Pe ea s-o jertfim
În zid s-o zidim!

III

Iată-n zori de zi
Manea se trezi,
Ş-apoi se sui
Pe gard de *nuiele*[6],
Şi mai sus, pe schele,

[5] *aievea* –într-adevăr; aici, limpede, clar, lămurit
[6] *nuiele* – vergi (obţinute din tulpini sau ramuri tinere de copac)

Scanned with OKEN Scanner

Şi-n câmp se uita,
Drumul cerceta.
Când, vai! ce zărea?
Cine că venea?
Soţioara lui,
Floarea câmpului!
Ea s-apropia
Şi îi aducea
Prânz de mâncătură,
Vin de beutură.
Cât el o zărea,
Inima-i sărea,
În genunchi cădea
Şi plângând zicea:
– Dă, Doamne, pe lume
O ploaie cu spume,
Să facă pâraie,
Să curgă şiroaie,
Apele să crească,
Mândra să-mi oprească,
S-o oprească-n vale,
S-o-ntoarcă din cale!
Domnul se-ndura,
Ruga-i asculta,
Norii aduna,
Ceriu-ntuneca.
Şi curgea deodată
Ploaia spumegată
Ce face pâraie
Şi îmfla şiroaie.
Dar, oricât cădea,
Mândra n-o oprea,
Ci ea tot venea
Şi s-apropia.
Manea mi-o videa,
Inima-i plângea,
Şi iar se-nchina,
Şi iar se ruga:
– Suflă, Doamne,-un vânt,
Suflă-l pe pământ,
Brazii să-i despoaie,
Paltini să îndoaie,
Munţii să răstoarne,
Mândra *să*-mi *întoarne*[7],
Să mi-o-ntoarne-n cale,
S-o ducă de vale!
Domnul se-ndura,
Ruga-i asculta
Şi sufla un vânt,
Un vânt pre pământ,
Paltini că-ndoia,
Brazi că despoia,
Munţii răsturna,
Iară pe Ana
Nici c-o înturna!
Ea mereu venea,
Pe drum şovăia
Şi s-apropia,
Şi amar de ea,
Iată c-agiungea!

IV

Meşterii cei mari,
Calfe şi zidari,
Mult înveselea
Dacă o videa;
Iar Manea turba,
Mândra-şi săruta,
În braţe-o lua,
Pe schele-o urca,
Pe zid o punea
Şi, glumind, zicea:
Stăi, mândruţa mea,
Nu te spăria,
Că vrem să glumim
Şi să te zidim!
Ana se-ncredea

[7] *să întoarne* – să întoarcă (din drum); să îndrepte în altă direcţie

Scanned with OKEN Scanner

Şi vesel râdea.
Iar Manea ofta
Şi se apuca
Zidul de zidit,
Visul de-mplinit.
Zidul se suia
Şi o cuprindea
Pân' la gleznişoare,
Pân' la pulpişoare.
Iar ea, vai de ea!
Nici că mai râdea,
Ci mereu zicea:
– Manoli, Manoli,
Meştere Manoli!
Agiungă-ţi de şagă[8],
Că nu-i bună, dragă.
Manoli, Manoli,
Meştere Manoli!
Zidul rău mă strânge,
Trupuşoru-mi frânge!
Iar Manea tăcea
Şi mereu zidea,
Zidul se suia
Şi o cuprindea
Pân' la gleznişoare,
Pân' la pulpişoare,
Pân' la costişoare,
Pân' la ţâţişoare.
Dar ea, vai de ea,
Tot mereu plângea
Şi mereu zicea:
– Manoli, Manoli,
Meştere Manoli!
Zidul rău mă strânge
Ţâţişoara-mi plânge,
Copilaşu-mi frânge.
Manoli turba
Şi mereu lucra,
Zidul se suia
Şi o cuprindea
Pân' la costişoare,
Pân' la ţâţişoare,
Pân' la buzişoare,
Pân' la ochişori,
Încât, vai de ea!
Nu se mai videa,
Ci se auzea
Din zid că zicea:
– Manoli, Manoli,
Meştere Manoli!
Zidul rău mă strânge,
Viaţa mi se stinge!

V

Pe Argeş în gios,
Pe un mal frumos,
Negru-vodă vine
Ca să se închine
La cea monastire,
Falnică zidire,
Monastire naltă
Cum n-a mai fost altă.
Domnul o privea
Şi se-nveselea
Şi astfel grăia:
–Voi, meşteri zidari,
Zece meşteri mari!
Spuneţi-mi cu drept,
Cu mâna la pept,
De-aveţi meşterie
Ca să-mi faceţi mie
Altă monastire,
Pentru pomenire,
Mult mai luminoasă
Şi mult mai frumoasă?
Iar cei meşteri mari,
Calfe şi zidari,
Cum sta pe grindiş,

[8] *a-i ajunge* (cuiva) *de şagă* – a termina cu gluma

Scanned with OKEN Scanner

Sus pe coperiş,
Veseli se mândrea
Ş-apoi răspundea:
– Ca noi, meşteri mari,
Calfe şi zidari,
Alţii nici că sunt
Pe acest pământ!
Află că noi ştim
Oricând să zidim
Altă monastire,
Pentru pomenire,
Mult mai luminoasă
Şi mult mai frumoasă!
Domnu-i asculta
Şi pe gânduri sta,
Apoi poroncea
Schelele să strice,
Scări să le rădice,
Iar pe cei zidari,
Zece meşteri mari,
Să mi-i părăsească,
Ca să putrezească,
Colo pe grindiş,
Sus pe coperiş.
Meşterii gândea
Şi ei îşi făcea
Aripi zburătoare
De *şindrili*[1] uşoare.
Apoi le-ntindea
Şi-n văzduh sărea,
Dar pe loc cădea,
Şi unde pica
Trupu-şi despica.
Iar bietul Manoli,
Meşterul Manoli,
Când se încerca
De-a se arunca.
Iată c-auzea
Din zid că ieşea
Un glas năduşit,
Un glas mult iubit,
Care greu gemea
Şi mereu zicea:
– Manoli, Manoli,
Meştere Manoli!
Zidul rău mă strânge,
Ţâţişoara-mi plânge,
Copilaşu-mi frânge,
Viaţa mi se stinge!
Cum o auzea,
Manea se perdea,
Ochii-i se-nvelea,
Lumea se-ntorcea,
Norii se-nvârtea,
Şi de pe grindiş,
De pe coperiş,
Mort bietul cădea!
Iar unde cădea
Ce se mai făcea?
O fântână lină
Cu apă puţină,
Cu apă sărată,
Cu lacrimi udată!

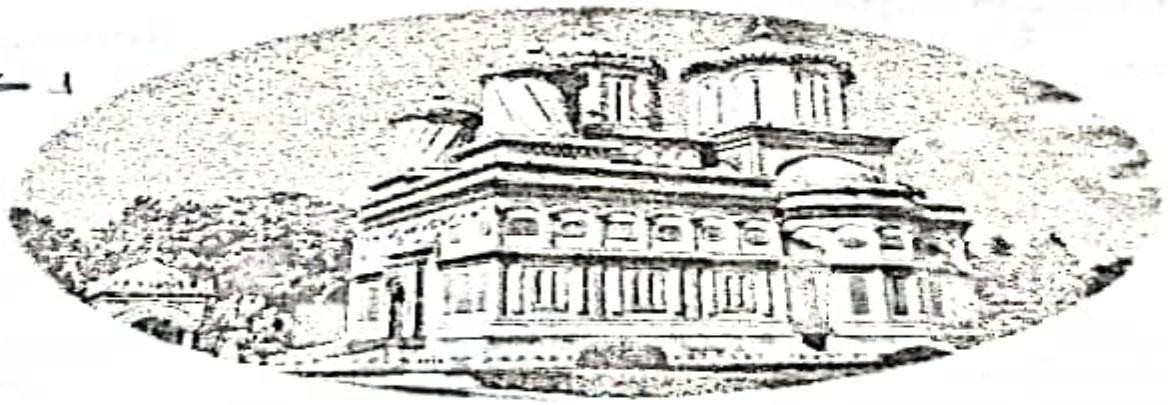

[1] *şindrilă* – scândurică de brad, care se foloseşte la acoperitul caselor

Scanned with OKEN Scanner

SCRISOARE ÎNVĂŢĂTORULUI MEU

de *Petre Ghelmez*

1. Bifaţi răspunsurile corecte:

Timpul în care fostul elev compune scrisoarea este:

- ☐ dimineaţa
- ☐ noaptea
- ☐ la lumina lunii

Spaţiul în care poetul scrie este:

- ☐ camera de lucru
- ☐ afară, sub salcâm
- ☐ pe cerdac

Cel care scrie scrisoarea fostului său învăţător este:

- ☐ elevul timid din banca a treia
- ☐ elevul care scrie întâia lui scrisoare învăţătorului său
- ☐ elevul ajuns mare poet

Fostul elev i se adresează învăţătorului:

- ☐ ca unui bun părinte care l-a învăţat să scrie şi să citească
- ☐ cu dragoste şi respect
- ☐ cu recunoştinţă
- ☐ ca unui fost prieten

2. Spuneţi-vă părerea !

De ce încearcă poctul să folosească „vorbe alese"? Alegeţi motivele, adăugând şi voi altele.

- ☐ a dorit să-i arate învăţătorului său că munca acestuia nu a fost în zadar;
- ☐ a vrut să aplice tot ce ştia de la învăţător în redactarea unei compuneri;
- ☐ a intenţionat să-i arate dragostea şi respectul alegând cele mai potrivite cuvinte;
- ☐ a căutat „vorbe alese", fiind prima scrisoare pe care i-o adresa;
- ☐ a încercat să-i reamintească de elevul „din banca a treia";
- ☐ fiind timid, nu-şi putea exprima recunoştinţa decât în scris.

3. Argumentaţi cu versuri însuşirile învăţătorului care reies din mărturisirile fostului elev:

- ☐ bunătate
- ☐ blândeţe
- ☐ răbdare
- ☐ dragoste faţă de copii
- ☐ patriotism
- ☐ încredere

Scanned with OKEN Scanner

4. Motivaţi !

De ce credeţi că se simţea bine elevul să-i vorbească „în şoaptă“?

○ era foarte timid;

○ dorea să-i mărturisească toată emoţia pe care o simţea în acele momente;

○ încerca să-i spună tainele sufletului său, pe care nu avusese niciodată curajul să le rostească;

○ se simţea prea emoţionat ca să-i vorbească învăţătorului său.

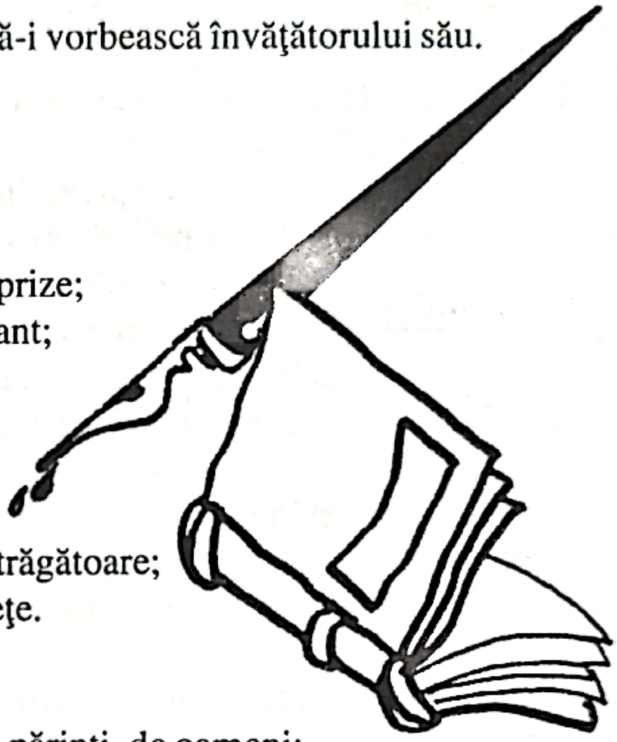

5. Marcaţi explicaţiile potrivite:

◆ Învăţătura este

• o „lume minunată“:
- plină de frumuseţe şi de surprize;
- un tărâm necunoscut fascinant;
- un spaţiu al jocului.

• „tărâm de curcubeie“:
- o lume a culorilor;
- un spaţiu al descoperirilor atrăgătoare;
- un spaţiu al viselor îndrăzneţe.

• „grea vatră de iubire“:
- un izvor al dragostei faţă de părinţi, de oameni;
- un cămin al iubirii de ţară;
- o sursă a iubirii faţă de înaintaşi.

◆ „dar soarele şi luna când suntem împreună, au zarea mai albastră“:
- copiii alături de învăţătorul lor au viitorul deschis;
- ei aspiră să-şi împlinească visele;
- muncesc împreună ca elevii să se realizeze în viaţă.

◆ „Eu voi rămâne-ntruna, elev în banca a treia în clasa dumneavoastră“:
- amintirea învăţătorului va rămâne neştearsă în sufletul elevului său;
- legătura sufletească între dascăl şi fostul elev se va menţine pentru totdeauna;
- elevul se va imagina toată viaţa stând în banca a treia, la locul său din clasele primare.

6. Spuneţi-vă părerea !

Ce credeţi că a simţit copilul când braţul părintesc al învăţătorului era lângă el, ajutându-l să lege în cuvinte literele?

Scanned with OKEN Scanner

7. Uniţi cuvintele având acelaşi sens:

taină	•	• uimire	*minunată*	•	• mereu
timid	•	• literă	*ţărâm*	•	• patrie
mirare	•	• a lega	*dragoste*	•	• ţinut
slovă	•	• sfios	*ţară*	•	• uimitoare
a împleti	•	• mister	*întruna*	•	• iubire

8. Descoperiţi sensurile cuvintelor, alegându-le din coloana alăturată.

a prinde

- Pescarul ***a prins*** un peşte mare.
- Buburuza ***a prins*** viaţă.
- Băiatul ***a prins*** hamacul sub un arin.
- Copilul ***a prins*** curaj.
- Elevul ***a prins*** gâze pentru insectar.
- Tânărul ***a prins*** drag de olărit.

a se mişca
a se încuraja
a agăţa
a captura
a îndrăgi
a pescuit

vatră

- Bunica aprindea focul în ***vatră***.
- Acolo fusese descoperită ***vatra*** satului.
- La şcoală era o adevărată ***vatră*** de iubire.

obârşie
izvor
sobă

9. Alcătuiţi câte un enunţ în care cuvintele „cheie", „bancă", „părinte", „ţară" să aibă sensuri diferite de cele din text.

10. Explicaţi !

Ce înţelegeţi prin „lună arzătoare"? Luna poate fi arzătoare precum soarele? Ce a dorit poetul să sugereze prin această imagine?

11. Realizaţi o comparaţie între un obiect de studiu care prinde viaţă în această poezie, faţă de altă disciplină evocată cu drag de Mihail Sadoveanu.

Reţineţi !

Poezia „Scrisoare învăţătorului meu" este un emoţionant mesaj transmis de poet fostului său învăţător. Cu respect şi sfială, cu dragoste şi recunoştinţă, adresându-se ca unui adevărat părinte, copilul de odinioară simte că va rămâne legat pentru totdeauna de dascălul său. Evocând vârsta copilăriei şi lumea minunată a cunoaşterii în care învăţătorul i-a condus paşii cu dragoste şi răbdare, poetul îi adresează acestuia, în aceste versuri, cuvintele de mulţumire pe care n-a îndrăznit să le rostească niciodată cu voce tare, ci numai în şoaptă, cu veneraţie şi sfială.

Scanned with OKEN Scanner

ÎNTÂLNIRE CU MAMA

TS

de *Nicolae Labiş*

Poetul Nicolae Labiş (1935-1956) s-a născut în satul Văleni, comuna Poiana Mărului-Mălini (Suceava), într-o familie de învăţători.

Debutează în anul 1950, în ziarul sucevean „Zori noi". În 1956, înainte de moarte îi apare placheta „Primele iubiri". Postum, apar: „Lupta cu inerţia", „Moartea căprioarei", „Albatrosul ucis" etc. A scris şi pentru copii, „Puiul de cerb" şi „Păcălici şi Tândăleţ".

Ştiaţi că... ?

- Prima învăţătoare a lui Nicolae Labiş a fost chiar mama sa.
- Titlurile volumelor lui Labiş au fost stabilite de editori.
- Deşi debutase mai înainte, poetul considera ca an al debutului anul 1951, când i-a apărut poezia „Gazeta de stradă" în revista „Viaţa românească".

1. Notaţi schimbările produse acasă în lipsa poetului şi subliniaţi cuvintele care personifică obiectele.

- Pereţii îmbătrâniţi de ploi s-au coşcovit.
- Scările ..... .
- Câinele ..... .
- Singura fiinţă care a rămas neschimbată este ..... .

2. Extrageţi din poezie expresiile care o înfăţişează pe mamă, apoi realizaţi în câteva rânduri portretul acesteia.

3. Alegeţi din poezie citate care să exprime sentimentele mamei, indicate mai jos:

- ✔ emoţie — *„Se încurcă în fuste alergând"*
- ✔ nerăbdare — ..... .
- ✔ dragoste — ..... .
- ✔ bucurie — ..... .
- ✔ duioşie — ..... .

Scanned with OKEN Scanner

Citiţi şi aflaţi mai mult !

☞ Părinţii poetului Nicolae Labiş erau amândoi învăţători. Tatăl său fiind chemat la oaste, căreia a trebuit să-i sacrifice şapte ani din viaţă, educaţia copilului a rămas pe seama mamei, care i-a devenit şi prima învăţătoare. Nelu învăţase să citească ziarele la cinci ani, la şase citea poveşti, iar caietele primilor ani de şcoală îi sunt pline de desene geometrice, de peisaje în creion şi acuarelă. A fost un „elev eminent".

☞ Pe la zece ani, versurile încep să apară tot mai des pe ultimele pagini ale caietelor de teme, subiectul acestor prime încercări având-o de cele mai multe ori, drept „erou" pe sora poetului, Margareta. La doisprezece ani a scris o poezie dedicată bunicii sale, „Bunica", expediată la Topoliţa pe 20 septembrie 1947 şi semnată Labiş E. Neculai.

☞ La 15 ani, debutează în ziarul „Zori Noi" din Suceava, iar în timp ce colegii lui de liceu citeau romane uşoare, Nicolae Labiş citea mult din Sadoveanu, Creangă, Vlahuţă, Alecsandri, Gorki, Tolstoi, Puşkin.

☞ Se spune că Sadoveanu l-a cunoscut şi l-a apreciat pe poet... Pe când marele scriitor se odihnea în locuinţa lui de lângă biserica Vovideniei din Fălticeni, viitorul poet ar fi venit cu un grup de şcolari în faţa casei acestuia. Bătrânul maestru i-a primit totuşi să-l salute, doar fiindcă a auzit că erau împreună cu Nicolae Labiş, despre care auzise.

☞ Se mai spune că, pe când era elev şi a câştigat un concurs republican de limba şi literatura română, Nicolae Labiş i-a derutat pe membrii comisiei. Subiectul concursului era din folclorul românesc, iar elevului Labiş, i s-a părut mai comod să compună pe loc versurile de care avea nevoie pentru a ilustra tema, decât să şi le amintească şi să le scrie pe cele deja învăţate, din folclorul autentic.

☞ Un adevărat *„jurnal"*, Labiş nu a ţinut niciodată. Îşi însemna adesea, pe caiete, manşete de ziar, file răzleţe, imagini, impresii, pe care le orânduia cu un ritual aproape gospodăresc, într-un fel de „anticameră" a laboratorului său poetic.

A murit tânăr, la 21 de ani, în urma unui accident, şi a fost înmormântat la cimitirul Bellu din Bucureşti.

Scanned with OKEN Scanner

4. Dezvoltaţi explicaţiile potrivite ale versurilor, realizând o prezentare a conţinutului strofelor:

◆ „S-au coşcovit pereţii îmbătrâniţi de ploi"

- casa părintească a îmbătrânit, ploile au lăsat urme adânci în tencuiala şi varul pereţilor, cojindu-le;
- casa poartă urmele bătrâneţii.

◆ „Sunt mai tăcute parcă şi scările de piatră"

- scările însufleţite odinioară de joaca şi veselia copiilor au devenit mai tăcute;
- scările parcă au mai îmbătrânit, au obosit, fiind mai tăcute ca altădată.

Casa memorială Nicolae Labiş

◆ „Cu coada răsucită, smucindu-se în lanţ
Văd, m-a uitat şi câinele, mă latră"

- poetul constată cu tristeţe că l-a uitat chiar şi câinele, nu-l mai recunoaşte şi latră la el ca la un străin;
- copilul de odinioară s-a schimbat, a crescut, iar câinele nu-l mai recunoaşte.

◆ „Dar mama... Se încurcă în fuste alergând,/Acum îi simt mireasma de prună şi de pară,/Cum o simţeam atuncea când prune ne-aducea/Copiilor, ce ne jucam afară."

- în contrast cu schimbările văzute, mama a rămas aceeaşi;
- emoţia mamei este mare când aleargă să-şi întâmpine fiul plecat de mult de acasă;
- în îmbrăţişare, copilul simte mireasma de fructe a mamei, pe care şi-o aminteşte din copilărie, când primea prune în timpul jocului;
- mirosul plăcut de fructe îi reînvie în amintire clipele fericite şi lipsite de griji ale copilăriei, vegheate cu dragoste de mama sa.

◆ „Rămânem în tăcere pe banca de stejar"

- dragostea şi emoţia îi fac să rămână tăcuţi, pe banca de stejar, privindu-se cu duioşie;
- s-au aşezat cu gândul de a-şi povesti atâtea, dar emoţia îi opreşte, surpriza revederii fiind mare şi încărcată de dragoste.

Scanned with OKEN Scanner

◆ „Cu palmele uscate, fierbinţi, ea îmi mângâie/ Obrazul ars de soare şi părul plin de praf,/ Plin de poemul auriu din grâie"

- cu palmele aspre de muncă, dar fierbinţi de emoţie, ea mângâie băiatul pe obraji şi pe păr, cu o duioşie fără seamăn;
- mama ar vrea parcă să simtă chipul copilului jucăuş de odinioară, ars de soare, cu părul auriu plin de praf;
- părul blond şi des al băiatului seamănă cu spicele bogate de grâu;
- băiatul a mers mult pe jos până acasă, printre lanurile de grâu, şi a ajuns prăfuit.

5. Transformaţi după model, apoi alcătuiţi propoziţii folosind cuvintele găsite: *câmpii, pereţi, ploi, fii, păpădii.*

Model: *copii – copiilor* ⟶ *Râsul copiilor era molipsitor*

6. Imaginaţi-vă ce ar fi dorit să adauge poetul în versul „Dar mama...". Alcătuiţi o frază şi completaţi punctele de suspensie.

- a rămas neschimbată;
- a îmbătrânit;
- nu m-a uitat;
- o regăsesc aşteptându-mă;
- mă bucur că o revăd.

7. Transformaţi substantivele în adjective:

ploaie ⟶ *ploios*	mireasmă ⟶	soare ⟶
piatră ⟶	mângâiere ⟶	praf ⟶ .....

8. Transformaţi propoziţia dezvoltată din primul vers într-o propoziţie simplă afirmativă, apoi într-o propoziţie simplă negativă.

9. Modificaţi propoziţia obţinută într-o propoziţie interogativă, apoi într-una exclamativă.

Reţineţi !

Poezia evocă plină de duioşie chipul mamei şi casa părintească. Emoţia şi dragostea fiului întors acasă după multă vreme vibrează şi în sufletul cald al mamei, atât de bucuroasă să-l vadă reîntors. Versurile sunt mişcătoare prin simplitatea cu care redau emoţia întâlnirii fiului cu mama sa.

Scanned with OKEN Scanner

Compunere

Imaginaţi o reîntâlnire cu mama.

Dragă mamă,

Am ajuns cu bine la Năvodari, după un drum destul de obositor, dar plăcut în compania colegilor mei.

Ne-am dus bagajele în dormitor, le-am aranjat care cum s-a priceput mai bine şi apoi am ieşit să ne plimbăm pe plajă. Voiam să simţim nisipul fierbinte sub tălpi, să alergăm printre stâncile de pe faleză, să simţim mirosul mării.

Mi-am adus aminte că prima dată am fost la mare cu tine, pe vremea când încă nu purtam costum de baie şi mă jucam cu forme în nisipul auriu.

Aici *vremea e splendidă, briza mării răcoroasă, iar apa caldă, exact ceea ce* ne-am *dorit, de aceea aştept cu nerăbdare ziua de mâine, când sper să-mi fac noi prieteni pe plajă.*

Şi... stai liniştită, voi avea grijă de mine, mă voi culca înainte de ora 11 seara.

Promit!

Te îmbrăţişez cu multă dragoste,
Alina

Scanned with OKEN Scanner

Recapitulare

Citiţi cu atenţie şi răspundeţi:

„– Ia lasă-i şi tu, măi nevastă, lasă-i, că se bucură şi ei de venirea mea, zicea tata, dându-ne huţa. Ce le pasă? [...] Ş-apoi nu ştii că este-o vorbă: „Dacă-i copil, să se joace; dacă-i cal, să tragă; şi dacă-i popă, să citească...“

– Ţie, omule, zise mama, aşa ţi-i a zice, că nu şezi cu dânşii în casă toată ziulica, să-ţi scoată peri albi [...]! De-ar veni vara, să se mai joace şi pe-afară, că m-am săturat de ei ca de mere pădureţe! Câte drăcării le vin în cap, toate le fac. Când începe a toca la biserică, Zahei al tău cel cuminte, fuga şi el afară şi începe a toca în stative, de pârâie păreţii casei şi duduie fereştile! Iar stropşitul de Ion, cu talanca de la oi, cu cleştele şi cu vătrarul, face o hodorogeală şi un tărăboiu, de-ţi iè auzul. Apoi îşi pun câte-o ţoală în spate şi câte-un coif de hârtie în cap şi cântă «aliluiia» şi «Doamne miluieşte, popa prinde peşte», de te scot din casă.“

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

1. Indicaţi cine sunt cele două personaje care poartă dialogul.

2. Formulaţi ideea principală care se desprinde din relatarea mamei.

3. Motivaţi. În ciuda supărării aparente a mamei, aceasta se bucură că are copiii sănătoşi şi dornici de joacă?

4. Copiaţi o comparaţie din text şi explicaţi-o.

5. Transcrieţi o zicătoare pe care o foloseşte unul dintre personaje pentru a lua apărarea copiilor.

6. Copiaţi din text o propoziţie interogativă.

7. Arătaţi ce fel de propoziţie este următoarea, aplicând toate criteriile învăţate: „... m-am săturat de ei ca de mere pădureţe!“.

8. Transformaţi propoziţia anterioară într-una simplă, negativă.

9. Subliniaţi expresiile pline de ironie prin care mama îi caracterizează pe cei doi fii mai mari.

Scanned with OKEN Scanner

10. Alcătuiţi o scrisoare adresată mamei voastre în care îi povestiţi despre o întâmplare din copilărie care v-a rămas în amintire. Nu uitaţi să descrieţi pe scurt casa părintească aşa cum v-o amintiţi.

EVALUARE

1. Alcătuiţi o invitaţie adresată doamnei directoare la serbarea clasei voastre prilejuită de sfârşitul anului şcolar.

2. Citiţi versurile:

„Copilaşi din toată lumea,
Ştiţi voi cum se roagă mama,
La icoană-n orice seară?
Uite-aşa se roagă mama:
Maică Sfântă, Preacurată,
Vezi-i ce frumos dorm dânşii!
Ei îmi sunt averea toată,
Pentru ei din greu mă zbucium,
Pentru ei trăiesc pe lume
Şi îndur atât noianul
De dureri fără de nume.
I-am culcat... Şi-acum spre tine
Vin încet, să nu mă vază,
Şi te rog, Măicuţă Sfântă,
Să cobori o blândă rază."

(Mihai Eminescu, *Rugăciunea unei mame*)

a) Precizaţi ce fel de propoziţie este: „I-am culcat".

b) Transformaţi-o într-o propoziţie exclamativă negativă.

3. Indicaţi felul propoziţiei următoare, după criteriile învăţate: „Şi-acum spre tine vin încet...".

4. Transformaţi propoziţia anterioară într-o propoziţie simplă.

5. Explicaţi utilizarea semnelor de punctuaţie învăţate.

Precizare: Se consideră virgulele din penultimul vers.

Scanned with OKEN Scanner

CUCUL PUS PE GLUME

de *Stelian Filip*

Citiţi şi aflaţi mai mult !

☞ În ţara noastră poate fi întâlnit *cucul gri*. El îşi face apariţia primăvara, venind din Africa, unde îşi petrece lunile de iarnă.

☞ Masculul emite sunetele care i-au dat numele: „Cu-cu! Cu-cu!", însă femela cântă altfel: „glu-glu". Cucii au un mod foarte ciudat de a-şi creşte puii. Ei nu-şi fac cuiburi, şi când vine vremea să facă ouă (10-30 de ouă), femela îşi lasă câte un ou în cuiburile altor păsări care sunt plecate. Când se întorc, păsărelele nu-şi dau seama de ce s-a întâmplat şi clocesc oul de cuc, se dezvoltă mai repede şi începe să-i arunce din cuib pe ceilalţi pui. Hrana cucilor constă în insecte, păienjeni, viermişori şi mai ales omizi mari. Astfel cucul este o pasăre folositoare, curăţând copacii de omizi.

1. Baraţi răspunsurile nepotrivite:

Poezia înfăţişează:
- ❑ un tablou
- ❑ un dialog
- ❑ o glumă

Locul unde are loc discuţia se află în:
- ❑ grădină
- ❑ parc
- ❑ zăvoi

Personajele prezente sunt:
- ❑ cucul
- ❑ ciocârlia
- ❑ piţigoiul

Poezia prezintă într-o formă glumeaţă:
- ❑ câteva însuşiri ale cucului
- ❑ o explicaţie a cântecului cucului
- ❑ o anecdotă

2. Spuneţi la ce trăsături face referire poetul când îl numeşte „hoinar prin lume", strigă „Cu-cu, ca năucu'".

3. Transcrieţi versurile care exprimă ironia duioasă a poetului faţă de lumea necuvântătoarelor.

Scanned with OKEN Scanner

4. Numiţi procedeul artistic prin care poetul atribuie însuşiri omeneşti unor fiinţe necuvântătoare. Argumentaţi ce trăsături omeneşti le-a atribuit poetul celor două personaje.

5. Înlocuiţi cuvintele subliniate cu altele având acelaşi sens din lecţie:

Un piţigoi a întrebat un cuc într-o ***dumbravă***. Acesta l-a întrebat pe ***călătorul*** prin lume din ce ***cauză*** strigă ***întruna*** ca ***buimacul*** „cu-cu". Atunci, ***renumitul cântăreţ*** i-a răspuns că îi este ***frică*** să nu uite cum ***se numeşte***.

6. Alcătuiţi câte un enunţ utilizând cuvintele: „la", „l-a", „ia", „i-a".

7. Spuneţi-vă părerea!

Oare cucul poate fi considerat un „vestit trubadur"? Comparaţi-l cu alţi renumiţi solişti.

8. Citiţi următoarele fabule din lumea animalelor.

Racul, broasca şi ştiuca

de Al. Donici

Racul, broasca şi o ştiucă
Într-o zi s-au apucat,
De pe mal în iaz s-aducă
Un sac cu grâu încărcat.

Şi la el toţi se înhamă
Trag, întind, dar ieu de samă
Că sacu' stă neclintit,
Căci se trăgea neunit.
Racul înapoi se da,
Broasca tot în sus sălta,
Ştiuca foarte se izbea
Şi nimic nu isprăvea.
Nu ştiu cine-i vinovat;
Însă, pe cât am aflat,
Sacul în iaz nu s-au tras,
Ce tot pe loc au rămas.

Aşa-i şi la omenire,
Când în obştii[1] nu-i unire.

[1] *obştii* – obşti; colectivitate, comunitate; mulţime de oameni

Scanned with OKEN Scanner

Omida şi furnica

de G. Ranetti

– Eu te privesc de sus, furnică,
Şi-mi pari atât de mică!
Te văd cum jos munceşti
Din greu,
Ca să trăieşti;
Când eu
Stau sus, stau sus ca Dumnezeu,
Pe frunza-naltului copac
Pe care trupu-mi se răsfaţă.
Stau sus: atâta numai fac
Ca să câştig comoda-mi viaţă!

Furnica e de obicei
Cam prea modestă (treaba ei!);
Dar socoti că d-astă dată
Din cale-afară e prea lată
Ca să îi ţie o omidă
O cuvântare-aşa stupidă.
Şi-i zise:
–Bre, nu ţi-e ruşine?
Eu *merg*, nu mă târăsc ca tine!
Stai sus pe-o frunză cocoţată
Ce mâine va muri uscată,
Când toată seva-i vei fi supt;
Dar eu, d-aici de dedesubt,
Eu, mândră, fără s-arăt plânsu-mi,
Îţi strig, omidă parvenită,
Că eşti o parazită!
Când eu trăiesc prin mine însumi,
Tu îţi furi hrana de la alţi,
Şi doar târându-te te-nalţi.

Reţineţi !

Sub formă de glumă, scrisă într-un ritm vioi, poezia oferă o explicaţie umoristică numelui cucului. Dialogul purtat de cele două personaje este savuros. Ironia poetului este prezentă atât în caracterizarea „vestitului trubadur", cât şi în răspunsul neaşteptat al acestuia, stârnind zâmbetele cititorilor.

Scanned with OKEN Scanner

ŢARA POVEŞTILOR

de *Fănuş Neagu*

Fănuş Neagu, academician, director de teatru, dramaturg, memorialist, povestitor, nuvelist, romancier, scriitor român, s-a născut la 5 aprilie 1932 în judeţul Brăila, într-o familie de ţărani. În 1954 debutează cu povestirea „Duşman cu lumea", iar peste 5 ani cu volumul de povestiri „Ningea în Bărăgan". Scrie romane – „Îngerul a strigat", „Frumoşii nebuni ai marilor oraşe", „Scaunul singurătăţii", proză scurtă – „În văpaia lunii", „Dincolo de nisipuri", scrie piese de teatru – „Casa de la Miezul Nopţii", „Echipa de zgomote" etc.

1. Marcaţi cu ☒ răspunsurile corecte:

Timpul în care se petrece acţiunea este:
- ☐ vara
- ☐ până în amurg
- ☐ noaptea

Locul unde are loc întâmplarea este:
- ☐ la Dunăre
- ☐ în „Ţara poveştilor"
- ☐ la munte

Personajele povestirii sunt:
- ☐ Bănică
- ☐ bunica Paraschiva
- ☐ fata necunoscută

Mijlocul de transport cu care băiatul călătoreşte:
- ☐ o barcă
- ☐ o copaie
- ☐ o plută

Mesajul care se desprinde din text exprimă:
- ☐ fericirea trăită de copii în lumea poveştilor
- ☐ frumuseţea copilăriei pline de minunăţii
- ☐ visul frumos al personajului principal

2. Înlocuiţi cuvintele subliniate cu altele din text, având acelaşi sens.

O raţă de baltă se scălda ***calmă***. Băiatul ***a priceput*** că dacă raţa vorbea, zâna o ***transforma*** într-un ***pietroi*** care se scufunda ***în adânc***. Zborul albinelor se reunea într-un cântec uşor, ***insistent*** şi muzical ca o ***promisiune***. O fată îl strigă ***mirată*** pe Bănică. La întoarcere, băiatul ***obosit*** de ***uimitoarea*** sa călătorie, a adormit în braţele fetei.

Scanned with OKEN Scanner

3. Scrieţi cuvintele cu sens opus:

- *a se desface* → .....
- *liniştită* → .....
- *a apărea* → .....
- *a intra* → .....
- *a se lăţi* → .....
- *a pleca* → .....
- *a întreba* → .....
- *a se apropia* → .....

4. Descoperiţi sensurile cuvintelor următoare:

albie

Râul ieşise din ***albie*** inundând terenurile.
Bunica spăla rufele într-o ***albie*** veche.

lac

Gâştele pluteau pe ***lac***.
Tata dăduse uşile cu ***lac*** transparent.

a fura

Cine ***fură*** azi un ou/Mâine va fura un bou.
L-a ***furat*** somnul.
L-a ***furat*** râul.

5. Grupaţi în două coloane elementele reale şi elementele fantastice (de basm) întâlnite în lectură.

6. Explicaţi!

Ce deduceţi din afirmaţia băiatului: „în locul unde ajunsese se putea întâmpla orice". La ce lucruri uimitoare face referire băiatul?

7. Uniţi corespunzător „mulţimea" cu elementele corespunzătoare:

pâlc •	• gâşte
cârd •	• capre
turmă •	• cai
cireadă •	• vrăbii
herghelie •	• sălcii
stol •	• vaci

8. Spuneţi-vă părerea!

Oare bunica Paraschiva îl va crede pe băiat că „l-a furat râul"?

Scanned with OKEN Scanner

9. Alegeţi explicaţiile potrivite:

„Zborul lor se închega într-un cântec subţire, stăruitor, dulce ca o făgăduinţă" sugerează:

- O zumzetul albinelor părea o melodie persistentă, plăcută ca o frumoasă promisiune;
- O zborul albinelor avea ceva din armonia unui cântec stăruitor;
- O zumzetul albinelor îi amintea de mierea dulce făgăduită de albine.

10. Completaţi enunţurile cu „celălalt", „cealaltă", „ceilalţi", „celelalte".

- Fata ..... îmi era necunoscută.
- ..... băiat îmi zâmbea cu simpatie.
- Copiii ..... câştigaseră trofeul la şah.
- Elevele ..... păreau mirate de rezultat.

Reţineţi !

Fragmentul „Ţara poveştilor" descrie o călătorie imaginară a personajului principal într-un ţinut de basm, în care totul este posibil. Frumuseţea naturii este încântătoare, iar „semnele" pe care Bănică le descifrează îl încredinţează că a ajuns în „Ţara poveştilor", tărâm magic, în care totul este „dulce ca o făgăduinţă".

Scanned with OKEN Scanner

UN JOC NOU

de *Călin Gruia*

Citiţi şi aflaţi mai mult !

Rândunica adultă are coada în furculiţă, cu extremităţile lungi, iar spatele – inclusiv partea de deasupra cozii – este închis la culoare, în timp ce abdomenul este alb-gălbui, iar gâtul brun.

Cuibul rândunicii are forma unei cupe scobite, deschisă în partea de sus, fiind plasat pe o grindă, un suport, în grajduri etc.

Din primăvară până-n toamnă, bate din aripi iute şi fără încetare şi vânează insectele la suprafaţa pământului, în zbor razant.

Primăvara, rândunica se întoarce la locul unde-şi va petrece vara, pentru a pleca doar toamna târziu (ea pleacă în ţările calde în primul rând pentru că nu mai are cu ce se hrăni şi numai după aceea din cauza frigului).

1. Scrieţi sub formă de întrebări ideile principale din următorul plan:

- ☐ Singurătatea Marinei.
- ☐ Povestea ceasului.
- ☐ Povestea ploii.
- ☐ Dialogul cu rândunica.
- ☐ Covoraşul Marinei.

2. Legaţi sfaturile primite de Marina cu „expeditorii" lor:

ploaia
- să ai o casă frumoasă şi curată
- să faci să rodească seminţele
- să nu pierzi timpul
- să culegi grâul bogat

ceasul
- să ştii că timpul este preţios
- să culegi strugurii

rândunica
- să nu stai degeaba
- să admiri poienile şi râurile
- să-ţi primeşti prietenii în vizită
- să fii bucuros când ajungi acasă
- să realizezi ceva util pentru casa ta
- să munceşti cu tragere de inimă

Ştiaţi că... ?

- Un bun prieten al plantelor este ploaia, care le hrăneşte şi le înviorează.
- Picăturile de ploaie căzute pe obraz constituie un masaj binefăcător.
- Apa de ploaie poate fi folosită cu rezultate foarte bune la spălatul părului.

Scanned with OKEN Scanner

3. Încercuiţi motivele adevărate pentru care Marina nu s-a simţit singură:

- a vorbit cu cineva
- a ascultat poveşti
- a început să lucreze
- nu a mai stat degeaba
- a urmat exemplul celor ce munceau
- nu s-a mai plictisit

4. Alegeţi proverbele care se potrivesc povestirii:

MUNCĂ

- Adună vara ca să ai iarna.
- Plugul când taie adânc, pământul îşi deschide sânul.
- Cu mănuşi pe mână, nu torci mătase.
- Cine n-aleargă la tinereţe Nu odihneşte la bătrâneţe.
- Oala nu se umple cu vorbe.

TIMP PREŢIOS

- Adeseori drumul ce vrei să scurtezi e cel mai lung.
- Amânarea e hoţul timpului.
- Anul trecut n-ai câştigat, anul ăsta ai păgubit, la anul tragi nădejde.
- Cine caută vreme pierde vremea.

5. Alegeţi cuvintele potrivite din cele încadrate în coloana din stânga, apoi completaţi:

Într-una **Întruna**	Se frământa ..... cum să-i mărturisească adevărul. ..... din zile a primit scrisoarea aşteptată.
Alt fel **Altfel**	Găsise un ..... de etichete. Problema se rezolva ..... .
Nu mai **Numai**	Văzuse ..... o parte a albumului. Monica ..... ştia poezia.

6. Indicaţi sensurile diferite ale cuvintelor, alegându-le din coloana alăturată:

Pricină

- Nu cunoştea ***pricina*** pentru care fusese respins. – *motiv de ceartă*
- Căuta ***pricină*** din orice cuvânt. – *cauză, proces*
- În problema cu ***pricina*** nu avea un răspuns. – *respectivă* (adjectiv)
- Avea o ***pricină*** de judecat la tribunal. – *chestiune*

Ceas

- Mama îi cumpărase un ***ceas*** electronic. – *interval de timp de o oră*
- Plouase torenţial un ***ceas*** întreg. – *ceasornic*
- Venise vestea într-un ***ceas*** bun. – *moment*

Scanned with OKEN Scanner

7. Ilustraţi prin câteva exemple mijloacele artistice utilizate de scriitor: *personificare, repetiţie, enumeraţie, epitet.*

Să ne amintim !

Enumeraţia reprezintă o înşiruire de mai mulţi termeni de acelaşi fel, folosită pentru a atrage atenţia asupra aspectelor sau asupra faptelor înfăţişate.

Exemplu: *„Poveşti cu nori, cu râuri curgătoare, cu seminţe, cu boabe de grâu, cu poieni, cu boabe de struguri...“*

Enumeraţia exprimă aici bogăţia foloaselor aduse de ploaie.

8. Enumeraţi foloasele ploii deduse din text.

Exemplu: *nori ⟶ umiditatea din atmosferă*

9. Despărţiţi în silabe cuvintele şi subliniaţi grupurile de vocale din aceeaşi silabă: *ploaie, fereastră, deodată, ceasului, povestea, pârâiaşe, boabe, poieni, curgătoare, treabă.*

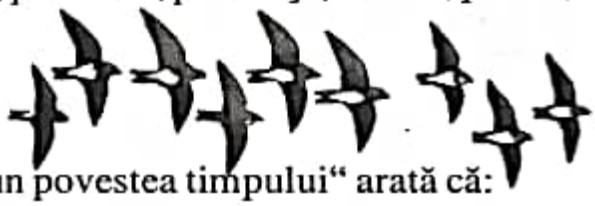

10. Bifaţi explicaţiile potrivite:

„eu (ceasul) tot spun o poveste întruna, spun povestea timpului“ arată că:

- ❑ timpul nu-şi opreşte niciodată curgerea;
- ❑ ceasul este legat de povestea timpului pe care o spune prin tic-tacul său;
- ❑ ceasul nu ştie altă poveste.

„Cine stă degeaba nu poate asculta povestea timpului“ înseamnă că:

- ❑ acela care nu munceşte nu preţuieşte importanţa timpului;
- ❑ stând degeaba, nu-ţi dai seama că timpul trece;
- ❑ cine nu lucrează, acela nu ştie că timpul nu se mai întoarce.

„...trebuie să pricepi vorbele picăturilor de apă“ exprimă faptul că este necesar:

- ❑ să înţelegi importanţa ploii;
- ❑ să cunoşti limbajul ploii;
- ❑ să cunoşti urmările ploii.

„Sunt obosită, zise rândunica, dar sunt nespus de fericită“ pentru că:

- ❑ am realizat ceea ce mi-am propus;
- ❑ nu am pierdut timpul degeaba;
- ❑ mă pot odihni.

Scanned with OKEN Scanner

Reţineţi !

Povestirea are o învăţătură profundă: munca te ajută să realizezi lucruri frumoase, să nu te plictiseşti şi să nu te simţi singur. Trebuie să învăţăm multe de la natură: nimic nu este inutil. Fiecare părticică din natură ne sfătuieşte asupra foloaselor pe care ea le aduce omului, asupra „vieţii sale" şi a frumuseţilor pe care le ascunde. Urmând „sfaturile" naturii, putem să ne facem viaţa frumoasă şi plină de realizări.

Compunere

Alcătuiţi o compunere în care să redaţi o discuţie cu o rândunică.

O rândunică ne povesteşte

A sosit primăvara cu şuvoaie de lumină aurie ce sparg norii întunecoşi şi cu miros de pământ umed. De sub zăpadă, şi-a desprins din gluga lui cea verde capul un clopoţel de argint aplecat către pământul de catifea. Este un ghiocel ce vine să vestească cel dintâi sosirea primăverii.

Primăvara a înverzit iarba, a trezit natura la viaţă, a adus bucurie în sufletele noastre şi a presărat prin pădure primii ghiocei.

Pomii au înmugurit.

Păsările călătoare s-au întors din sudul însorit la vechile cuiburi, unde-şi vor cloci ouăle şi vor scoate puii.

Admir peisajul minunat al primelor zile de primăvară.

Deodată, zăresc un stol de rândunele ce zburau în depărtare.

Din el s-a desprins o rândunică şi s-a apropiat de fereastra casei unde locuiesc. A făcut un mic popas pe creanga unui pom, ca şi când s-ar fi odihnit puţin, dar în acelaşi timp căuta din priviri ceva ce cunoştea atât de bine.

Mi-am amintit că la scara blocului era de câţiva ani un cuib de rândunele. În fiecare an, ele se întorceau la acest cuib, bucurându-se că au ajuns acasă.

Rândunica s-a apropiat de fereastră, s-a aşezat pe pervaz şi a început să bată cu ciocul în geam.

Eram foarte mirat şi emoţionat. Am auzit un glas firav care spunea:

– Bine te-am găsit!

Scanned with OKEN Scanner

Am crezut că era un vis, nu-mi venea să cred ce se întâmpla... şi deodată... glasul continuă:

– Eu sunt! Mă bucur că m-am întors acasă! Vrei să facem cunoştinţă?

– Da! i-am răspuns. Tu poţi vorbi?

– Sigur, şi aş vrea să mă cunoşti. Te-am văzut şi anul trecut. Eram mai mic şi eu, nu eram decât un pui. Te cunoşteam după glas, după paşi.

– Tu eşti puişorul de rândunică din cuibul de la scara blocului?

– Da! Şi m-am întors acasă dintr-o lungă şi istovitoare călătorie, în minunata noastră ţară, de care mi-a fost atât de dor!

– Povesteşte-mi, te rog, despre tine, despre ce o să faci! Cuibul tău este cam stricat!

– Nici o grijă!

– Vei pleca în altă parte?

– Nu! Noi, rândunelele suntem nişte zidari foarte buni, ca şi voi, oamenii. Aşa că voi repara cuibul şi voi rămâne aici.

– Cum poţi s-o faci?

– Simplu, mă vor ajuta şi prietenele mele, pentru că trebuie să-ţi spun, spre deosebire de voi, oamenii, noi păsările suntem foarte unite şi ne ajutăm la nevoie una pe alta.

– Rândunico, povesteşte-mi despre sudul însorit, despre voi! Vă place acolo?

– Ca să spun drept, mergem pe acele meleaguri numai pentru că aici este iarnă şi frig, iar noi nu mai găsim hrană şi nu rezistăm la ger. În sud este mereu soare şi cald ... Dar sufletul nostru rămâne tot aici, în binecuvântata noastră ţară. Abia aşteptăm să vină primăvara ca să ne putem întoarce acasă. Iubim foarte mult aceste meleaguri unde ne-am născut, ne iubim ţara din toată inima. Ne este tare dor de tot ce lăsăm aici, iar mângâierea noastră este să ştim că ne vom întoarce.

– Nu v-aţi gândit să rămâneţi acolo?

– Nu! Niciodată nu ne vom părăsi ţara! Aici e casa noastră.

Vorbea cu multă dragoste de ţara şi casa ei, dar oboseala o cuprinsese şi rândunica adormi cu căpşorul ei firav sub aripioară.

„Doarme fericită că a sosit acasă" ..., gândii eu.

Scanned with OKEN Scanner

Folosiţi următoarele expresii şi fragmente de text într-o compunere cu titlul „Ce ne povestesc ceasul şi ploaia“.

„Sub greutatea picăturilor de apă, arbuştii păreau că se apleacă spre pământ. Ele împrejmuiau pavilioane şi bazine cu peşti de aur orânduite cu măiestrie desăvârşită de un grădinar artist.“

„Am trecut deasupra unui parc întins pe o suprafaţă imensă. Ziduri groase, din pietre cu forme ciudate străluceau, umede“

„jocuri de apă străvezie“, „garduri de plante agăţătoare îmbrăţişate duios“

„La o masă, un personaj deosebit, un bătrân cu părul nins asculta, dus pe gânduri, tic-tacul ceasului şi murmurul ploii.“

Scanned with OKEN Scanner

MICUL PRINŢ

de *Antoine de Saint-Exupéry*

1. Baraţi răspunsurile incorecte:

Personajele întâmplării sunt:
- ❑ vânătorul
- ❑ vulpea
- ❑ Micul Prinţ

Vulpea era supărată fiindcă:
- ❑ viaţa ei era veşnic aceeaşi
- ❑ se plictisea
- ❑ nu avea cu cine să vorbească

Vulpea dorea:
- ❑ să aibă prieteni
- ❑ să se refugieze de lume
- ❑ să fie îmblânzită de Micul Prinţ

Micul Prinţ nu avea timp deoarece:
- ❑ îşi căuta prieteni
- ❑ nu avea încredere în vulpe
- ❑ era grăbit

Vulpea
- ❑ l-a învăţat să o îmblânzească
- ❑ i-a devenit prietenă
- ❑ rămânea tristă fără prietenia băiatului
- ❑ l-a urmat în călătoria lui

Mesajul lecturii este acela că:
- ❑ nu putem trăi singuri
- ❑ prietenia este un lucru de seamă
- ❑ prietenia transformă o fiinţă într-una fără seamăn

2. Înlocuiţi cuvintele subliniate cu altele având acelaşi sens din lecţie:

Viaţa vulpii era ***mereu*** aceeaşi. Plictisindu-se, ea îl roagă pe Micul Prinţ ***să*** o ***dreseze*** şi astfel ***existenţa*** ei ***se va însenina***. Cum nu există ***negustori*** de prieteni, oamenii nu mai au prieteni. Îl îndeamnă s-o îmblânzească, dacă vrea să aibă prieteni. Şi Micul Prinţ procedează întocmai. Astfel vulpea nu mai era ***asemenea*** cu alte vulpi, ea nu mai avea seamăn pe lume.

Scanned with OKEN Scanner

3. Bifaţii condiţiile ce trebuie îndeplinite ca două persoane să devină prieteni:

- ❑ să se asemene în multe privinţe;
- ❑ să se cunoască bine;
- ❑ să aibă timp să-şi cultive prietenia;
- ❑ să se poată ajuta reciproc;
- ❑ să verifice în timp trăinicia prieteniei;
- ❑ să fie sincere una cu cealaltă;
- ❑ să-şi comunice ceea ce gândesc, ce-i frământă.

4. Voi aveţi mulţi prieteni? Sau puţini? De ce consideraţi pe unul (una) dintre ei (ele) cel (cea) mai bun(ă) prieten(ă)?

5. Povestiţi o întâmplare cu un prieten din lumea necuvântătoarelor pe care l-aţi ajutat. Cum aţi comunicat cu acesta?

Reţineţi !

Fragmentul ne învaţă că nu putem trăi singuri, că avem nevoie de prieteni. Vulpea l-a învăţat pe Micul Prinţ cum s-o îmblânzească şi s-au împrietenit. Copilul a înţeles că prietenia transformă o fiinţă într-una fără asemănare.

Scanned with OKEN Scanner

Recapitulare

Citiţi cu atenţie textul şi răspundeţi:

„Madam Popescu mai sărută o dată dulce pe maioraşul, îl scuipă, să nu-l deoache, şi-l lasă jos. El a pus sabia în teacă, salută milităreşte şi merge într-un colţ al salonului unde, pe două mese, pe canapea, pe foteluri şi pe jos, stau grămădite fel de fel de jucării. Dintre toate, maiorul alege o trâmbiţă şi o tobă. Atârnă toba de gât, suie pe un superb cal vânăt rotat, pune trâmbiţa la gură şi, legănându-se călare, începe să bată toba cu o mână şi să sufle-n trâmbiţă. Madam Popescu îmi spune ceva; eu n-aud nimica. Îi răspund totuşi că nu cred să mai ţie mult gerul aşa de aspru; ea n-aude nimica.

– Ionel! Ionel! Ionel!!! Du-te dincolo, mamă; spargi urechile dumnealui! Nu e frumos, când sunt musafiri!

Iar eu, profitând de un moment când trâmbiţa şi toba tac, adaog:

– Şi pe urmă, d-ta eşti roşior, în cavalerie.

– Maior! strigă mândrul militar."

(I. L. Caragiale, *Vizită*...)

1. Citiţi enunţurile ce redau naraţiunea (povestirea), dialogul şi descrierea.

2. Subliniaţi factorii perturbatori ai dialogului. Transcrieţi enunţurile care arată că interlocutorii nu se mai înţeleg.

3. Exprimaţi într-un enunţ două trăsături ale lui Ionel reieşind din acest fragment.

4. Ce atitudine are mama faţă de comportamentul băiatului?

5. Identificaţi un pronume personal de politeţe şi analizaţi-l.

6. De ce credeţi că a utilizat autorul un pronume personal de politeţe în discuţia sa cu un copil, şi ce atitudine demonstrează autorul faţă de personajul său?

7. Transcrieţi câte o propoziţie în care subiectul este exprimat printr-un substantiv şi printr-un pronume personal.

Scanned with OKEN Scanner

8. Copiaţi din text o propoziţie dezvoltată şi specificaţi prin ce părţi de vorbire sunt exprimate subiectul şi predicatul.

9. Alcătuiţi câte o propoziţie în care predicatul verbal să fie exprimat prin verb la timpul trecut, persoana a II-a singular şi prin verb la timpul viitor, persoana I plural.

10. Imaginaţi o compunere despre prietenia dintre om şi fiinţele necuvântătoare având următorul început:

Orele se terminaseră şi Karina se întorcea spre casă. Sporovăia veselă cu colegii ei, când deodată a zărit pe alee o mogâldeaţă pufoasă. Avea nişte ochişori aurii, care o priveau jucăuş. .....

EVALUARE

Citiţi cu atenţie versurile şi rezolvaţi:

„Bate vântul, frunza cade
Veştejită de pe ram,
Nourii se-ntind pe ceruri,
Ploaia-ncet loveşte-n geam.

Negura din văi se-nalţă
Către ceru-ntunecos,
A pădurilor podoabă
Aşternutu-s-a pe jos."

(George Coşbuc, *Zile de toamnă*)

1. Alcătuiţi trei enunţuri în care cuvântul „bate" să aibă sensuri diferite.

2. Transformaţi substantivele „nour", „negură" în adjective corespunzătoare şi alcătuiţi cu ele câte o propoziţie dezvoltată.

3. Transcrieţi din text o propoziţie simplă şi precizaţi prin ce părţi de vorbire sunt exprimate părţile principale de propoziţie.

4. Analizaţi subiectul şi predicatul din ultima propoziţie.

5. Alcătuiţi trei propoziţii în care subiectul să fie exprimat, pe rând, prin substantiv comun, substantiv propriu şi pronume personal, iar predicatul verbal să fie exprimat prin verb aflat la timpuri diferite.

Scanned with OKEN Scanner

PĂREREA ȘI ATITUDINEA TA CONTEAZĂ!

EXPRIMAREA ACORDULUI/DEZACORDULUI ÎN COMUNICARE

CUIUL

de *Tudor Arghezi*

1. Bifaţi răspunsurile corecte:

Timpul în care se petrece întâmplarea este:

- ❑ îndepărtat
- ❑ necunoscut
- ❑ apropiat

Pe vremea aceea:

- ❑ casele erau din lemne îmbinate între ele
- ❑ ulucile din scânduri erau puse cap la cap şi proptite cu proţap
- ❑ nu se inventase cuiul
- ❑ se foloseau cuie din lemn

Un băiat simplu, dar isteţ:

- ❑ a născocit un cui
- ❑ cuiul a fost cercetat în fel şi chip de săteni
- ❑ cuiul a fost respins şi aruncat

Oamenii nu înţelegeau:

- ❑ cum să bată cuiul
- ❑ cum ar fi legat cuiul scândurile între ele, fără funii şi curele
- ❑ ce putere avea cuiul

Inventatorul cel isteţ:

- ❑ a înfipt cuiul cu ciocanul
- ❑ a mai folosit funiile şi curelele
- ❑ a făcut construcţia mai rezistentă

Un sătean, după ce a văzut demonstraţia:

- ❑ a privit totul cu neîncredere
- ❑ a spus că putea face şi el un cui „mai dichisit“
- ❑ a recunoscut că nu s-a gândit

Învăţătura desprinsă din această întâmplare:

- ❑ nu trebuie să dispreţuim succesele altora
- ❑ nu e bine să ne fălim cu ceea ce nu am făcut
- ❑ nu e necesar să ne declarăm mai pricepuţi în urma faptei

Scanned with OKEN Scanner

2. Descoperiţi sensul cuvintelor:

a însemna — Băiatul îşi ***însemna*** totul în agendă.
Munca ***însemna*** pentru el reuşită.

cui — Băiatul a născocit un ***cui***.
Cui nu-i place, să nu mănânce.

3. Scrieţi cuvintele cu sens opus:

- *început* → .....
- *strâmb* → .....
- *tare* → .....
- *nou* → .....
- *a strânge* → .....
- *a lega* → .....

Citiţi şi aflaţi mai mult !

⟹ Cuiele sunt cunoscute încă din perioada romană. Până la sfârşitul secolului al XVIII-lea, erau întotdeauna realizate manual, iar cel care le confecţiona le înzestra cu un cap şi un vârf.

⟹ Până la începutul secolului al XVII-lea unii meseriaşi tăiau bare din fier de mărimi potrivite pentru cei ce realizau cuiele. Dar din anul 1590 în Anglia au început să funcţioneze fabrici care produceau bare de mărimi egale.

⟹ În secolul al XIX-lea s-au inventat maşinile de produs cuie, totuşi acestea au mai fost realizate şi manual. Însă, până la sfârşitul secolului al XIX-lea industria de cuie făcute de mână a dispărut complet.

4. Alegeţi explicaţiile potrivite:

„Năzdrăvan, cum altul nu-i" înseamnă:
- ○ ştrengar
- ○ isteţ
- ○ glumeţ

„Un băiat al nimănui" semnifică:
- ○ orfan
- ○ simplu
- ○ necunoscut

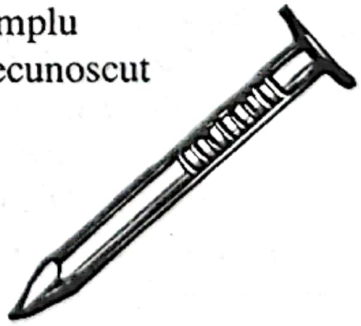

„A fost strâns şi pipăit,
Pus pe limbă, mirosit" evidenţiază:
- ○ curiozitatea oamenilor faţă de ceva nou
- ○ neîncrederea sătenilor
- ○ dorinţa de a-l cerceta cât mai bine

5. Spuneţi-vă părerea ! 75

De ce i-a lăsat băiatul pe săteni să cerceteze cuiul? De ce oare nimeni nu înţelegea cum putea să lege cuiul scândurile între ele „fără funii şi curele"?

Scanned with OKEN Scanner

6. Marcaţi proverbele care se potrivesc cu învăţătura poeziei.

- „Cine se scoală de dimineaţă, departe ajunge."
- „După război, mulţi viteji se-arată."
- „La plăcinte înainte,
  La război înapoi."

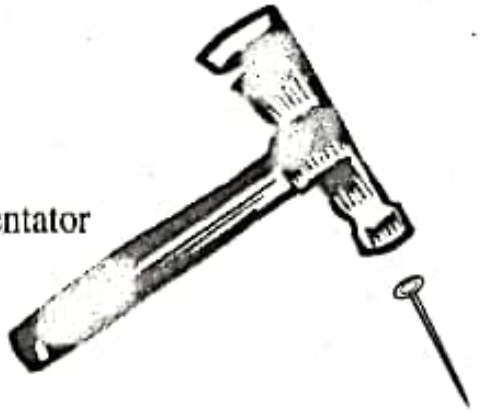

7. Explicaţi !

De ce poetul îl numeşte pe tânărul inventator „Năzdrăvanul şi golanul"?

8. Bifaţi însuşirile băiatului:

- ☐ inteligenţă
- ☐ nepăsare
- ☐ curiozitate
- ☐ inventivitate
- ☐ modestie
- ☐ curaj

9. Spuneţi-vă părerea !

Sunteţi de acord cu părerea săteanului din finalul poeziei? Argumentaţi.

Compunere

Mare scofală!

Alin era un băiat isteţ, dar răsfăţat şi obraznic. Fiindcă se impunea prin felul său de a fi, devenise liderul copiilor din cartier. Tuturor le era frică de el şi îl ascultau, dar nimeni nu-l considera un adevărat prieten. El îi certa mereu pe copii, îi jignea, le vorbea urât şi credea că doar el este deştept. Alin se purta urât mai ales cu cei mici. Când aceştia greşeau, el se purta disprețuitor, iar când aceştia făceau ceva bine, răspundea doar „Mare scofală!".

La şcoală, într-o zi, au fost puşi să realizeze un proiect. Fiecare elev trebuia să-şi aleagă câţiva colegi pentru a forma un grup. Însă nimeni nu a vrut să fie tovarăş cu Alin. Acesta se trezi dintr-odată singur. În acel moment îşi dădu seama că nu are prieteni. Şi începu să se gândească de ce....

Reţineţi !

Poezia „Cuiul" critică atitudinea unor oameni care nu apreciază succesele celorlalţi. Băiatul simplu, dar isteţ, a născocit un obiect simplu, dar extrem de util, cuiul. După ce l-au cercetat îndelung, sătenii nu şi-au

Scanned with OKEN Scanner

dat seama cum putea să lege cuiul scândurile între ele „fără funii şi curele". Unul dintre oameni, văzând cum băiatul bate cuiul, a considerat că putea să facă şi el lucrul acela, poate chiar mai bine, numai că nu se gândise la aceasta.

Lectură suplimentară

Aurel Vlaicu – Dorul de înălţimi

„Impresia cea mai puternică am simţit-o când am zburat pentru prima oară la Binţinţi, în Ardeal. Blériot[1] încă nu trecuse Canalul Mânecii[2]. Primul meu aparat era tot de lemn şi n-avea motor. Am legat trei cai de el, trei flăcăi au prins a pocni din bice şi aparatul s-a ridicat la vreo 15 metri înălţime, după ce a alergat câţiva kilometri pe pământ.

De-atunci, de câte ori mă sui în aparat, zbârnâiala motorului mi-aduce aminte de aeroplanul fără motor şi dinaintea ochilor, fascinaţi de nemărginirea văzduhului, îmi răsar cei trei flăcăi chiuind şi pocnind din bice."

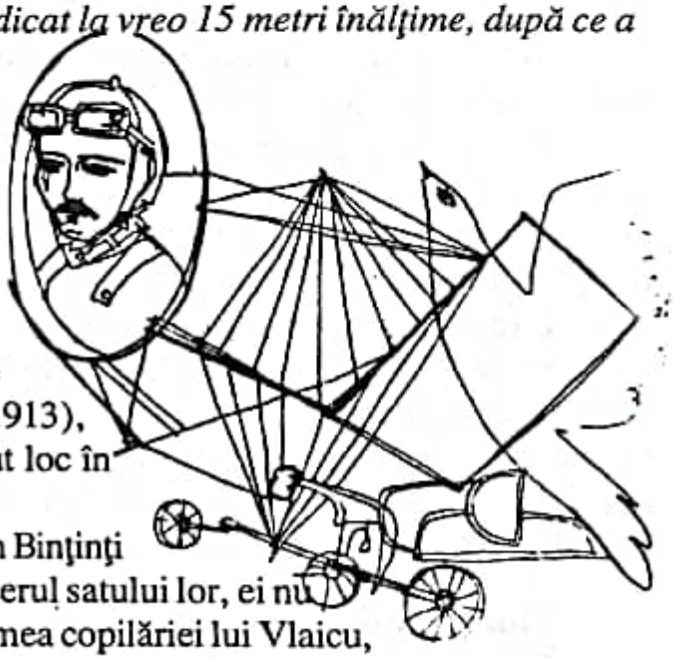

Zborul acesta cu un planor, de care îşi aminteşte Aurel Vlaicu (1882-1913), inventator şi pilot român celebru, a avut loc în luna iunie 1909.

Dar oricât de uimiţi erau ţăranii din Binţinţi de pasărea măiastră care se înălţase pe cerul satului lor, ei nu puteau să uite unele năzdrăvănii din vremea copilăriei lui Vlaicu, care explicau, într-un fel, înfăptuirea tânărului. Chiar preotul satului se plânsese că Aurel s-a urcat o dată în turla bisericii, iar altă dată în clopotniţa cimitirului, de unde putea să cadă şi să se nenorocească... Tatăl său îl certă şi apoi îl întrebă ce căutase pe acolo. Băiatul îi dădu un răspuns curios şi anume c-a vrut să vadă îndeaproape „cum zboară liliecii".

Aurel a început apoi să facă tot felul de „drăcovenii", cum le numeau unii. Câteva femei mai vârstnice erau foarte supărate că băiatul „s-a pus de chinuieşte animalele"... Dar Aurel nu era crud... el iubea păsărelele şi gâzele, dar cel mai mult îi plăcea să privească zborul lor. Observa cum învaţă puii de vrabie să zboare. Prindea câte un tăun sau un fluture mare, îl lega cu o aţă şi apoi studia

---

[1] *Blériot* – aviator şi constructor de avioane francez, care a efectuat prima traversare cu avionul a Canalului Mânecii (1909)

[2] *Canalul Mânecii* – canal navigabil care uneşte ţărmurile Franţei şi Angliei

Scanned with OKEN Scanner

eforturile sale de a se ridica de la pământ, cu toată greutatea firului. Astfel i se desluşea taina plutirii în aer. Ce bucurie pe el când a reuşit o dată să „înhame" patru bondari, care au ridicat o bucată de ceară!

De fapt, părinţii nu aveau să se plângă de el. Învăţa bine la şcoală, era respectuos şi ascultător. Îi plăcea mai ales aritmetica. De aceea, când a terminat clasele primare, a fost dat mai departe, la liceu, la Orăştie.

Şi aici s-a arătat vrednic, spre mulţumirea profesorilor săi. Învăţătura îl pasiona, dar în acelaşi timp devenise un fel de „meşter" al clasei. Cu o îndemânare demnă de un mecanic de precizie, Aurel deprinsese tehnica delicată a reparării ceasornicelor. Uneori izbutea să dreagă chiar şi mecanisme refuzate de ceasornicarii de profesie. Reparaţia făcută la ceasornicul deşteptător al unui profesor i-a adus laude în faţa întregii şcoli...

În ultimii ani de liceu, a plecat la Sibiu, unde a făcut prima sa invenţie, o turbină care l-a entuziasmat pe profesorul său de fizică.

Odată liceul terminat, ambiţia lui era să meargă la studii superioare, la Budapesta. Visa să ajungă inginer. Tatăl său, om cu mintea deschisă şi inima largă, a înţeles să facă orice sacrificiu pentru fiul său; şi-a vândut chiar o parte din pământ şi a trimis banii băiatului. Familia avea s-o ducă mai greu, dar în schimb Aurel putea sa-şi urmeze chemarea.

În 1903, la 25 de ani, a plecat la München, pe atunci, ca şi astăzi, un mare centru al tehnicii europene. Acolo Vlaicu a studiat la Scoală Politehnică, fiind remarcat de profesorii săi pentru înzestrarea sa deosebită. În 1908 s-a întors acasă, iar în anul următor s-a înălţat pentru prima data la Binţinţi cu un planor, zbor despre care am amintit la început.

Momente din activitatea ulterioară a lui Aurel Vlaicu:

- 1910 – Avionul „Vlaicu I", „Gândacul", efectuează o serie de zboruri îndrăzneţe.
- 1911-1913 – Pilotul zboară pe „Vlaicu II", construit de asemenea după o concepţie proprie. Acesta este avionul care stârneşte entuziasmul românilor transilvăneni la serbările „Astrei", în prezenţa lui Coşbuc şi Caragiale.
- 1913 – începe construirea avionului „Vlaicu III";
- 1913, 13 septembrie – Aurel Vlaicu îşi pierde viaţa într-un accident aviatic, aproape de Câmpina. Se împlinise previziunea marelui dispărut, care scrisese cândva: „Omul modern va ispăşi, prin veşnice picături de sânge, această nouă taină furată naturii."
- 1948, 28 octombrie – Aurel Vlaicu este ales post mortem membru al Academiei Române...

Scanned with OKEN Scanner

MUSCA LA ARAT

de *Alexandru Donici*

1. Bifaţi răspunsurile corecte:

Personajele poeziei sunt:
- ❑ boul de la plug
- ❑ musca de pe jug
- ❑ cealaltă muscă
- ❑ plugarul

Boii veneau încet de la arat pentru că:
- ❑ plugarul nu se grăbea
- ❑ erau obosiţi
- ❑ mai aveau mult de mers

Musca s-aşezase pe jugul boului:
- ❑ să-l zorească la mers
- ❑ să-i vorbească acestuia
- ❑ să se odihnească

Musca s-a supărat pe surata ei fiindcă:
- ❑ o luase în glumă
- ❑ nu observase că este obosită
- ❑ nu-şi dăduse seama că se întorceau de la arat

Învăţătura pe care o transmite poezia este:
- ❑ să nu ne lăudăm cu munca altora
- ❑ să fim sinceri
- ❑ să le arătăm celorlalţi că suntem cei mai buni

2. Înlocuiţi cuvintele subliniate cu altele având acelaşi sens, extrase din lecţie:

Un plug ***se întorcea domol*** de la arat. O altă muscă-n ***glumă*** întreabă în semn ***de primire*** de unde vine. Musca ***jignită*** îi răspunde că ar fi trebuit ***să înţeleagă*** că ***vin*** de la muncă. Spre laudă ***nesinceră***, mulţi pretind că ***au muncit***, dar ***în realitate*** ei au lucrat „ca musca la arat".

3. Scrieţi cuvintele cu sens opus:

- *încet* → .....
- *a întreba* → .....
- *supărat* → .....
- *a se întoarce* → .....
- *deşartă* → .....
- *mulţi* → .....

Scanned with OKEN Scanner

4. Puneţi în ordine, apoi dezvoltaţi în povestire ideile din planul simplu:

- ☐ Învăţătura.
- ☐ Răspunsul muştei.
- ☐ Întrebarea glumeaţă.
- ☐ Întoarcerea de la arat.

5. Grupaţi în două coloane însuşirile muştei de pe jug şi ale boilor.

⌘ harnic	⌘ vorbăreţ	⌘ calm
⌘ lăudăros	⌘ leneş	⌘ îndrăzneţ
⌘ tăcut	⌘ modest	⌘ obişnuit cu munca

6. Spuneţi-vă părerea !

Ce atitudine ar fi trebuit să aibă boii din jug faţă de musca vorbăreaţă?

7. Imaginaţi răspunsul boilor la vorbele muştei lăudăroase (vorbe, gesturi, expresie).

8. Notaţi în două coloane denumirile unor insecte folositoare şi pe cele ale unora dăunătoare.

Reţineţi !

„Musca la arat" este o fabulă care critică defecte omeneşti cu scopul de a le îndrepta. Punând pe seama fiinţelor necuvântătoare însuşiri omeneşti, poetul critică lăudăroşenia muştei întoarse de la arat, care pretindea că este obosită de atâta muncă. Atitudinea glumeaţă a suratei zburătoare o jigneşte amarnic. Învăţătura exprimată în finalul poeziei subliniază îndemnul scriitorului de a nu proceda ca personajul fabulei, lăudându-ne cu munca altora.

Scanned with OKEN Scanner

Lecturã suplimentarã

Bivolul şi coţofana

Pe spinarea unui bivol mare, negru, fioros,
Se plimba o coţofană
Când în sus şi când în jos.
Un căţel trecând pe-acolo s-a oprit mirat în loc:
– Ah, ce mare dobitoc!
Nu-l credeam aşa de prost
Să ia-n spate pe oricine...
Ia stai, frate, că e rost
Să mă plimbe şi pe mine!

Cugetând aşa, se trage îndărăt să-şi facă vânt,
Se piteşte la pământ
Şi deodată – zdup! – îi sare
Bivolului în spinare...

Ce s-a întâmplat pe urmă nu e greu de-nchipuit.
Apucat cam fără veste, bivolul a tresărit,
Dar i-a fost destul o clipă să se scuture, şi-apoi
Să-l răstoarne,
Să-l ia-n coarne
Şi cât colo să-l arunce, ca pe-o zdreanţă în trifoi.

– Ce-ai gândit tu oare, javră? Au crezut-ai că sunt mort?
Coţofana, treacă-meargă, pe spinare o suport
Că mă apără de muşte, de ţânţari şi de tăuni
Şi de alte spurcăciuni...

Pe când tu, potaie proastă, cam ce slujbă poţi să-mi faci?
Nu mi-ar fi ruşine mie de viţei şi de *malaci*[1],
Bivol mare şi puternic, gospodar cu greutate,
Să te port degeaba-n spate?...

[1] *malac* – pui al bivoliţei (bivolaş)

Scanned with OKEN Scanner

CIUBOŢELELE OGARULUI

după *Călin Gruia*

1. Completaţi:

- Era o toamnă aspră fiindcă ploile şi frigul ..... iar iepurele era ..... .
- Iepurele mergea la ..... cu gând să-şi cumpere ..... .
- El iuţi pasul ..... .
- Pe drum se întâlneşte cu ..... care nu simţea frigul pentru că avea ..... şi ..... .
- Porniră împreună şi hotărâră să se oprească la ..... fiindcă era ..... şi ..... .

2. Spuneţi-vă părerea !

La han Ogarul a mâncat şi a băut pe săturate deoarece:

- ❑ avea bani;
- ❑ ştia că iepurele avea bani şi va plăti;
- ❑ spera să-l convingă pe Urs să-l mai aştepte cu banii.

Iepurele nu s-a atins de nimic pentru că:

- ❑ avea bani numai pentru încălţări;
- ❑ nu-i era foame;
- ❑ se gândea că trebuie să plătească şi mâncarea Ogarului.

Iepurele nu a refuzat să plătească fiindcă:

- ❑ se temea de Urs;
- ❑ se temea şi de Ogar;
- ❑ avea o fire cinstită.

Iepurele a luat ciuboţelele Ogarului deoarece:

- ❑ nu mai avea bani de ciuboţele;
- ❑ era desculţ;
- ❑ îi plătise masa Ogarului cu banii pentru ciuboţele;
- ❑ era viclean.

3. Înlocuiţi cuvintele subliniate cu altele având sens asemănător, din lecţie.

Iepurele ***plecase*** spre ***târg***. Mergea zgribulit, ***grăbind*** pasul ca ***să sosească*** la iarmaroc.

Iepurele şi Ogarul ***au poposit*** la hanul Ursului. Ogarul a cerut ceva de ***mâncare*** şi de băut, înghiţind cu lăcomie ca un ***călător*** flămând.

4. Scrieţi cuvintele cu sens opus următoarelor:

a începe →		fudul →	
voinic →		a se întuneca →	
sfios →		flămând →	

Scanned with OKEN Scanner

5. Alegeţi răspunsul potrivit:

Învăţătura povestirii ne arată că:

- ○ *„După faptă şi răsplată"*;
- ○ nu trebuie să înşelăm pe nimeni;
- ○ trebuie să profităm de orice situaţie favorabilă.

6. Reţineţi proverbele potrivite cu tema lecturii:

- ❧ Orice naş îşi are naşul.
- ❧ După faptă şi răsplată.
- ❧ Cine sapă groapa altuia, cade singur în ea.
- ❧ Tot păţitu-i priceput.
- ❧ Azi a furat un ou, Mâine va fura un bou.

7. Arătaţi într-o scurtă caracterizare câteva trăsături fizice şi morale ale Ogarului.

8. Da sau nu ? Dacă Iepurele avea mai mult curaj, putea să găsească şi alte soluţii? Discutaţi cazul lui şi aduceţi argumente.

9. Spuneţi-vă părerea !

Avea dreptate Iepurele când gândea: „Dacă le-am plătit eu, sunt ale mele..."?

Compunere. Imaginaţi un alt sfârşit al povestirii.

10. Completaţi cu „odată" sau „o dată":

- ➺ Ziua de 1 Decembrie este ..... importantă pentru români.
- ➺ Trăia ..... un împărat care avea trei fete.
- ➺ Când s-a uitat ..... la el, băiatul a îngheţat de teamă.
- ➺ Musafirul a sunat ....., de două ori, dar n-a răspuns nimeni.

11. Construiţi două propoziţii în care cuvântul „Ogar" să fie subiect şi atribut.

12. Analizaţi atributele din propoziţiile următoare:

Iepurele gustă o bucăţică de plăcintă cu varză. Moş Martin se duse în odaia lui. La miezul nopţii, în mintea Iepurelui speriat se făcu lumină.

Reţineţi !

Povestirea „Ciuboţelele Ogarului" explică de ce iepurele fuge de ogarul care încearcă să-şi ia înapoi ciuboţelele. Zgribulit şi speriat, iepurele dorea să-şi cumpere încălţări cu cei doi galbeni. Întâlnindu-se cu ogarul, poposesc la hanul Ursului, unde bietul urecheat este nevoit să plătească masa bogată a tovarăşului de drum. Când acesta s-a culcat, i-a luat în schimbul banilor ciuboţelele şi a fugit. Învăţătura povestirii ne îndeamnă să evităm încurcăturile şi să fim atenţi la necunoscuţi.

Scanned with OKEN Scanner

UN SUFLET NOBIL

după *Edmondo de Amicis*

Edmondo de Amicis este un scriitor italian, cunoscut pentru frumoasa lui carte „Cuore", atât de îndrăgită de copii. În această lucrare sunt înfăţişate emoţionante întâmplări din viaţa copilului Enrico (şcoala, familia, prietenii).

1. Bifaţi răspunsul corect:

Lectura prezintă:
- ❑ o întâmplare deosebită
- ❑ o zi de şcoală obişnuită
- ❑ o învăţătură cu caracter educativ

Locul întâmplării este:
- ❑ sala de clasă
- ❑ în afara şcolii
- ❑ camera unui elev

Timpul întâmplării este:
- ❑ înainte de începerea orelor
- ❑ la sfârşitul orelor
- ❑ în recreaţie

Personajele sunt:
- ❑ Crossi
- ❑ Garrone
- ❑ cei patru elevi
- ❑ învăţătorul

2. Formulaţi alte propoziţii cu sensurile diferite ale cuvântului „aspru".

aspru
- ◉ Mi-a vorbit pe un ton ***aspru***.
- ◉ Materialul acesta este foarte ***aspru***.
- ◉ Comandantul este ***aspru***, dar drept cu subalternii.

3. Înlocuiţi cuvintele subliniate cu altele asemănătoare din lecţie.

Înaintea începerii orelor, pe când învăţătorul lipsea, patru băieţi îl ***făceau să sufere*** pe ***sărmanul*** Crossi, care era un ***infirm***. ***Îl întărâtau împungându-l*** cu ***liniile***, ***îi zvârleau*** în obraji coji de castane.

Unul dintre băieţi, ***urcându-se*** pe o bancă o ***maimuţărea*** pe mama lui Crossi. Înfuriat, copilul ***îşi pierdu cumpătul*** şi ***aruncă*** o călimară spre măscărici. Acesta ***se lăsă în jos*** şi călimara nimeri în pieptul învăţătorului care tocmai intra. Toţi ***au înlemnit***.

Învăţătorul a întrebat cine era făptaşul. Nimeni n-a răspuns. Atunci Garrone, ***mişcat*** de situaţia bietului Crossi, s-a ridicat hotărât susţinând că el era vinovatul. Învăţătorul şi-a dat seama că nu era el şi a insistat ca adevăratul vinovat să se

Scanned with OKEN Scanner

ridice, promiţând că nu va fi ***sancţionat***. Crossi îi povesti plângând cum fusese ***batjocorit*** şi cum îşi pierduse cumpătul. Învăţătorul a vrut să ştie cine ***îl ataţase***.

Cei patru s-au ridicat.

Dascălul i-a mustrat aspru pentru că jigniseră un coleg care nu le făcuse nimic, că ***se distraseră*** pe seama unui copil ***infirm***. Ei săvârşiseră o faptă ***nedemnă*** şi fuseseră ***lipsiţi de curaj***.

Învăţătorul a arătat că Garrone era un suflet ***generos***. El îi iertă pe cei vinovaţi, dar le spuse cu asprime că aşteaptă ***să-i demonstreze*** că au învăţat ceva din acea întâmplare.

4. Legaţi cuvintele cu sens opus:

cinstit	•	• nedrept
drept	•	• laş
blând	•	• necinstit
curajos	•	• nevinovat
fericit	•	• nefericit
vinovat	•	• aspru

5. Baraţi ce este fals.

Suflet ***nobil*** înseamnă:
- ❑ generos
- ❑ ales
- ❑ cinstit
- ❑ capabil de sentimente înalte
- ❑ puternic

Om ***laş*** înseamnă:
- ❑ fricos
- ❑ lipsit de simţul onoarei
- ❑ nehotărât

Faptă ***josnică*** înseamnă:
- ❑ nedemnă
- ❑ mârşavă
- ❑ urâtă
- ❑ necugetată

A fi ***înduioşat*** înseamnă:
- ❑ emoţionat
- ❑ mişcat
- ❑ impresionat
- ❑ atras

6. Găsiţi explicaţiile potrivite:

◆ e numit „bietul Crossi" fiindcă:
- nu avea un braţ;
- era batjocorit de cei patru colegi;
- stârnea mila autorului;
- nu putea să reacţioneze.

◆ cei patru băieţi îl provocau:
- împingându-l cu riglele;
- îi aruncau în obraji coji de castane;
- o imitau batjocoritor pe mama lui;
- îl loveau.

Scanned with OKEN Scanner

◆ Crossi era ţinta batjocurii deoarece:
- era mai slab
- era infirm;
- era timid şi răbdător;
- nu riposta la jigniri.

◆ Crossi a aruncat cu călimara:
- în cel care îi imita mama;
- în învăţător;
- în cei patru care îl batjocoreau;
- în colegul de bancă.

◆ cei patru au comis o „faptă josnică“ deoarece:
- au jignit un copil care nu le făcuse nimic;
- au râs de un copil nefericit;
- au lovit un copil infirm, fără apărare.

◆ Crossi nu s-a ridicat imediat deoarece:
- era îngrozit de faptă;
- se ruşina de gestul său;
- era înfricoşat de pedeapsă.

◆ cei patru sunt numiţi „laşi“ deoarece:
- au minţit;
- şi-au recunoscut fapta numai când au aflat că nu vor fi pedepsiţi;
- au batjocorit un copil infirm care nu se putea apăra;
- au comis o faptă josnică;
- s-au ascuns.

◆ Garrone e „un suflet nobil“ pentru că:
- şi-a asumat fapta în locul vinovaţilor;
- i-a luat apărarea lui Crossi;
- a luat apărarea colegilor;
- a salvat onoarea clasei.

◆ Care e părerea ta?
Cei patru elevi ar fi trebuit:
- pedepsiţi;
- iertaţi;
- batjocoriţi ca şi Crossi.

7. Motivaţi !

De ce credeţi că învăţătorul i-a iertat?

- ❑ învăţătorul era bun;
- ❑ s-a gândit că vor „învăţa ceva din întâmplare“;
- ❑ învăţătorul era mai puţin sever;
- ❑ le-a dat o şansă de îndreptare;
- ❑ le-a dat ocazia să dovedească regretul lor pentru ce au făcut.

Scrieţi în câteva rânduri ceea ce credeţi.

Scanned with OKEN Scanner

8. Joc de rol !

Imaginaţi ce i-a spus Garrone învăţătorului.

„Garrone îi şopti ceva:

Învăţătorul se întoarse spre vinovaţi, spunându-le aspru:

– Vă iert, dar aştept să-mi dovediţi că aţi învăţat ceva din această întâmplare."

9. Spuneţi-vă părerea !

a) Ce trebuie să înveţe copiii din această întâmplare?

☐ să fie corecţi, spunând adevărul când greşesc;

☐ să fie buni cu cei nefericiţi;

☐ să nu mai chinuie sau să-i batjocorească pe cei lipsiţi de apărare.

(Scrieţi în câteva rânduri ce credeţi.)

b) Care este personajul care v-a plăcut cel mai mult? De ce?

c) Ce sentiment v-a trezit fiecare personaj? (respect, dragoste, admiraţie, milă, dispreţ, antipatie)

? Ştiaţi că şi animalele se ajută între ele ?

Când un *iepure* este urmărit de un câine şi dă semne de oboseală, imediat un alt confrate odihnit ia locul celui urmărit. Acesta face ca distanţa dintre câine şi urmărit să crească până când atacatorul renunţă la urmărire.

Elefanţii sar imediat în ajutorul unui tovarăş rănit. Un explorator american povestea cazul unui elefant bolnav care, împotmolit într-o mlaştină, făcea eforturi pentru a ajunge la mal. Deodată, doi elefanţi din apropiere s-au desprins din apă şi s-au aşezat fiecare de o parte şi de cealaltă a acestuia, în timp ce un al treilea s-a plasat în urma lui, împingându-l cu capul până au reuşit să-l scoată la mal. Lângă un elefant rănit au vegheat zi şi noapte patru femele timp de trei zile, nelăsându-l o clipă singur şi ajutându-l ca nişte adevărate infirmiere.

Un *pelican* orb care nu mai putea pescui era hrănit de tovarăşii săi.

Un *pui de pinguin* care-şi pierduse echilibrul căzând de pe o stâncă lunecoasă a fost imediat ajutat de un adult care i-a întins ciocul pentru a se agăţa de el, până când puiul a fost adus la mal.

10. Pro sau contra ?

Garrone a procedat corect de la început? De ce nu a intervenit când Crossi era batjocorit de colegii săi? Dar ceilalţi elevi martori ai întâmplării au procedat bine?

Scanned with OKEN Scanner

11. Citiţi, completaţi şi scrieţi cu propriile voastre cuvinte.

Crossi:

✔ era un copil de oameni simpli;
✔ infirm, îşi poartă durerea cu calm;
✔ este ţinta batjocurii colegilor săi;
✔ răbdător, suportă răutăţile colegilor săi;
✔ revoltat, reacţionează când jignirile ating fiinţa cea mai dragă, mama;
✔ sensibil, îşi iubea mama;
✔ îngrozit şi ruşinat de fapta sa, nu se ridică imediat;
✔ plângând, îşi recunoaşte vina de a-şi fi pierdut cumpătul la jignirile repetate ale colegilor. Nu a spus nimic despre mama sa. De ce?

Garrone:

✔ bun la suflet;
✔ milos, înduioşat de colegul său umilit;
✔ generos şi hotărât, îşi asumă vinovăţia, chiar cu riscul unei pedepse, pentru a-şi salva colegul pe care nu-l considera adevăratul vinovat;
✔ când vinovaţii îşi recunosc fapta, el cere iertare învăţătorului pentru colegii săi.

Cei patru:

✔ răutăcioşi;
✔ nu-şi respectă colegul nefericit;
✔ insensibili la situaţia dureroasă a unui copil infirm, o folosesc ca să se distreze;
✔ considerându-l pe Crossi mai slab şi fără apărare, îl provoacă şi îl ironizează pentru a se distra pe socoteala lui;
✔ ştiau că un copil nu putea ţine piept altor patru, cu atât mai mult cu cât era şi infirm;
✔ văzându-l că suportă răbdător batjocura, caută să-l provoace lovindu-l în punctul cel mai sensibil, dragostea faţă de mama sa;
✔ lipsiţi de respect, jignesc, imitând-o pe mama lui Crossi;
✔ fricoşi, nu-şi recunosc imediat vina, de teama pedepsei.

Învăţătorul:

✔ vrea să ştie adevărul, înainte de a pedepsi pe cineva;
✔ calm, dar hotărât;
✔ îl interesează mai mult ca elevii să-şi recunoască vina spunând adevărul, decât să-i pedepsească pe loc;

Scanned with OKEN Scanner

✔ drept, apreciază corect pe fiecare după faptele sale;
✔ aspru în judecarea lor, dar şi iertător, pentru a le da o şansă de îndreptare;
✔ îi iartă, crezând că în sufletul lor copiii şi-au dat seama de greşeală şi nu o vor mai repeta.

Reţineţi !

Povestirea prezintă o întâmplare petrecută la şcoală, din care putem trage o învăţătură. Bunătatea, respectul şi dragostea faţă de semeni trebuie să ne călăuzească în viaţă. Când am greşit, trebuie să ne recunoaştem vina, pentru că nu putem trăi în minciună. Nu e drept ca altul să fie pedepsit în locul nostru, pentru greşeala noastră.

Proverbe

- Omul fricos totdeauna umblă cu gheaţa în sân.
- Cinstea se câştigă prin muncă şi fapte bune.
- Omul blând ca apa lină.
- Omul îndărătnic şi pizmaş ca racul îşi mănâncă singur carnea.
- Omul cinstit se ţine de cuvânt.
- Răul întotdeauna îşi primeşte pedeapsa.
- Răul nu trebuie răsplătit cu rău.
- Dreptatea pe toate le biruieşte şi adevărul decât toate mai tare este.

Scanned with OKEN Scanner

Recapitulare

Citiţi cu atenţie textul şi rezolvaţi:

„Trenul este plin... Dar cu multă bunăvoinţă din partea unor tineri politicoşi, care merg până la o staţie apropiată, se fac locuri pentru dame. Trenul a plecat... Mam'mare îşi face cruce, apoi aprinde o ţigară... Goe nu vrea să intre în cupeu; vrea să şadă în coridorul vagonului cu bărbaţii.

– Nu!... nu e voie să scoţi capul pe fereastră, mititelule! zice unul dintre tineri lui d. Goe, şi-l trage puţin înapoi.

– Ce treabă ai tu, urâtule? zice mititelul smucindu-se.

Şi după ce se strâmbă la urâtul, se spânzură iar cu amândouă mâinile de vergeaua de alamă şi scoate iar capul. Dar n-apucă să răspunză urâtul, şi mititelul îşi retrage îngrozit capul gol înăuntru şi-ncepe să zbiere.

– Mamiţoo! mam'mare! tantii!

– Ce e? Ce e? sar cucoanele.

– Să oprească! zbiară şi mai tare Goe, bătând din picioare. Mi-a zburat pălăria! să oprească!!!"

(I. L. Caragiale, *D-l Goe*)

1. Comentaţi atitudinea băiatului faţă de tânărul călător. Sunteţi de acord cu aceasta? Motivaţi.

2. Care a fost consecinţa neascultării de către Goe a sfatului primit?

3. Enumeraţi patru aspecte ale comportamentului necivilizat al băiatului în tren. Puteţi descoperi şi altele?

4. Transformaţi în povestire primele două replici ale dialogului.

5. Dezbatere

Cum ar fi trebuit să procedeze familia? În ce fel ar fi trebuit să-l sancţioneze pe Goe pentru a-l îndrepta? Oferiţi soluţii şi discutaţi.

6. Copiaţi din text o propoziţie simplă.

7. Transformaţi propoziţia simplă în propoziţie dezvoltată.

8. Analizaţi gramatical părţile de propoziţie învăţate de la exerciţiul anterior.

Scanned with OKEN Scanner

9. Transcrieţi din text câte două exemple de substantive însoţite de atribute exprimate prin adjective şi prin substantive care să răspundă la întrebările: care? al cui?

10. Imaginaţi un schimb de replici între tânărul călător şi Goe după acest incident.

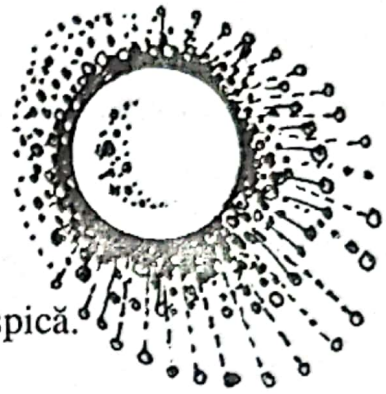

EVALUARE

Citiţi cu atenţie textul:

„Aburii uşori a nopţii ca fantasme se ridică
Şi, plutind deasupra luncii, printre ramuri se despică.
Râul luciu se-ncovoaie sub copaci ca un balaur
Ce în raza dimineţii mişcă solzii lui de aur.“

(Vasile Alecsandri, *Malul Siretului*)

1. Indicaţi în câteva rânduri ce înfăţişează aceste versuri.

2. a) Scrieţi cuvintele care au sens asemănător cu al următoarelor: *uşori, se ridică, se despică, luciu, se-ncovoaie.*

b) Notaţi cuvintele cu sens opus pentru: *uşori, se ridică, deasupra, se despică.*

3. Transcrieţi o comparaţie din text şi explicaţi-o.

4. Copiaţi din text grupurile de cuvinte alcătuite din substantiv însoţit de atribut exprimat prin adjectiv, substantiv şi pronume.

5. Analizaţi gramatical cele trei atribute descoperite la exerciţiul anterior.

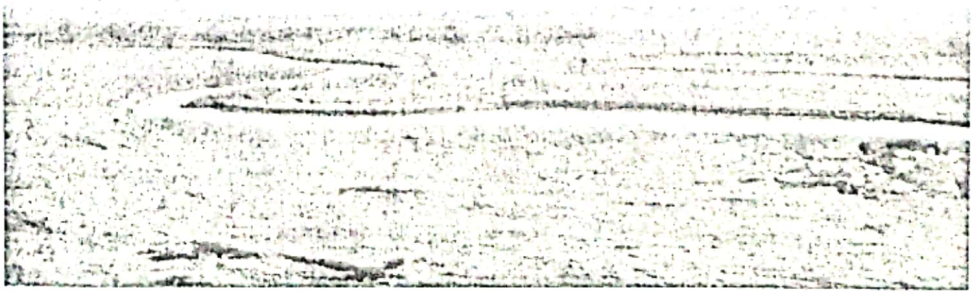

Scanned with OKEN Scanner

COMUNICAREA IMPRESIILOR ŞI SENTIMENTELOR

FIIND BĂIET, PĂDURI CUTREIERAM

de *Mihai Eminescu*

1. Adevărat sau Fals? Marcaţi cu **A** sau **F** variantele date:

Poetul cutreiera pădurile:
- ☐ în copilărie
- ☐ la maturitate

Copilul se culca adesea lângă izvor, pentru ca:
- ☐ să viseze
- ☐ să se odihnească
- ☐ să asculte glasul pădurii
- ☐ să se ascundă de lume

La răsăritul lunii, pădurea devenea:
- ☐ un spaţiu înspăimântător
- ☐ un ţinut ca din basme

Sentimentele poetului sunt:
- ☐ încântare
- ☐ spaimă
- ☐ melancolie
- ☐ visare

2. Precizaţi sensurile cuvintelor „a îngâna" şi „a bate" din enunţurile de mai jos:

a bate
- El ***a bătut*** câinele.
- Echipa României ***a bătut*** Anglia.
- Mama ***a bătut*** albuşurile spumă.
- Drumeţul ***a bătut*** la uşă.
- „... luna,-mi ***bate*** drept în faţă"
- A ***bătut*** grindina.

a îngâna
- Fetiţa ***îngâna*** un cântec.
- Băieţelul îl ***îngâna*** pe fratele său.
- „Blând ***îngânat*** de-al valurilor glas"

- Alegeţi dintre: *a (se) însoţi, a murmura, a imita.*
- Alegeţi dintre: *a amesteca, a ciocăni, a lovi, a învinge, a cădea, a atinge cu razele.*

3. Legaţi cuvintele care au acelaşi înţeles:

a cutreiera	•	• foşnet
pădure	•	• a răsuna
freamăt	•	• codru
a suna	•	• încetişor
lin	•	• a colinda

Scanned with OKEN Scanner

4. Alăturaţi cuvintelor date altele potrivite pentru a forma expresii frumoase:

miros suav	*ceaţă lăptoasă*
.....;	.....;
.....;	.....;
cântă melodios	*sună duios*
.....;	.....;
.....;	.....;

5. Dezvoltaţi cu propriile voastre cuvinte explicaţia versurilor:

"Răsare luna,-mi bate drept în faţă:
Un rai din basme văd printre pleoape,
Pe câmpi un văl de argintie ceaţă,
Sclipiri pe cer, văpaie preste ape. "

Model:

Risipind lumina argintie, luna învăluie peisajul. Îl preschimbă astfel într-o lume de basm de o nespusă frumuseţe. Totul devine strălucitor. Razele lunii ţes un văl de ceaţă argintie cu care îmbracă pământul. Ele întind peste ape văpaie de lumină ca un pod de argint. Pe cer sclipesc stelele.

6. Grupaţi în trei coloane imaginile poeziei care se adresează văzului (vizuale), auzului (auditive) şi mirosului (olfactive).

Imagini vizuale	Imagini auditive	Imagini olfactive
"Pe câmpi un văl de argintie ceaţă"	*"Un freamăt lin trecea din ram în ram"*	*"Şi un miros venea adormitor"*

7. Extrageţi din poezie mişcările care caracterizează acest spaţiu de visare. Ce fel de mişcări sunt? (line, rapide, aspre, zgomotoase, încetinite, abia simţite).

Reţineţi !

Mihai Eminescu îşi aminteşte cu bucurie de clipele fericite ale copilăriei. Îi plăcea să cutreiere singur codrul şi să păşească în acel tărâm de linişte şi de visare. Culcat lângă izvor, băiatul se lăsa învăluit de glasul vrăjit al pădurii. Îi plăcea să asculte susurul apei, să se lase mângâiat de freamătul lin al frunzelor, să respire mireasma adormitoare a florilor de

Scanned with OKEN Scanner

tei. Auzea cântecul tainic al buciumului, sunând cu duioşie tot mai aproape. În acest spaţiu încărcat de poezie, se lăsa cuprins de visare, auzind parcă cetele de cerbi purtându-şi paşii spre izvor. În ceas de noapte, apariţia lunii preschimba peisajul într-o lume de basm, încărcată de o strălucire feerică.

Compunere

Scrieţi o compunere în care să descrieţi un colţ de natură care să vă amintească mereu de copilărie.

Nostalgia unui colţ de natură

Locul acela se numea Subcetate şi, ciudat, se afla undeva, pe o colină. Eram învăluiţi de crivăţ şi priveam noaptea luminată electric a oraşului. Rafale de vânt clătinau lumina puţină şi ne-am refugiat cu toţii într-o încăpere prelungă şi caldă. Am stat apoi îndelung lângă soba uriaşă. Unul povestea despre bunici şi casa lor bătrânească, altcineva se gândea la vânătoarea de vulpi la care-l luase un unchi, alţi doi visau sub impresia puternică a ruinelor cetăţii... Dispărută de veacuri, cetatea îşi arcuia aripile ocrotitoare deasupra lumii de jos. Aveam aceeaşi senzaţie de siguranţă ca atunci când am mers într-o poiană de margarete şi le-am admirat delicateţea în linişte, fără a schiţa vreun gest, de teamă parcă să nu-şi ia zborul.

Plutea pretutindeni în jurul nostru un fel de linişte nepământeană, şi fiecare din noi avea impresia că dincolo de colţul în care ne aflam nu mai există nimic pe pământ în afară de noi şi copilăria noastră.

Până când iarna a izbit cu putere uşa de perete, iar unul dintre noi s-a trezit ca dintr-un vis şi le-a amintit tuturor că trebuie să plece. În privirea lor puteam desluşi regrete şi melancolie, căci ne chema viaţa noastră obişnuită, cu aceleaşi probleme şi frământări de la şcoală sau de acasă.

Dar uneori, când ne întâlnim întâmplător, câte unul dintre noi îi spune din priviri celuilalt că n-a uitat lumea noastră misterioasă.

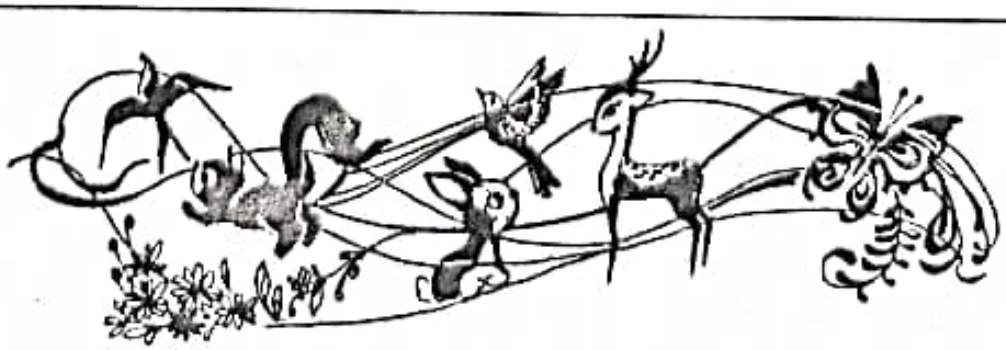

Scanned with OKEN Scanner

Fiind băiet păduri cutreieram

de Mihai Eminescu

Fiind băiet păduri cutreieram
Şi mă culcam ades lângă izvor,
Iar braţul drept sub cap eu mi-l puneam,
S-aud cum apa sună-ncetişor:
Un freamăt lin trecea din ram în ram
Şi un miros venea adormitor.
Astfel ades eu nopţi întregi am mas,
Blând îngânat de-al valurilor glas.

Răsare luna,-mi bate drept în faţă:
Un rai din basme văd printre pleoape,
Pe câmpi un văl de argintie ceaţă,
Sclipiri pe cer, văpaie preste ape,
Un bucium cântă tainic cu dulceaţă,
Sunând din ce în ce tot mai aproape ...
Pe frunze-uscate sau prin naltul ierbii,
Părea c-aud venind în cete cerbii.

Alături teiul vechi mi se deschise:
Din el ieşi o tânără crăiasă,
Pluteau în lacrimi ochii-i plini de vise,
Cu fruntea ei într-o maramă deasă,
Cu ochii mari, cu gura-abia închisă;
Ca-n somn încet-încet pe frunze pasă,
Călcând pe vârful micului picior,
Veni alături, mă privi cu dor.

Şi ah, era atâta de frumoasă,
Cum numa-n vis o dată-n viaţa ta
Un înger blând cu faţa radioasă,
Venind din cer se poate arăta;
Iar părul-i blond şi moale ca mătasa
Grumazul alb şi umerii-i vădea.
Prin hainele de tort subţire, fin,
Se vede trupul ei cel alb deplin.

Scanned with OKEN Scanner

DIN COPILĂRIA MEA

de *Lucian Blaga*

1. Completaţi care erau amintirile pe care le evocă poetul:

- Băiatul ducea la păscut, cu alţi copii, ... în ..... .
- Câte un ..... îi prindea cu ciocul ..... .
- Copilul îndrăgea o ..... de care râdeau ceilalţi.
- El o considera ..... lui şi se credea un ..... .

2. Alcătuiţi enunţuri cu termenii care exprimă „mulţimea" obiectelor următoare:

- *brazi* → *brădet*
- arini →
- struguri →
- aluni →
- papură →

3. Înlocuiţi cuvintele subliniate cu altele având acelaşi sens:

Plopii ***seculari*** tremurau. Poetul ***îşi aminteşte*** de o sperietoare de păsări aşezată în ***cânepişte***. Era ***mângâiată*** doar de vânt. Copiii râdeau de ea, dar lui îi era milă şi o ***îndrăgea***. O ***considera semenul*** său şi o iubea.

4. Argumentaţi !

Utilizând citate din poezie, arătaţi că în lumea fermecată a copilăriei poetul era prieten cu toate necuvântătoarele, pe care le iubea (bobocii de gâscă, plopii, sperietoarea).

5. Explicaţi !

În sensibilitatea copilului, sperietoarea îi apărea ca o persoană demnă de compasiune pe care o iubea ca pe aproapele său. Justificaţi prin versuri aspectele care stârneau mila copilului.

- îmbrăcată cu haine ponosite ..... .
- nu se putea mişca, sprijinindu-se ca un infim ..... .
- avea un aspect caraghios ..... .
- nu speria chiar toate păsările ..... .
- stârnea râsul celorlalţi copii ..... .

Scanned with OKEN Scanner

6. Completaţi:

Tremurau de emoţie ..... s-o alinte mama .....
....

Păşteam gâştele ..... râdeau de ea .....
....

gângurit de copil .....
.....

7. Amintiţi-vă cuvintele din Biblie, învăţate la orele de Religie, legate de iubirea faţă de semeni. Cum se considera copilul? Motivaţi.

8. Notaţi cuvintele cu sens opus, apoi alcătuiţi propoziţii cu ele:

a veni → .....
a prinde → .....
străvechi → .....
a-şi aminti → .....
a iubi → .....
păcătos → .....

9. Povestiţi o întâmplare despre un obiect sau un animal îndrăgit de voi în primii ani ai copilăriei. Încercaţi să redaţi ce aţi simţit în acele momente.

Reţineţi !

Poetul îşi aminteşte cu emoţie impresiile sale din copilărie. Alături de alţi copii, păştea gâştele în arinişti, bucurându-se când un boboc auriu îl prindea în joacă de lobul urechii. Într-un lan de cânepă era o sperietoare pestriţă de care copiii râdeau, dar pe care poetul o îndrăgea. Îi era milă de acea arătare pe care nu avea cine s-o mângâie, şi socotind-o aproapele său, o iubea. La acea vârstă, se credea un mucenic, împărţind iubire semenilor săi.

Scanned with OKEN Scanner

BASM

de *Geo Bogza*

1. Marcaţi cu ☒ răspunsurile potrivite.

Timpul în care se petrece întâmplarea basmului se plasează:

- ☐ în vremurile de demult, biblice
- ☐ acum câteva sute de ani

Locul unde se desfăşoară acţiunea este:

- ☐ pe munte
- ☐ într-un sat românesc
- ☐ într-o pădure

Personajele basmului sunt:

- ☐ Dumnezeu
- ☐ Sfântul Petru
- ☐ sătеanul şi familia sa
- ☐ vecinii

Povestea motivează:

- ☐ ospitalitatea românească
- ☐ naşterea lui Mihai Eminescu ca „suflet" al poporului român
- ☐ o întâmplare biblică

2. Legaţi cuvintele având acelaşi sens:

chip	• a încerca	*a pofti*	• blajin
gârbov	• voce	*blând*	• sărac
a îndrăzni	• a domoli	*nevoiaş*	• meditativ
glas	• aplecat	*gânditor*	• popor
a potoli	• înfăţişare	*neam*	• a invita

3. Adevărat sau Fals! Notaţi cu **A** sau **F**.

Dumnezeu umbla cu Sfântul Petru pe pământ sub înfăţişarea:

- ☐ unor călători tineri
- ☐ unor bătrâni gârboviţi

Prinşi de ploaie şi de întuneric, au bătut la prima poartă:

- ☐ familia nu a răspuns
- ☐ familia i-a primit cu ospitalitate

După ce s-au spălat şi ospătat,

- ☐ străinii au rămas peste noapte
- ☐ călătorii au pornit la drum

Sfântul Petru l-a rugat pe Dumnezeu

- ☐ să-i răsplătească pe acei oameni lăsându-i să-şi vadă sufletul
- ☐ să le ofere un dar

Dumnezeu le-a oferit sătenilor din vale:

- ☐ sănătate şi belşug
- ☐ bucuria naşterii unui geniu, Mihai Eminescu

Scanned with OKEN Scanner

4. Argumentaţi !

Gospodarul era stăpânul casei, primind drumeţii şi orânduind totul astfel încât aceştia să fie bine primiţi şi ospătaţi.

5. Spuneţi-vă părerea !

Putem vorbi de ospitalitate românească? Motivaţi cu citate din operă.

- Deşi era noapte, gospodarul i-a primit pe drumeţi.
- Toată familia s-a trezit.
- Fiecare membru al familiei a dus la îndeplinire câte o responsabilitate.
- Drumeţii au fost ajutaţi să se spele, să se încălzească, să mănânce şi să primească merinde şi pentru drum.
- La despărţire li s-a urat „drum bun".
- Felul în care au fost primiţi l-a impresionat pe Sfântul Petru.

6. Povestiţi o întâmplare sau decupaţi un articol dintr-un ziar în care este prezentată ospitalitatea proverbială a românilor atât faţă de conaţionalii lor, cât şi faţă de străini.

7. Completaţi enunţurile cu „demult", „de mult".

- Trăia ..... un împărat foarte viteaz.
- El a hotărât să-şi răsplătească supuşii ..... ce ţinea la ei. A dat sfoară-n ţară că va organiza o întrecere cum nu se mai organizase ..... . Ştiind cât ..... îndrăgea împăratul astfel de concursuri, s-au strâns mulţi viteji la curtea împăratului. Atât ..... s-a petrecut, încât s-a dus vestea peste mări şi ţări.

8. Descoperiţi câteva elemente care să justifice titlul lecturii.

9. Alegeţi explicaţiile potrivite prin care Mihai Eminescu este considerat de scriitor „sufletul" poporului român.

- O prin poeziile sale a dat glas la tot ceea ce caracterizează acest neam (dragoste faţă de natură, omenie, iubire de ţară şi de popor, respect faţă de tradiţii şi înaintaşi);
- O a cântat sentimente tipic omeneşti: iubirea, dragostea pentru mama sa, mândria pentru acest neam şi această ţară;
- O poetul a întruchipat în opera sa tot ceea ce are mai frumos sufletul românesc.

Scanned with OKEN Scanner

Reţineţi !

Scriitorul Geo Bogza imaginează într-o legendă cu conţinut biblic naşterea poetului Mihai Eminescu, ca întruchipare a „sufletului" neamului românesc. Impresionaţi de căldura şi ospitalitatea cu care au fost primiţi de o familie simplă de români, Dumnezeu şi Sfântul Petru vor să răsplătească bunătatea acestora. La propunerea Sfântului Petru ca oamenii să-şi vadă sufletul aşa cum ei vedeau plopul pe drum, Domnul l-a ascultat şi din acel neam de oameni primitori şi buni s-a născut Mihai Eminescu.

10. Portofoliu. Alcătuiţi o fişă cu expresii frumoase alese din basmul eminescian recomandat.

Lectură suplimentară

Făt-Frumos din Lacrimă

de *Mihai Eminescu*

– fragmente –

Făt-Frumos ospătă ce ospătă, dar apoi, luându-şi buzduganul de-a umăr, merse mereu pe dâra trasă de *piuă*[1], până ce ajunse lângă-o casă frumoasă, albă care steclea la lumina lunei în mijlocul unei grădini de flori. Florile erau în straturi verzi şi luminau albastre, roşie-nchise şi albe, iar printre ele roiau fluturi uşori, ca sclipitoare stele de aur.

Miros, lumină şi un cântec nesfârşit, încet dulce, ieşind din roirea fluturilor şi a albinelor, îmbătau grădina şi casa. Lângă *prispă*[2] steteau două butii cu apă, iar pe prispă torcea o fată frumoasă. Haina ei albă şi lungă părea un nor de raze şi umbre, iar părul ei de aur era împletit în cozi lăsate pe spate, pe când o cunună de mărgăritărele era aşezată pe fruntea ei netedă. Luminată de razele lunei, ea părea muiată într-un aer de aur.

Degetele ei ca din ceară albă torceau dintr-o furcă de aur şi dintr-un *fuior*[3] de o lână ca argintul torcea un fir de mătase albă, subţire, strălucită, ce semăna mai mult a o vie rază de lună, ce cutreiera aerul decât a fir de *tort*[4].

[1] *piuă* – vas de lemn, metal sau piatră, în care se pisează diverse substanţe.
[2] *prispă* – terasă înălţată de-a lungul peretelui din faţă la casele ţărăneşti, mărginită de o balustradă de lemn
[3] *fuior* – mănunchi de cânepă sau in, gata de tors
[4] *tort* – fir de tors de cânepă, in sau alte materiale textile; pânză lucrată în casă

Scanned with OKEN Scanner

La zgomotul uşor al paşilor lui Făt-Frumos, fata-şi ridică ochii albaştri ca undele lacului.

– Bine-ai venit, Făt-Frumos, zise ea cu ochii limpezi şi pe jumătate închişi, cât e de mult de când te-am visat... Pe când degetele mele torceau un fir, gândurile mele torceau un vis, un vis frumos, în care eu mă iubeam cu tine; Făt-Frumos, din fuior de argint torceam şi eram să-ţi ţes o haină urzită în descântece, bătută-n fericire; s-o porţi... să te iubeşti cu mine. Din tortul meu ţi-aş face o haină, din zilele mele, o viaţă plină de desmierdări.

Astfel, cum privea umilită la el, fusul îi scăpă din mână şi furca căzu alături cu ea. Ea se sculă şi, ca ruşinată de cele ce zisese, mâinile ei spânzurau în jos ca la un copil vinovat şi ochii ei cei mari se plecară.

.....

– Făt-Frumos, zise fata, şi două lacrimi mari străluciră în ochii ei, nu te duce încă! Să te-nvăţ eu ce să facem ca să învingi tu pe mama. Vezi tu buţile astea două? Una-i cu apă, alta cu putere. Să le mutăm una în locul alteia. Mama, când se luptă cu vrăjmaşii ei, strigă când oboseşte: „Stăi, să mai bem câte-oleacă de apă!" Apoi ea bea putere, în vreme ce duşmanul ei numai apă. De aceea noi le mutăm din loc: ea nu va şti şi va bea numai apă în vremea luptei cu tine.

.....

C-o putere îndoită, cu braţe de fier, o smuci pe babă de mijloc şi-o băgă-n pământ până-n gât. Apoi o izbi cu buzduganul în cap [...]. Cerul încărunţi de nori, vântul începu a geme rece şi a scutura casa cea mică în toate încheieturile *căpriorilor*[5] ei. Şerpi roşii rupeau trăsnind poala neagră a norilor, apele păreau că latră, numai tunetul cânta adânc, ca un proroc al pierzării. Prin acel întuneric des şi nepătruns, Făt-Frumos vedea albind o umbră de argint, cu păr de aur despletit, rătăcind, cu mâinile ridicate şi palidă. El se apropie de ea şi-o cuprinse cu braţele lui. Ea căzu ca moartă de groază pe pieptul lui, şi mâinile ei reci s-ascunseră-n sânul lui. Ca să se trezească, el îi sărută ochii. Norii se rupeau bucăţi pe cer, luna roşie ca focul se ivea prin spărturile lor risipite; iar pe sânul lui Făt-Frumos vedea cum înfloreau două stele albastre, limpezi, şi uimite – ochii miresei lui. El o luă pe braţe şi începu să fugă cu ea prin furtună. Ea-şi culcase capul în sânul lui şi părea că adormise. Ajuns lângă grădina împăratului, el o puse-n luntre, ducând-o ca-ntr-un leagăn peste lac, smulse iarbă, fân cu miros şi flori din grădină şi-i clădi un pat, în care-o aşeză ca-ntr-un cuib. .....

[5] *căprior* – fiecare bârnă încrucişată care face parte din scheletul unui acoperiş

Scanned with OKEN Scanner

A FOST ODATĂ...

de *Marin Sorescu*

1. Enumeraţi elementele specifice basmului pe care scriitorul le aminteşte.

- ✔ locul de acces
- ✔ personaje
- ✔ obiecte magice
- ✔ formule specifice basmului

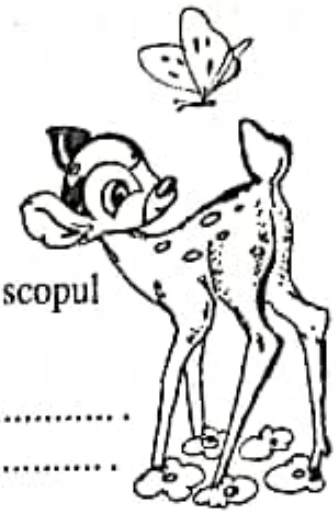

2. Povestirea este o glumă, o imitare a basmului în scopul înveselirii cititorului. Completaţi cu citate din operă.

- Poarta de intrare nu este zăvorâtă, este ..... .
- Eroii pot întâlni obstacole la orice pas ..... .
- Balaurul are ..... .
- În locul confruntării sau urmăririi balaurului, ei ..... .
- Ei sunt urmăriţi de balaur, iar Mirela aruncă ..... .
- Apoi scriitorul azvârle cu ..... .
- Dialogul dintre cei urmăriţi şi balaur arată că este o ..... .
- Şi ei au mers şi au mers, ..., ...
- Ei au văzut în zare ..... şi ..... de unde pot vedea ce urmează în continuare ..... .

3. Limbajul obişnuit al basmelor, ca şi situaţiile, sunt schimbate într-o notă veselă, amuzantă pentru copii. Daţi trei exemple extrase din lectură.

4. Spuneţi-vă părerea !

Ce parte a aşa-zisului basm vi se pare mai amuzantă? Motivaţi.

5. De ce credeţi că scriitorul a inversat numele autorului „Ispirescu Petre" aşa cum sunt strigaţi elevii la şcoală?

6. Imaginaţi o glumă pornind de la o lectură cunoscută, al cărei final să fie ..... „vacanţa mare".

Scanned with OKEN Scanner

CARNAVALUL PERSONAJELOR LITERARE

de *Marcela Peneş*

1. Bifaţi răspunsurile potrivite.

Timpul când se petrece acţiunea:

- ❑ la începutul şcolii
- ❑ spre sfârşitul anului şcolar
- ❑ înaintea serbării anuale

Locul unde se desfăşoară acţiunea:

- ❑ în camera Anuţei
- ❑ afară, în grădină
- ❑ la palatul Marelui Vrăjitor din Oz

Personajele povestirii sunt:

- ❑ Anuţa
- ❑ mama
- ❑ motanul Moti
- ❑ invitaţii la Carnaval

2. Recunoaşteţi personajele după replicile lor şi completaţi-le numele deasupra spaţiilor punctate.

– „Numele meu înseamnă frumuseţe, pentru că eu pot să fac frumoase lucrurile urâte.“ .

.....

– „Cum îţi permiţi tu, o musculiţă să insulţi un băiat?“

.....

– „Mamă, spuse băiatul, a fost aici o căprioară cu patru iepuri.“

.....

– „Cine învaţă se bucură! Să învăţaţi, că părinţii voştri trudesc şi asudă din greu, ca voi să puteţi învăţa carte.“

.....

– „De-aţi şti voi ce frumoasă-i ţara mea!“

.....

Scanned with OKEN Scanner

3. Scrieţi titlul, autorul şi personajul în dreptul citatelor:

- „Cu o clipă mai-nainte eram ca în faţa unor hieroglife.“

.....

- „În locul ei, o şcolăriţă cuminte clipeşte mărunţel să-şi înghită lacrimile care au, pentru întâia oară, un gust de cenuşă.“

.....

- „Colo sus, culcat pe-o rână,
  Stă Negoiu mohorât.“

.....

- „A fost un bătrân al nostru care a vrut să trăiască în pace cu ei... Avea o moară mititică la apa Moldovei şi măcina foarte bine grâul oamenilor.“

.....

- „Chelăreasa se bucură văzând-o că răspunde aşa de cuminte şi o luă să-i fie ajutoare.“

.....

- „Într-una din zile, coborând de pe banchiză, el este înconjurat de aceşti locuitori ai Antarcticii, făcând o larmă cu strigăte ascuţite.“

.....

- „... o zgâtie de copilă ageră la minte şi aşa de silitoare, de întrecea mai pe toţi băieţii şi din carte, dar şi din nebunii.“

.....

- „Bietul băiat îşi pierdu minţile şi, apucând o călimară, o azvârli spre măscărici.“

.....

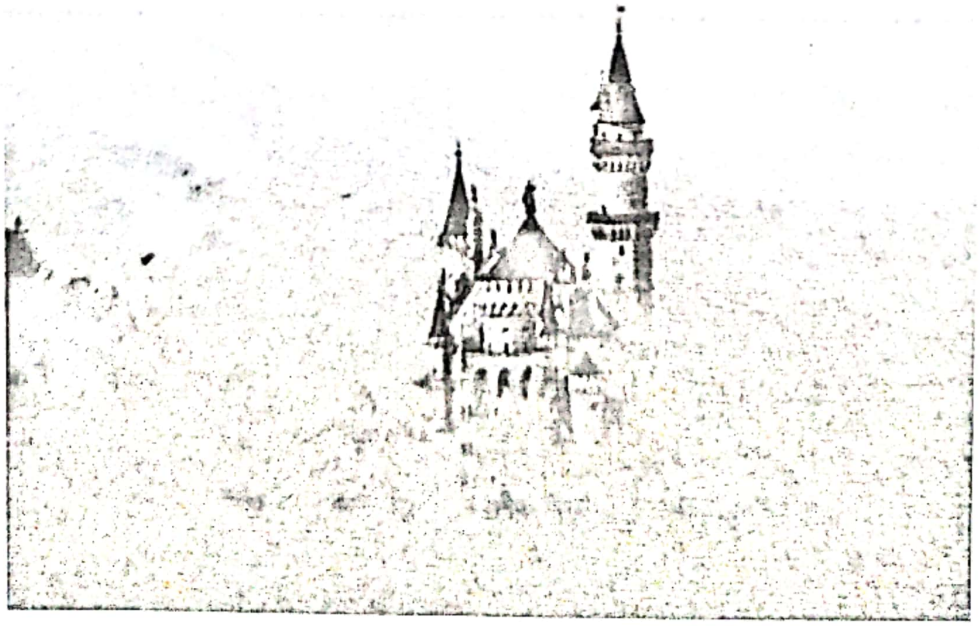

Scanned with OKEN Scanner

Recapitulare

Citiţi cu atenţie versurile şi rezolvaţi:

„Zările, de farmec pline,
Strălucesc în luminiş;
Zboară mierlele-n tufiş
Şi din codri noaptea vine
Pe furiş.

Ca un glas domol de clopot
Sună codrii mari de brad;
Ritmic valurile cad,
Cum se zbate-n dulce ropot
Apa-n vad."

(George Coşbuc, *Noapte de vară*)

1. Arătaţi ce tablou descrie poetul în aceste versuri.

2. Enumeraţi patru elemente ale naturii care apar în acest tablou şi ilustraţi-le cu versuri.

3. Precizaţi ce sentimente transmite poetul prin aceste versuri.

4. Ce impresii vă trezeşte acest tablou din natură?
Alegeţi dintre sugestiile următoare:

- ✔ pace/zbucium
- ✔ linişte/zgomot
- ✔ frumuseţe/urâţenie
- ✔ armonie/lipsă de armonie
- ✔ lumină/întuneric
- ✔ mişcare/nemişcare

5. Indicaţi câte versuri au strofele.

6. Transcrieţi o comparaţie şi o personificare.

7. Copiaţi ultima propoziţie din text şi precizaţi felul acesteia după criteriile învăţate.

8. Analizaţi gramatical părţile de propoziţie din propoziţia identificată la exerciţiul 7.

Scanned with OKEN Scanner

9. Transformaţi în propoziţie simplă prima propoziţie din text.

10. Analizaţi gramatical părţile de propoziţie identificate în prima propoziţie din strofa a doua.

EVALUARE

Citiţi textul şi rezolvaţi:

„Peste vârfuri trece lună,
Codru-şi bate frunza lin,
Dintre ramuri de arin
Melancolic cornul sună."
(Mihai Eminescu, *Peste vârfuri*)

1. Ce impresii vă trezesc aceste versuri?

2. Identificaţi în aceste versuri trei elemente ale naturii, specifice poeziei eminesciene, pe care le-aţi întâlnit şi în poezia „Fiind băiet păduri cutreieram".

3. Alcătuiţi un portofoliu cu imagini şi date din biografia lui Mihai Eminescu. Notaţi şi impresiile voastre, dacă aţi vizitat muzeul de la Ipoteşti.

4. Analizaţi părţile de propoziţie pe care le-aţi descoperit în prima propoziţie din text.

5. Copiaţi trei complemente din celelalte versuri, notând între paranteze întrebările corespunzătoare.

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

UNITATEA 1. Comoara de mărgăritare 5
Cartea – ca o grădină de Marcela Peneş 5
Cheia după Mihail Sadoveanu 9
Poveste de Ştefan Octavian Iosif 15
Lectură: *Domniţa frumuseţii* de Tudor Arghezi 20
Recapitulare 22
Evaluare 24

UNITATEA 2. Şcoala ca o carte 25
Sârguinţa lui Iancu după Virgil Stoenescu 25
Lectură suplimentară: *Vizită* ... de Ion Luca Caragiale 30
A murit Luchi de Otilia Cazimir 34
Mi s-a terminat caietul de Mircea Sântimbreanu 38
Lectură: *Şcoala* 42
Recapitulare 43
Evaluare 44

UNITATEA 3. S-au aurit a toamnă pădurile... 45
Aurul toamnei de Cezar Petrescu 45
Toamna de Octavian Goga 49
Toamna de George Topîrceanu 53
Lectură suplimentară: *Zile de toamnă* de George Coşbuc 56
Sfârşit de toamnă de Vasile Alecsandri 57
Lectură: *Nu este esenţial!* de Marcela Peneş 58
Recapitulare 60
Evaluare 61

UNITATEA 4. Vă rog! Vă mulţumesc! 62
Cum e bine? de Marcela Peneş 62
Dumbrava minunată de Mihail Sadoveanu 65
Onoarea mai presus de orice de Mircea Sântimbreanu 69
Lectură: *Sarea în bucate* după Petre Ispirescu 72
Lectură suplimentară: *Sarea în bucate* de Petre Ispirescu 73
Recapitulare 77
Evaluare 78

UNITATEA 5. Se cern norii de zăpadă... 79
Iarna de Vasile Alecsandri 79
Lectură suplimentară: *Mezul iernei* de Vasile Alecsandri 82
Iarna de Barbu Ştefănescu-Delavrancea 83

Scanned with OKEN Scanner

O noapte de iarnă de Fănuş Neagu 90
Lectură: *La Polul Nord* de Marin Sorescu 94
Recapitulare 96
Evaluare 97
UNITATEA 6. Mi-am slujit ţara... 98
Domnu' Trandafir de Mihail Sadoveanu 98
Lectură suplimentară: *Povestea lui Harap-Alb* de Ion Creangă 103
George Enescu după Viorica Huber 106
Meşterul Nicu după Alexandru Vlahuţă 114
Lectură: *Un explorator român* după Constantin Motaş 118
Recapitulare 120
Evaluare 121
UNITATEA 7. Când mă gândesc la locul naşterii mele... 122
Amintiri din copilărie de Ion Creangă 122
Lectură suplimentară: *Amintiri din copilărie – Procitania* – de I. Creangă 125
Mama de Panait Cerna 127
Pe Argeş în jos de Alexandru Vlahuţă 129
Lectură suplimentară: *Monastirea Argeşului* 133
Scrisoare învăţătorului meu de Petre Ghelmez 138
Întâlnire cu mama de Nicolae Labiş 141
Recapitulare 146
Evaluare 147
UNITATEA 8. Jocul de-a primăvara 148
Cucul pus pe glume de Stelian Filip 148
Lecturi suplimentare: *Racul, broasca şi ştiuca* de Al. Donici 149
Omida şi furnica de G. Ranetti 150
Ţara poveştilor de Fănuş Neagu 151
Un joc nou de Călin Gruia 154
Lectură: *Micul Prinţ* de Antoine de Saint-Exupéry 160
Recapitulare 162
Evaluare 163
UNITATEA 9. Părerea şi atitudinea ta contează! 164
Cuiul de Tudor Arghezi 164
Lectură suplimentară: *Aurel Vlaicu - Dorul de înălţimi* 167
Musca la arat de Alexandru Donici 169
Lectură suplimentară: *Bivolul şi coţofana* 171
Ciuboţelele ogarului după Călin Gruia 172
Lectură: *Un suflet nobil* după Edmondo de Amicis 174

Scanned with OKEN Scanner

Recapitulare 180
Evaluare 181

UNITATEA 10. Un rai din basme văd... 182
Fiind băiet, păduri cutreieram de Mihai Eminescu 182
Lectură suplimentară: *Fiind băiet păduri cutreieram* 185
Din copilăria mea de Lucian Blaga 186
Basm de Geo Bogza 188
Lectură suplimentară: *Făt-Frumos din Lacrimă* de Mihai Eminescu 190
Lectură: *A fost odată...* de Marin Sorescu 192
Carnavalul personajelor literare de Marcela Peneş 193
Recapitulare 195
Evaluare 196

Scanned with OKEN Scanner

Avizat de Ministerul Educației și Cercetării -
Direcția Generală a Învățământului Preuniversitar cu Nr. 34220

Lucrarea continuă seria „Să dezlegăm tainele textelor literare".

Prezenta ediție a fost elaborată în conformitate cu obiectivele actualului curriculum școlar, având în vedere manualul de „Limba și literatura română" pentru clasa a IV-a, autoare – Marcela Peneș.

Într-o formă grafică atractivă, lucrarea conține pentru fiecare lecție:

– seturi variate de exerciții;

– modele și structuri pentru toate compunerile solicitate;

– lecturi diverse, curiozități, jocuri, proverbe etc., legate de tema dată, cu caracter interdisciplinar.

Prin toate aceste informații, elevii vor fi ajutați:

– să rezolve exercițiile și temele indicate în manual;

– să susțină cu succes testările semestriale și finale la limba română;

– să obțină rezultate bune la concursurile școlare;

– să se familiarizeze cu exigențele ciclului gimnazial;

Lucrarea se adresează elevilor, părinților și învățătorilor în vederea realizării obiectivelor unui învățământ modern și formativ.

ISBN (10) 973-7826-89-2
ISBN (13) 978-973-7826-89-3
9 789737 826893

Scanned with OKEN Scanner